

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

**EBU SAİD'İN "TURKISH SELF-TAUGHT OR THE
DRAGOMAN FOR TRAVELLERS IN THE EAST BEING A NEW
PRACTICAL AND EASY METHOD OF LEARNING THE
TURKISH LANGUAGE" ADLI ESERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

Gamze AKÇIL

Danışman
Doç. Dr. Hakan YALAP

Nevşehir
Haziran 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Gamze AKÇIL

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Ebu Said’in “Turkish Self-Taught or the Dragoman for Travellers in the East Being a New Practical and Easy Method of Learning the Turkish Language” Adlı Eserin Üzerine Bir İnceleme” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Gamze AKÇİL

Danışman
Doç. Dr. Hakan YALAP

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Ali MEYDAN

KABUL VE ONAY SAYFASI (YÜKSEK LİSANS TEZLERİ İÇİN)

Doç. Dr. Hakan YALAP danışmanlığında Gamze AKÇIL tarafından hazırlanan “Ebu Said’in ‘Turkish Self-Taught or the Dragoman for Travellers in the East Being a New Practical and Easy Method of Learning the Turkish Language’ Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancılara Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

..... /..... / 2021

**JÜRİ
İMZA**

Danışman :

Üye :

Üye :

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun /..... / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... / 2021

.....

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve destek olan değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Hakan YALAP'a, ilgisini ve önerilerini göstermekten kaçınmayan saygıdeğer Prof. Dr. Lokman TURAN ve Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL hocalarıma sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Ayrıca çalıőmada bana yardımcı olan meslektaőım Ahmet AKAY'a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca maddi ve manevi tüm konularda emek ve fedakârlık gösteren, beni destekleyen ve cesaretlendiren kıymetli annem ığdem AKÇIL ve babam Fehmi AKÇIL'a teőekkürü borç bilirim.

EBU SAİD'İN "TURKİSH SELF TAUGHT OR THE DRAGOMAN FOR TRAVELLERS IN THE EAST, BEİNG A NEW PRACCTİCAL AND EASY METHOD OF LEARNİNG THE TURKİSH LANGUAGE " ADLI ESERİNİN TÜRKCENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Haziran 2021

Danışman: Doç. Dr. Hakan YALAP

ÖZET

Bu tez çalışmasında, Franz Thimm'in "Classical, European and Oriental Grammars after an Easy and Practical Method" adlı eserinin on ikinci cildi olan, Ebu Said tarafından yazılan "Turkish Self-taught or the Dragoman for Travellers in the East Being a New Practical and Easy Method of Learning the Turkish Language" adlı eseri incelenmiştir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ekseninde dilsel bir araştırmanın yapılması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Eser, 19. yüzyıl bağlamında değerlendirilmiştir. Seride bulunan diğer Türkçe öğretim kitapları sadece sözlük çalışmasıdır. Fakat Ebu Said'in eserinde dil bilgisi öğretimi, diyaloglar, kelime öğretimi ve sözlük bulunmaktadır. Bu sebeple araştırma konusu olarak seçilmiştir.

Eser üç bölümde incelenmeye çalışılmıştır. İlk bölümde Franz Thimm'in Avrupa ve Oryantal gramer serisi ve Turkish Self-taught adlı eser üzerinde durulmuş, Transkripsiyon alfabesi ile metnin yeni harflere aktarılmasında dikkat edilen hususiyetler ele alınmıştır. İkinci bölümde eserin Türkçeye çevirisi verilmiştir.

Üçüncü bölümde eserin sonunda bulunan Türkçe-İngilizce sözlükteki kelimelere günümüz Türkçesindeki karşılıkları eklenerek verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yabancı Dil olarak Türkçe öğretimi, eser incelemesi, ders kitabı, dragoman, dragomanlara özel dil öğretimi

ABU SAID'S WORK "TURKISH SELF TAUGHT OR THE DRAGOMAN FOR TRAVELERS IN THE EAST, BEING A NEW PRACTICAL AND EASY METHOD OF LEARNING THE TURKISH LANGUAGE" IS EXAMINED IN TERMS OF TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

**Nevehir Haci Bektas Veli University, Institute Of Social Sciences Teaching Turkish As A Foreign Language Main Science, Master's Thesis, June 2021
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hakan YALAP**

ABSTRACT

In this thesis, The Twelfth volume of Franz Thimm's "Classical, European and Oriental Grammars after an Easy and Practical Method", "Turkish Self-taught or the Dragoman for Travellers in the East Being a New Practical and Easy Method of Learning the Turkish Language", was examined. It is aimed to conduct and evaluate a linguistic research on the axis of teaching Turkish as a foreign language. Work, 19. evaluated in the context of the century. Other Turkish teaching books in the series are only dictionary works. But Abu said's work includes grammar teaching, dialogues, vocabulary teaching and dictionaries. For this reason, it was chosen as a research topic.

The work has been studied in three sections. In the first chapter, Franz Thimm's European and Oriental grammatical series and Turkish Self-taught work were focused on the features that are paid attention to in transferring text to new letters with the transcription Alphabet. In the second part, the translation of the work into Turkish is given.

Turkish-English dictionary words found at the end of the work in the third section are given by adding their counterparts in modern Turkish.

Keywords: teaching Turkish as a foreign language, study of works, book review, dragoman, special language teaching for dragomans

KISALTMALAR

BK D	Bilge Kağan yazıtının doğu yüzü
BK G	Bilge Kağan yazıtının güney yüzü
bk.	Bakınız
MS	Milattan sonra
s.	Sayfa

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI (YÜKSEK LİSANS TEZLERİ İÇİN)	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1
Milli ve Yabancı Kaynaklarda Türkçe Öğretim Çalışmaları	2
Osmanlı Devletinde Tercümanlar	13
BİRİNCİ BÖLÜM	18
1. TURKISH SELF-TAUGHT ADLI ESERİN ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN İNCELENMESİ	18
1.1. Turkish Self-Taught Adlı Eserin Şekil Açısından İncelenmesi	18
1.2. Turkish Self-Taught Adlı Eserin Muhteva Açısından İncelenmesi	35
1.2.1. Eserin İçerik Açısından İncelenmesi.....	35
1.2.2. Eserde Kullanılan Dil Öğretim Yöntemi:	40
1.2.3. Eserin Dil Bilgisi Yapısı	41
1.2.3.1. Ses Bilgisi	41
1.2.3.2. Biçim Bilgisi	42
1.2.3.3. Söz Varlığı:	43
1.3. Transkripsiyon Alfabeti	45
1.4. Metnin Çeviri Yazı İşaretleriyle Günümüz Alfabetine Aktarımında Dikkat Edilen Hususiyetler	46
İKİNCİ BÖLÜM.....	47
2. TURKISH SELF-TAUGHT OR THE DRAGOMAN FOR TRAVELLERS IN THE EAST BEING A NEW PRACTICAL AND EASY METHOD OF LEARNING THE TURKISH LANGUAGE ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYON ALFABESİ İLE AKTARIMI VE ÇEVİRİSİ	47
2.1. Seyyahlar İçin İngilizce ve Türkçe Pratik Sözlük.....	154

2.2. Mr. Franz Thimm Tarafından Satılan veya Yayımlanan Türkçe-Arapça-Farsça ve diğer Doğu Gramer, Sözlük ve Diyalog Listesi	186
SONUÇ	188
KAYNAKÇA	191
ÖZ GEÇMİŞ	195

GİRİŞ

Bir iletişim aracı olan dil, aklın ilk ürünü ve zorunlu aracıdır. Hem hayvan hem de insan duyar ve görür. Onların duyuları ve görüşleri vardır; ama insan, fazladan bunlar üstüne düşünür ve bilgi edinir. Hayvan, duyularını bir takım hareketlerle ve seslerle iletir. İnsan, düşüncelerini başkalarına dille iletir ya da onları dille gizler. Medeniyeti oluşturan kültürün bir unsuru olan dil, bir milletin birikimlerini zaman süzgecinden geçirerek günümüze kadar sunan en önemli mirastır. Bu kültürel unsur, zaman zaman sömürgecilik, milliyetçilik gibi belli akımların ve diplomasi nin silahı haline gelmiştir. Bu noktada, devletler tarafından önemli bir unsur olarak görülen dile yönelik, öğrenme ve öğretme amacıyla çeşitli stratejiler geliştirilmiştir.

Dil, gerek misyonerlik faaliyetlerinde gerekse istihbarat faaliyetlerinde öğrenerek ve öğreterek kullanılmıştır. Yakın zamanda yapılan sömürgecilik faaliyetlerinin neredeyse tümünde dil, sistematik bir proje olarak öne çıkmıştır. Bu düşünceye Fransız sömürgesindeki Cezayir'i örnek vermek mümkündür. Cezayir doğumlu olan Assia Djebar adlı Arap asıllı kadın yazarın dil üzerine söylemleri, sömürgeciliğin dil üzerine etkisini açıkça göstermektedir: “Fransızca bitmez tükenmez hazinelerinin hepsini bana sunmuş olabilirdi, ancak sevda sözcüklerinden bir tekini bile aklımda tutamıyordum” (Pehlivanoğlu,2010:40). Yazara göre, anadili olan Arapça yakınlaştırmacı bir dildir. Fransızca ise duygusal anlamda uzaklaştıran bir dildir. Buradan şu yargıya varılmaktadır: Dil, konuşan millete göre şekillenen ve gelişen bir olgudur. Dilini kaybeden bir millet, onunla birlikte tarihini ve birlik şuurunu da kaybetmiştir. Bir milletin karakteristik özelliklerini ve tarihini kapsayan dil, sömürgeciliğin ilk saldırı alanı olmuştur. Sömürgecilik faaliyetlerine bir başka örnek olarak Hindistan verilmektedir. Ticaret sebebiyle, 19. yüzyılda Hindistan'ı ele geçiren sömürge gücü İngiltere, öğrencilere yalnızca İngiliz Edebiyatını değil, İngiliz ırkının yapısında bulunduğunu düşündükleri üstünlüğü de öğretmek istemiştir. Böylelikle, öğrenciler iş imkânı bulma ve kariyer yapma gibi konularda İngilizcenin avantajını kavramışlardır (Kayıntu,2017:62).

19. yüzyılın ikinci yarısında, Rusya Türkleri de sömürge sebebiyle gruplara bölünmüştür. Rusya'nın ünlü misyoneri Nikolay İlminskiy, her Türk boyu için farklı bir Kiril alfabesi hazırlamıştır. Türklerin dilde, fikirde ve işte birleşmesinin önüne geçmek istemiştir (Akar,2018:314-315). Çarlık Rusya tarafından İlminsky'e hazırlatılan asimile çalışması, İsmail Gaspıralı'nın "Dilde Birlik" hareketi ile engellenmek istenmiştir.

Osmanlı Devleti, azınlıkların varlığı sebebiyle, etnik ve dinsel farklılıkların bir arada bulunduğu bir sistem inşa etmiştir. Azınlıklara herhangi bir siyasi, askeri veya kültürel müdahalede bulunmamış ve bölgesel yönetime karışmamıştır. Osmanlı Devleti, hükmettiği topraklarda sömürgeci dil politikası uygulamamıştır. Hoşgörülü bir politika yürütmüştür. Balkanlar'da bulunan milletler için ortak bir din, dil, kültür isteğinde bulunmamıştır. Konuşulduğu toplumun karakteristik özelliklerini taşıyan, iletişim içinde olduğu diğer toplumları etkileyen ve etkilenen dil, yaşamın bir yaratıcısı ve yansıtıcısı olarak düşünülmektedir.

Geniş bir coğrafyada konuşulmakta olan Türkçe, tarihi seyri içinde birçok medeniyet tarafından sosyal, ticarî, politik, dinî vb. sebeplerden dolayı öğrenilmek istenmiştir. Dünyanın birçok yerinde konuşulan Türkçe, birçok milletin dilini etkilemiş ve birçok milletin dilinden etkilenmiştir. Türk dili siyasî, sosyal, ticarî, dinî ilişkiler neticesinde hedef dil haline gelmiştir. Türkçeyi öğrenmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Çinlilerle komşu olunan süre zarfında, dini etmenler Türkçenin öğrenilmesini sağlamıştır. İstanbul'un fethiyle Avrupa'nın dikkatini çekmiş olan Türk dili için, özel dil okulları açılmıştır. Özel dil bilgisi kitapları ve sözlükler hazırlanmıştır.

Milli ve Yabancı Kaynaklarda Türkçe Öğretim Çalışmaları

Türk kültürünü ve Türkçeyi yaşatan Türkler, tarih sahnesinde önemli bir role sahiptir. Asya, Avrupa ve Afrika'yı kapsayan yerleşim alanlarında, varlığını siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan gösteren Türkler, birçok medeniyeti etkilemiş ve birçok medeniyetten etkilenmiştir. Türkler, farklı devlet ve toplulukların dil, din ve inanç sistemleri başta olmak üzere ekonomi ve siyasi alanlarında da etkileşim içerisinde olmuştur. Bu etkileşimin iletişim eksenini, gerek Türkçe ile gerek etkileşimde bulunduğu topluluğun dili ile belirlemiştir.

Türk imlası, hangi alfabe ile yazıldığına bakılmaksızın dilin gelişimi süresince ses yapısına uygun bir anlayışa varmıştır. Böylece Türkçe sona eklemeli dil özelliği ile ek ünlülerde ve ünsüz değişmelerinde ekonomik bir kullanıma giderek anlam veren şekiller oluşturmuştur. Gemalmaz'ın ifadesi ile yabancılar tarafından “yarısı yazılır, yarısı yazılmaz” nitelendirilen Türkçe, yüzyıllar boyunca bu yöntem ile de anlaşılabilirliği sağlanarak öğretilmiştir (Gemalmaz,1979:2). Dildeki bu ekonomiklik, öğrenim açısından yarar sağlamıştır.

Milletlerarası yazışmalar ve sözlü iletişimin önemli bir unsuru olan alfabe, dil öğretiminde de ön plana çıkmıştır. Şirin'e göre, toplumların alfabe benimsemesine, ticari, politik, sosyolojik ve dini sistemler yol açmıştır (Şirin,2020:24). Türkçe için farklı zaman dilimlerinde farklı alfabeler kullanılmıştır. Aynı ses, alfabelerde farklı işaretlerle gösterilmiştir. Göktürk Devleti zamanında Türklerin, günlük yaşantısında yazı dilinin kullanıldığı bilinmektedir. Sertkaya'ya göre, Türkler okuryazarlık konusunda ileridedir. Gündelik yaşantıda kullanılan bardak, tabak, para, küpe, bilezik gibi eşyaların üzerinde yazıya rastlanmıştır. Ayrıca Uygur döneminde 23 tane Uygur okulunun varlığı saptanmıştır (Sertkaya,2001:23-37). Uygur döneminde var olan bu okullar, Göktürk döneminde de yazı dili ile öğretim veren okulların varlığını göstermektedir.

Maniheizm etkisi altına giren Türkler, farklı dillerdeki dini kitapları Uygurcaya çevirmişlerdir. Türklerde dini bir etmen olarak farklı alfabe kullanılmasının ilk örneği olan Mani alfabesi ile Irk Bitig gibi eserler çevrilmiştir. Bu çeviriler neticesinde Soğdca, Çince, Toharca, Sanskrit ve Tibetçeden birçok kelime Türkçeye geçmiştir (Tekin & Ölmez,1999:22-23). Moğollar ile diplomatik ve askeri ilişkiler kuran Karluk ve Uygur Türkleri, Moğol İmparatorluğunda komutanlık, memurluk ve kâtiplik yaparak Uygurca'yı tanıtmıştır (Pi-shi,1986:159-161). Uygur yazısı, Moğol ve Mançu alfabesinin örneği olmuştur.

Türklerin, birlik içinde kalamadığı ve ayrı topluluklar halinde yaşadığı dönemleri de olmuştur. Bu dönemlerde, dil öğretimi düşüncesinden ziyade birlik düşüncesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bilge Kağan'ın yazıtında belirttiği gibi devlet, dış tehditlere karşı milletini güvence altına almak üzere bağımsızlık mücadelesi vermiştir. Sosyal devlet

anlayışı ile hareket etmiştir. Türkleri bir çatı altında toplamıştır (Tekin,1998:45). Bu düşünceleri anıttaki şu sözlerle somutlaştırabiliriz:

“Ben kendim hakan olarak tahta oturduğumda, her yere gitmiş olan halk (yayan yapıldak) ve öle yite dönüp [BK, D 23]¹ geldi. Halkı besleyip doyurayım diye kuzeyde Oğuz halkına doğru, doğuda Kıtay ve Tatabı halklarına doğru güneyde de Çin’e doğru on iki (kez) sefer ettim, savaştım. Ondan sonra Tanrı (öyle) buyurduğu için, bahtım (ve) talihim olduğu için, ölecek halkı diriltip, doyurdum. Çıplak halkı giyimli kıldım, fakir halkı zengin kıldım. [BK, D 24]² Az halkı çok kıldım, güçlü devleti olandan, güçlü hakani olandan daha iyi kıldım. Dört bucaktaki halkları hep (kendime) tabi kıldım, (Türk halkını) düşmansız kıldım. (Bu halkların) hepsi bana tabi oldular.”

Türkçe, diğer milletler tarafından bir ideal çerçevesinde öğrenilmek istenmiştir. Çinliler ve Hun Türkleri, siyasi, ekonomik ve kültürel etkileşim altında olmuştur. Çinlilerin kaynaklarında Türkçe öğretimine yönelik eserlere rastlanmaktadır. Budist rahiplerin Budizm’i Türkler arasında yaymak için, Türkçe öğrendikleri ve Türkçe eserler verdikleri bilinmektedir. Mukan ve Tatpar Kağan döneminde, Budizme karşı bir eğilim görülmektedir. Kandaharlı Budist bir rahip olan Jinanagupta (MS 522 - 600)’ın etkisinde kaldığı belirtilen Tatpar, “Nirvanasutra” adlı eseri Türkçeye tercüme ettirmiştir (Biçer,2012:110).

Politik, siyasi ve sosyolojik birçok sebepten Türkçeye olan ilginin artması ile Türk büyükleri Türkçe öğretimine yönelmiştir. Bunlardan biri de 11. yüzyılda, Divanü Lûgat-it Türk’ü kaleme alan Kaşgarlı Mahmut olmuştur. Kaşgarlı’nın “Derdini dinletebilmek ve Türklerin gönlünü almak için onların dilleriyle konuşmaktan başka yok yoktur” (Mahmud,2013:4) cümlesiyle ifade ettiği gibi Türklerin, siyasi ve askeri üstünlüğü, halifeliği ayakta tutuşu gibi durumlar, Arapları Türkler ile iyi geçinmeye ve iletişim halinde olmaya sevk etmiştir. Bu sebeple Türkçe öğrenmek bir ihtiyaç olmuştur. Kaşgarlı, eserinde dil öğretimini kültürden bağımsız tutmayıp Türklerin görgü, bilgi ve önemli olaylarda sergiledikleri duygu ve tutumlarını şiir ve savlarla

¹ Bilge Kağan Yazıtı, doğu yüzü 23.

² Bilge Kağan Yazıtı, doğu yüzü 24.

göstermiştir (Mahmud,2013:8). Böylelikle dil öğretimindeki yetkinliğini de sergilemiştir.

14. yüzyılda, Selçuklu beyleri, Orhun Yazıtları ve Kutadgu Bilig’de belirtildiği üzere, devleti ayakta tutan en önemli unsurların bilgi ve adalet olduğunu bilmektedir. Türk dilinin, halkı bilgi ve adalet ile devlet şuuru etrafında birleştireceğini düşünmektedirler. Belirtilen devirde, Türkçeye hak ettiği değeri göstermek için Türkçe eserler veren Yunus Emre, Gülşehri ve Âşık Paşa gibi şairler ön plana çıkmıştır. Türkçenin dil özelliklerinin, Türkler tarafından bile bilinmediği bu dönemde, Âşık Paşa, Garibnâme adlı eserini kaleme almıştır. Âşık Paşa, tasavvufî nasihatler verdiği Garibnâme’de çok arı bir Türkçe kullanarak tasavvuf alanında tanınan diller olan Arapça ve Farsça karşısında Türkçeyi üstün tutmuştur (Günşen,2006:111-148). Böylelikle dönemin edebiyat dili olarak görülen Farsçaya karşılık, Türkçenin zengin kelime haznesi ve ifade gücünü göstermek istemiştir. Türkçenin kurallarını dikkate almış ve pek çok yeni sözcük kullanmıştır.

Âşık Paşa gibi Nevayî de Türkçeyi, Türkleri birlik içinde kılacak yegâne güç olarak görmektedir. İran edebiyatının egemen olduğu bir dönemde yetişen Nevayî, Türkçenin edebiyat dili olması için çok çaba sarf etmiştir. Âşık Paşa gibi, Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu savunarak Muhâkemetü’l-Lügateyn adlı eseri yazmıştır. Eserinde, Farsça yazan şairlerin dönemin yöneticileri tarafından desteklediğini ve Türkçe yazan şairlerin ise az olduğunu dile getirmiştir. Türk diline hizmet eden Hüseyin Baykara’nın yöneticiliğinde bile Türkçe yazmaya arzu duymayan Türk gençlerini eleştirmiştir. Büyük bir milli bilinç ile Türk dilinin güçlü bir edebiyat dili olması için çok çalışmıştır (Tarlan,1942:7-8). Muhâkemetü’l-Lügateyn’de Türkçeyi Farsça ile karşılaştırırken dil bilimsel olarak inceleme yapmış ve kelime haznesi açısından zengin örnekler vermiştir. Böylelikle Türkçenin sözcük dağarcığının zenginliği bir kere daha ispatlanmıştır.

Türkçeyi edebi dil olarak tercih eden dilciler gibi milli devlet şuuru düşüncesinden hareketle Nevayî de eserlerinde dilin millet için önemini belirtmiştir. Türkçenin edebiyat dili olarak görülünce Türklerin üstünlüğünün de kanıtlanacağını düşünmektedir (Yaman,2004:160). Nevayî, dilin birleştirici gücüne olan inancını Ferhadü Şirin’de “Hiçbir ordum olmadığı hâlde ve her tarafa yalnız divanımın

nüshalarını göndermekle, Çin hududundan Tebriz'e kadar, bütün Türk hatta Türkmen illerini fethettim." ifadesi ile belirtmiştir.

Kaşgarlı Mahmud, Yunus Emre, Âşık Paşa ve Nevayî gibi Türk büyükleri, Türkçeyi Farsça ve Arapça gibi dillerin boyunduruğundan kurtararak önce Türkler arasındaki önemini sonra da dünya dilleri arasındaki konumunu yüceltmıştır. Böylelikle Türkçe, hak ettiği değeri görerek dünyada en çok öğrenilen ve öğretilen diller arasına girmiştir.

14. yüzyılda yabancı milletlerin kaynaklarına bakıldığında, Karadeniz'in Kuzeyi ve Orta Türkçenin kuzey-batı kolunu oluşturan Kıpçaklar'ın Türkçe çalışmaları göze çarpmaktadır. Hristiyan misyonerler, Karadeniz'de, Moğolların istilasını püskürten ve bölgede Moğollara karşı güvenliği sağlayan Kıpçakları fark etmiştir. Hristiyan misyonerler, askeri yönden güçlü bir topluluk olan Kıpçakları, hristiyan alemine dahil etmenin, Fransiken mezhebine güç kazandıracaklarını düşünmüştür. Bu sebeple, Fransiken mezhebine tâbi olan rahipler tarafından, hristiyanlık propagandası amacıyla Codex Cumanicus adlı bir eser yazılmıştır (Köprülü,1980: 300-301).

"Kuman Kodeksi, Kumanlara Ait Bilgiler Kitabı" anlamına gelen eser, sözlük halinde hazırlanmış bir kılavuz kitaptır. Hristiyanlık propagandası ile birlikte, Türkçeyi öğretmek ticari hayatın kolaylaşması amacıyla da yazılmıştır. Eserin yazıldığı yer, tarih ve yazarı hakkında bir bilgiye ulaşılmamıştır. Drüll (akt. (Argunşah & Güner, 2015: 24-25), Codex'te Farsçanın bulunmasını, yazarın İlhanlı Devleti ile ilişkili olmasına bağlar. Cenevizliler ile İlhanlıların politik ve ticari ilişki içinde olduğunu düşünmektedir (Drüll,1979). İki bölümden oluşan Codex Cumanicus'un ilk bölümünde, ağırlıklı olarak İtalyanca tesiri vardır. Latince, Farsça ve Kumanca sözlük bulunan ilk bölüme İtalyanca Codex adı verilmiştir. İtalyan bölümünün yazılış amacı, İtalyan tüccarların, ticaret dili Farsça ve Kıpçakça olan kişilerle iletişime geçmesini sağlamaktır (Argunşah & Güner,2015: 25) Alman Codex olarak adlandırılan ikinci bölümde ise Kıpçak Türkçesinin grameri açısından önemli bilgiler vermektedir. Sözcük listelerinin yanı sıra hristiyanlıkla ilgili metinler ve bilmece de vardır (Argunşah & Güner,2015: 31)

Codex, dil öğretiminin önemini de belirten bir kitaptır. Alman bölümünde, yazar Kıpçak Türklerini kiliseye davet etmek ve İncil'den bilgiler aktarmak için dil öğrenmek istediğini şu sözlerle vaazında belirtmiştir: "Men söynüp aytır edim sizge

tejeri sözi: til bilmen, tolmaç yoḥ. Yalbaruñız Teñrige menim üçün, Tejeri mana bersin andı köñül kim men terçe dağı yakşı til üvrengey-men, sizge yakşı Tejeri söz aytkay-men ne kim-ese boşak üçün” (Argunşah & Güner,2015: 350).³ Eserin tek nüshası, İtalya'nın Venedik şehrinde, Saint Marcus Kütüphanesinde muhafaza edilmektedir.

14. yüzyılda yazılmış bir diğer önemli eser, Thatarisch Pater Noster'dir. Münih doğumlu Türkolog Johannes Schilt-berger, Macar kralı Sigismund'un Müslümanlara karşı açtığı sefer sırasında, derebeyi Lein-Hardt maiyetinde Müslüman ülkelerine doğru yola çıkmıştır. Macaristan ile Türklerin savaşına tanıklık eden seyyah, Macaristan'a yardım etmek için gelen iki Fransız soylusu, Macar derebeyleri, şövalyeler ve askerler ile birlikte Sultan Bayezid'in ordusuna esir düşmüştür. Sultan Bayezid'in maiyetinde, 12 yıl kalarak sultanın her icraatını not almıştır. En önemli notu ise Timur ile Bayezid'in savaşındır. Bu savaştan sonra seyyah, Kıpçak ülkesi olan Tataristan'a gitmiştir. Tataristan'ın belli şehirlerinde, birçok hristiyanın ve misyoner rahiplerin yaşadığını belirtmiştir. Bu rahiplerin vaazlarını Latince verdiklerini fakat dua ve ilahileri Tatar dilinde söylediklerini ifade etmiştir. (Schiltberger,1997: 27). Bu dualardan en önemlisi olan Pater Noster; yani hristiyanların “Gerçek Dua” olarak adlandırdıkları duadır. Codex Cumanicus ve Thatarish Pater Noster eserleri, Kırım sahasında Türkçenin, yabancı misyonerler tarafından öğrenilmiş bir dil olduğunu göstermektedir.

15. yüzyılda öne çıkan önemli eserlerden biri EI-Kavaninü'I-Külliyeye Li Zabtı'I-Lügati't-Türkiyye adlı eserdir. Eserin giriş kısmında yazar, “*Ben ne Türküm ne de Türk oğullarıdanım, onların ülkelerine de gitmedim. Benim bilgim, onlarla çok düşüp kalkmam ve birlikte olmam sebebiyle kendilerinden duyduklarımaya dayanmaktadır. Allah'tan beni hatadan korumasını, yanlışlarımı bağışlamasını ve kusurlarımı örtmesini dilerim*” diyerek Türk olmadığını dolaylı olarak belirtmiştir (Toparlı,Çögenli,&Yanık,1999:1). Buna rağmen, Türkçeyi iyi kullandığı görülmüştür. Eserde sözlük bulunmaz; sadece gramer kitabıdır. Fiil, isim ve eklerden oluşmuştur.

³ Size sevinerek Tanrı'nın sözünü söyledim. Dili bilmem, tercüman yok. Tanrı'ya benim için yalvarınız. Tanrı bana öyle bir gönül versin ki ben çabucak iyi bir dil öğreneyim, herkesin affı için size güzel bir Tanrı sözü söyleyeyim.

Günlük konuşma diline yönelik olan eser, Arapların Türkçeyi öğrenmeleri için hazırlanmıştır.

15. yüzyılda, Mısır'da yazılan bir diğer Türkçe öğretim eseri, Arap alfabesine göre düzenlenmiş bir sözlük olan *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-lugâti't-Türkiyye*'dir. İçeriğinde, dil bilgisi bölümü de bulunan eserin yazarı belli değildir. İki bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde, alfabetik sırayla alt bölümler biçiminde Kıpçakça adlar ve eylemler, ikinci bölümde ise biçim bilgisi ele alınmıştır. Eserde yaklaşık 2000 sözcük vardır (Bayraktar,2003: 62). Türk dil bilgisi, basit ve kolay bir şekilde anlatılmıştır. Bütün gramer bilgilerinin özetlendiği, eserin son altı sayfası ise ayrı bir bölüm şeklinde düzenlenmiştir (Al-Turk, 2018).

16. yüzyılda, Venedik Dil Okulları öne çıkmıştır. İstanbul'un fethinden sonra, Osmanlı Devleti ile Venedik arasındaki ticari ilişkiler gelişmiştir. Venedik yönetiminin, Osmanlı Devleti'ne göndereceği Türkçe bilen tercüman ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1551 yılından itibaren, İstanbul'a tercümanlık için "Giovani della lingua" adında gençler yollanmıştır (Hitzel F. ,1995: 19).

Mohaç Muharabesinde, esir düşerek Anadolu'ya gelen Bartholomaeus Georgievic tarafından, *De Turcarum Ritu Et Cereamoniis* adlı eser yazılmıştır. Eserde, Türkçe kelimelerin Latince karşılıkları verilmiştir. Türklerin; gelenek, görenek ve inanışları anlatılan kitap, daha sonra küçük sözlük çalışmalarıyla birleştirilerek *De Turcarum Moribus Epitome* adlı kitabın önemli bir kısmını oluşturmuştur.⁴

17. yüzyılda Venedik hükümeti, genç bürokratlarına Türkçe öğretmek amacıyla dil okulu açmıştır. Okul, Venedik Cumhuriyeti'nin ortadan kalkması ile kapanmıştır. 17. Yüzyılın sonlarına doğru, misyonerler tarafından Doğu Dil Okulları açılmış ve Venedikli tüccarlar burada Türkçe öğrenmiştir. Ayrıca Doğu Dil Okullarında, Osmanlı'dan Venedik'e gelen şair veya tacirler de öğretmenlik yapmıştır. Bunlardan

⁴ Eserin içeriğinin tahlili ile ilgili kapsamlı çalışma için bk: N. Melek Aksulu, *Mohaç esiri: Bartholomaeus Georgievic (1505-1566) ve Türklerle ilgili yazıları.*

birisinin “Ermeni asıllı Diyarbakırlı âşık Mesihî” olduğu düşünülmüştür (Köprülü, 1989: 263).

Türkçe öğretimi, 17. yüzyılda büyük bir gelişim göstermiştir. Özellikle Meninski'nin eserleri önemli bir yer tutmuştur. Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae [et] Persicae isimli eseri, kelime sayısı ve telaffuzu bakımından önem arz etmektedir. Sözlüğün 1680 ve 1780 olmak üzere iki baskısı vardır. Doğu dillerini Arapça, Farsça ve Türkçe olarak tasnif eden yazar, dillerin kökenlerini ve gramerlerini vermiştir (Meninski F. à., 1680-1687). Eser; sözlük, transkripsiyon ve gramer kitabı olarak değerlendirilmektedir. Meninskinin kendi döneminden sonra, gramer çalışmalarında rehber olarak esas alınan bir diğer eseri, Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae, Institutiones seu Grammatica Turcica (Türkçe, Arapça, Farsça Sözlük; Türkçe Gramerin Esasları)'dır. Sadece sözlük değildir. Ayrıca kapsamlı bir gramer çalışmasıdır. Eserin teorik kısmı azdır; fakat örnekleri fazladır. Kelimelerin telaffuz ediliş şekilleri, Latin harflerle kitapta yer almıştır (Meninski F. a., 1680).

Fransa, ticaret ve siyasette ortaya çıkan tercüman sorununu gidermek amacıyla, 1669 yılında “Dil Oğlanları Okulu”nu kurmuştur. Yaşları 9-10 olan Fransız çocuklar, Louis-le-Grand Koleji'nde teorik öğrenim gördükten sonra İstanbul veya İzmir'deki Kapüşen manastırlarına gönderilmiştir. İstanbul'daki dil okulundaki öğrenciler, bir Türk öğreticinin rehberliğinde Türkçe, Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Türkçe öğreticilerin yararlandığı dil bilgisi kitapları arasında, P.Viguer ve Meninski'nin kitapları yer almıştır. Türkçe dil bilgisi yanında Türk kültürü de öğretilmiştir. Öğrenciler kahvehanelerdeki meddahları dinlemiş ve hat sanatını öğrenmiştir. Öğrencilere Osmanlı Devleti'nin vakayinamelerinden⁵ parçalar çevirtilerek dil düzeyleri değerlendirilmiştir (Hitzel F.,1995: 45). Okulda, vakayiname gibi otantik materyal kullanılması, günümüz dil öğretim sistemlerine yakın bir sistemin kullanıldığını göstermektedir.

Dil Okullarında Kullanılan Dil Bilgisi Kitapları:

- Grammaire turque, Petit Delacroix

⁵ Vakayiname: Günü gününe yazılmış olayları içine alan eser, kronik (Türkçe Sözlük, 2011).

- Grammatica Lingue Turcicae, in quinque partes Distributa, William Seaman
- Linguarium Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae, Institutiones Seu Grammatica Turcica... Francisci a Mesgnien Meninski
- Grammaire turque ou methode courte et facile pour apprendre la langue avec un recueil desnoms, des verbes, et des manieres de parler les plus necessaires a sçavoir avec plusieurs dialogues familiers, Holdermann
- Elemens de la langue turque, ou tables analytiques de la langue turgue usuelle, avec leur developpement, Viguier
- Primi Principi della grammatica turca ad uso dei missionari apostolici di Costantinopoli, Cosimo Comidas de Carbognano
- Elements de la grammaire turke a l'usage de l'Ecole Royale et speciale des Langues orientales vivantes, Amedee Jaubert

Dil Okullarında Kullanılan Sözlükler:

- Lexion Arabico- Persico- Turcicum ad s,ngulas voces at phrases significatione latina ad usitatores etiam italica, Meninski
- Dictionnare manuscrit français et turc, Petit De la Croix
- Vocabolario italiano- turchesco, compilato dal, Bernardo da Parigi
- Dictionnaire turc- Français a l'usage des agents diplomatiques et consulaires, des navigateurs, et autres voyageurs dans le Levant, Bianchi ve Kieffer
- Dictionnaire Français- turc a l'usage des agents diplomatiques et consulaires, des commerçants, des navigateurs et autres voyageurs dans le Levant, Bianchi
- Bibliotheque orientale ou dictionnaire universel contenant generalement tout ce qui regarde la connaissance des peuples de l'orient... Herbelot (Hitzel F.,1995: 108-115).

Katolik misyoner bir cemaat mensubu olan dilbilimci Viquer, 18. yüzyılda “Elemens de la Langue Turque, ou Tables Analytiques de la Langue Turque Uselle avec Leur Devolppment” adlı sözlük yayınlamıştır. Sözlükte, Fransızca kelimelerin Türkçe karşılıkları Latin harfleriyle verilmiştir. Sözcüklerin eş anlamları, mecaz anlamlar ve deyimler bulunmaktadır. Sözlükte, sadece kelime üzerinde durulmuş ve dil bilgisi ayrı bir kitapta verilmiştir. Kelimelerin telaffuz şekilleri de sözlükte yer almaktadır (Viguier, 1790).

18. yüzyılın bir diğer önemli Türkçe öğretim eseri, Holdermann'ın "Grammaire turque ou methode courte et facile pour apprendre la langue avec un recueil des noms, des verbes, et des manieres de parler les plus necessaires a sçavoir avec plusieurs dialogues familiers" adlı dil bilgisi kitabıdır. Kitapta, Osmanlıca Türkçesinin alfabeti verilmiştir. Alfabenin Latin harfler ile telaffuzu verilmiş; ve örnek cümle ve diyaloglar verilerek pratik alıştırmalar sunulmuştur. Kitap, İbrahim Müteferrika tarafından Osmanlı Devleti'nin matbaasında basılmıştır (Holdermann, 1730).

19. yüzyıl, yabancı devletler kadar Osmanlı Devleti'nin de Türkçe öğretimine önem verdiği bir yüzyıldır. Bu yüzyılda, Sir James William Redhouse'un çalışmaları önemli bir yere sahiptir. Türkçe sözlükçülüğün en önemli örneklerinden biri olan Redhouse, 19. yüzyılda Osmanlı topraklarında kâtiplik ve tercümanlık yapmıştır. Böylece, Türk dili ve kültürü üzerine birçok bilgi ve birikimi olmuştur. Erzurum'da görev yaptığı sırada eşini kaybeden Redhouse, İngiltere'ye dönmüş ve sözlük çalışmalarına odaklanmıştır (Tuncer,2012: 34)

Redhouse'un sözlük çalışmaları:

1. Müntehebât-ı Lügat-i Osmâniye
2. Türkçe ve İngilizce Sözlük
3. Kitab- ı Lehçetü'l - Meânî li -Ceymis Redhavz el- İngilizî
4. Külliyyât-ı Azîziye fi'l Lügati'l-Osmâniye
5. Osmanlıca-İngilizce Büyük Sözlük

Redhouse'un dil bilgisi kitabı: Türk Seferine Çıkan Askerlere Muhtasar Osmanlı Konuşma Dili Kılavuzu: Osmanlı topraklarındaki İngiliz askerlerinin, iletişim eksikliğini gidermek amacıyla hazırlanan eser, pratik konuşma kılavuzu niteliğindedir. Eserde, dil bilgisi çeviri yöntemi yoğun olarak kullanılmıştır. Türkçe-İngilizce, İngilizce-Türkçe çeviri örnekleri bulunmaktadır (Redhouse, 1855). Ayrıca, Redhouse'un hazırladığı A Simplified Grammar of the Ottoman-Turkish Language adlı dil bilgisi kitabında; ilk bölümde harfler ve yazım kuralları, ikinci bölümde morfoloji, üçüncü bölümde ise söz dizimi verilmiştir. Dil bilgisi açıklamaları tamamen İngilizce olup; pratiğe yönelik içerik bulunmamaktadır (Redhouse, 1884).

19. yüzyılın önemli dilcilerinden biri de Thomas Xavier Bianchi'dir. Fransa'daki Dil Okulunda okuduktan sonra, tercüman öğrenci olarak İstanbul'a gönderilmiştir. İstanbul'da tarih, dil ve diplomasi alanında çalışmış ve dil okulunda öğretmenlik yapmıştır. Türkçe-Fransızca sözlük olan Dictionnaire Français-Turc adlı eseri hazırlamıştır. Yazdığı sözlük sadece kelime çalışmasıdır (Bianchi, 1843).

Yakın tarihte, Türkçenin öğretiminde güncel yöntem ve tekniklerin kullanılarak hazırlanan zengin eserler göze çarpmaktadır. Kalemeye alınan eserler şunlardır:

Jeroen Aarssen ve Ad Backus'un hazırladığı "Colloquial Turkish: The Complete Course for Beginners". İsim ve fiillerden oluşan sözlük; yapım- çekim ekleri, diyaloglar, İngilizce dil bilgisi açıklamaları ve alıştırmalardan oluşmuştur. Kitapta, dil bilgisi çeviri yöntemi kullanılmıştır. Temel seviyede diyalog ve alıştırmalar verilmiştir (Aarssen & Backus, 2007).

Jaklin Kornfilt'in 1977'de hazırladığı "Turkish" adlı kitabın ön sözünde; Türkçenin dil bilgisi kuralları, morfolojisi ve fonolojisi üzerinde durulduğu ifade edilmektedir. Yazarın, her konuyu zengin örneklerle ele aldığı görülmüştür. Eser, beş bölüme ayrılmıştır: Birinci bölümde söz dizimi, ikinci bölümde morfoloji, üçüncü bölümde fonoloji, dördüncü bölümde ünlemler ve beşinci bölümde ise sözlük ele alınmıştır. Kitapta, dil bilgisi açıklamaları İngilizce yapılmıştır. Çalışmanın sonunda, Türk dili ve dil öğretimi alanlarına yönelik kaynakça verilmiştir (Kornfilt, 1977).

L. Geoffrey Lewis, 1975'te hazırladığı "Turkish Grammar" adlı eserinin ön sözünde, aşağıdaki dil bilimcilerin eserlerinden yararlandığını belirtmiştir:

- Tahsin Banguoğlu- Türk Grameri (1959)
- Jean Deny- Grammaire de la Langue Turque (1921)
- Haydar Ediskun- Yeni Türk Dilbilgisi (1963)
- Ali Ulvi Elöve- Türk Dili Grameri (1941)
- Muharrem Ergin- Türk Dil Bilgisi (1962)
- Annemarie von Gabain- AltWrkische Grammatik (1950)
- S. Mundy- "Turkish Syntax as a System of Qualification (1955)
- H. C. Hony and Fahir İz- A Turkish-English Dictionary, second edition (1957).

Eserin giriş kısmında, Türk dilinin tarihine ve dil aileleri arasındaki yerine değinilmiştir. Yazar, dil bilgisi kurallarının örneklerini, Türk yayınlarından aldığını belirtmiştir. Dil bilgisini yirmi bölümle açıklamıştır. Açıklamalar, İngilizce yapılmıştır. Örnek cümleler, İngilizce ve Türkçe verilmiştir. Eserde, dil bilgisi çeviri yöntemi kullanılmıştır (Lewis L. G., 1975).

Osmanlı Devletinde Tercümanlar

Doğu tarihi uzmanı olan Bernard Lewis'e göre tercüman, bir dilden başka bir dile tercüme yapan ve farklı dilleri konuşan insanların iletişim kurmasına yardımcı olan kişilerdir (Lewis B.,2008: 26). Tercümanın Batı kaynaklarındaki karşılığı dragomandır. Dragomanın; çevirinin yanı sıra diplomatik ilişkileri yönetmek, ticari ayrıcalık oluşturmak, azınlıkların haklarını korumak gibi çok yönlü görevleri vardır. Gürkan'a göre Osmanlı sarayında tercümanlık göreviyle yer edinmiş olan dragomanlar, ülkelerinin çıkarları için çalışmış ve Osmanlı Devleti'nde topladıkları bilgileri yabancı devletlere vermiştir. (Gürkan, 2017: 61).

Tarihçi F. Hitzel' e göre tercüman, Osmanlı ile Avrupa arasındaki diplomasi ilişkilerinde iletişimi sağlayan en önemli araçtır (Hitzel F.,1995: 17). Orhan Gazi döneminde, Bizans İmparatorluğu ile yapılan savaşlar ve diplomatik ilişkilerde görev aldıkları tahmin edilmektedir. Bilgin Aydın'ın çalışmasında, II. Murat dönemi kayıtlarında geçen Curac ve M. Pillis isimli iki şahsın, tercümanlık yaptığı tarihçi Ducas'tan aktarılmıştır (Aydın,2007: 44). Divan-ı Hümayun tercümanları; belgelerin tercüme etme, diplomatik ilişkileri yönetme ve Batı eserlerini Türkçeye çevirme gibi görevleri yerine getirmişlerdir. Batı kaynaklarını Türkçeye çevirten II. Mehmet, şehzadeyken tercümanları diplomatik ilişkilerde görevlendirmiştir. Türkçe bilen Rumları tercüman olarak atamıştır. İstanbul'un fethinden önce gayrimüslimler, tercüman olarak kabul edilmiştir. Fetihten sonra ise mühtedi⁶ olarak ifade edilen, devşirme kökenli yabancı dil bilenlerin kabul edildiği görülmüştür. Fetihten önce, tercüman olarak gayrimüslim Dimitri Kyritzis'in adı geçmiştir. Fetihten sonra ise, Lütfi Bey ile mühtedi tercümanlık dönemi başlamıştır. Tercüman Lütfi Bey, 1479'da, Venedik'e bir antlaşma götürerek resmi kayıtlara geçmiştir (Orhonlu,1991: 15). Tercümanlığın geliştiği II. Bayezid döneminde, devlet tercümanlarının dragoman

⁶ Mühtedi: Diğer dinlerden veya dinsiz iken İslâm'a girme anlamında bir terim (Köse, 2000).

ünvanlarıyla kaydedildiği bir inamat defterinden⁷ bahsedilmektedir. Şakirdan-ı Katiban-ı Hızane-i Amire adındaki bir listede üç dragoman adı belirtilmiştir: Alaaddin, İskender ve İbrahim (Aydın,2007: 46).

16. yüzyıl ile birlikte tercümanlık, devlet kademelerinde önemli bir noktaya ulaşmış ve sistemleştirilmeye çalışılmıştır. Tercümanlar, Kanuni Sultan Süleyman döneminde cemaat statüsü kazanmıştır. Tercüman Yunus Bey, 1542 tarihinde anlaşma yapması için Osmanlı Devleti'ni temsilen Venedik'e gönderilmiştir. Rum asıllı mühtedi olan Yunus Bey, devlet ilişkilerinde faal olmuştur (Aydın,2007: 49-53). Diplomatik ilişkilerde ön plana çıkan bir diğer tercüman ise, Macar asıllı Murad isimli tercümandır. Yazdığı Kitâbu tesviyeti't-teveccüh ile'l-hakk adlı risalesiyle sadece diplomatik ilişkiler de değil; sosyal ilişkilerde de kendine görev payı çıkardığı görülmektedir (Yazar, 2011: 245).

Osmanlı sarayındaki Yahudi hekimlerin yerine; Rum hekimlerin nüfuz kurması ile Rum aileleri ön plana çıkmıştır (Balcı, 2006: 63). Girid seferini bitirmek için çalışan sadrazam Fazıl Mustafa Paşa, 1673'te barış görüşmelerinde Panayoti Nicoussios Mamonius adlı bir tıp hekimini baş tercüman olarak atayarak, Divan-ı Hümayun tercümanlığında Fenerli Rum aileleri dönemini başlatmıştır. Hristiyan tebaaya verilmeyen bazı haklar (sakal bırakmak, dört hizmetçisi olmak, ata binmek, kürk giymek gibi) Fenerli Rum ailelerine verilmiştir. Bu durum, Fenerlilerin halktan kopuk yaşamasına sebep olmuştur. Halktan uzaklaşan Fenerli Rum aileleri, görevlerini kendi menfaatleri için kullanmaya başlamışlardır (Orhonlu,1991: 19-20). Yunan isyanlarında, Rum aileleri yabancı devletler ile Osmanlı Devleti aleyhinde görüşmeler yapmıştır. Bu sebeple, Osmanlı Devleti, tercümanlığı eskisi gibi Müslüman tebaaya verme kararı almıştır. Bu kararla birlikte, tercümanlığa Yahya Efendi atanmıştır. Yahya Efendi, tercümanlık işlerini birkaç kişi ile yürütmenin zor olduğunu belirterek tercüme odası kurmuştur. Tercüme odası, sadece tercüme işlerinin yürütülmesi ile ilgilenmemiş; aynı zamanda tercüman yetiştirme görevini de üstlenmiştir (Bilim, 1990: 35). Bu görev, dış ilişkilerde vazife alacak diplomat yetiştirme odaklı geliştirilmiştir. Tercüme odası, dönemin popüler kültürü olan Fransız kültürü başta

⁷ inamat defteri: Devlet hazinesinden verilen bütçelerin kaydedildiği defter (Karaca, 2000).

olmak üzere; Batı kaynaklarına ait eserler çevirerek Batıyı anlamaya çalışan entelektüel bir sınıf ortaya çıkarmıştır (Şeref, 2014: 281).

Osmanlı Devleti'ndeki eyaletlerde, halkın yöneticiler ile iletişim kurması amacıyla eyalet tercümanları görevlendirilmiştir. Eyalet tercümanları, yönetimde görevli “eyalet divanı tercümanları” ve mahkemede görevli “mahkeme tercümanları” olarak ikiye ayırmıştır. Eyalet divan tercümanı, halkın Türk olmadığı ve konuşulan dilin Türkçe olmadığı topraklarda idari işlere bakmıştır. Bu tercümanlar, Türkçe bilmeyen halkın idari işleriyle ilgilendikleri için, önemli ve otoriter bir konum elde etmiştir. Divan tercümanlığı atamaları, görevlendirilen eyalette ve aile içinde devam etmiştir.

Türkçe bilmeyen halkın mahkemede kendisini daha iyi ifade edebilmesi için eyalete bağlı mahkeme tercümanları görevlendirilmiştir. Bu durumu, Osmanlı Devleti'nin sosyal adaleti sağlama görevi ile ilişkilendirmek mümkündür. (Yılmazçelik, 2019: 85).

Tercüman sınıfları arasında en önemlisi müessese tercümanlarıdır. Tanzimat devrine kadar, müessese tercümanlarından seçilenler, daha çok baş tercümanlık için tercih edilmiştir. Osmanlı Devleti, 18. yüzyılda, birçok alanda olduğu gibi; askeri alanda da yenileşmeye gitmiş ve batı odaklı askeri eğitime ağırlık vermiştir (Karagöz, 1995: 176-177). Bu nedenle, askeri ve eğitim alanında çalışan müessese tercümanlarının, en önemlisinin tersane tercümanı olduğunu söylemek mümkündür.

Osmanlı Devleti'nin, bazı ülkelere verdiği kapitülasyonlar, birçok yerde elçilik ve konsolosluk faaliyetlerini artmıştır. Diğer ülkelerin, konsolosluklarında yapılan devlet görüşmeleri için tercümanlar atanmıştır. Bu tercümanlar, gayrimüslim tebaadan seçilmiştir; fakat gayrimüslimlerin Osmanlı aleyhindeki hareketleri sebebiyle, tercüman olarak Türk Müslümanlar tercih edilmiştir. Küçük Kaynarca Antlaşması ile Avrupa'daki bazı devletler, Osmanlı Devletinde konsolosluk açmıştır (Orhonlu, 1991: 23). Bu devletler, konsolosluklarda görevlendirmek üzere tercüman yetiştirmek amacıyla dil okulları kurmuştur. Bu okullara, Venediklilerin ve Fransızların açtığı dil okullarını örnek vermek mümkündür.

Osmanlı Devleti, 18. yüzyılda başka ülkelere gelerek, elçilik ve konsoloslukta görev alan tercümanları kabul etmiştir. Örneğin, 19. yüzyılda İngiltere'nin Osmanlı

Devleti'ne tercüman olarak gönderdiği Sir Andrew Ryan, “dragomanlık” görevini şöyle açıklamaktadır:

“İstanbul'daki yaşantıma başladığımda önce kıdemsiz dragoman oldum. Asıl görevim, ikinci derecedeki Türk mahkemelerinde İngiliz tebaalarıyla ilgili kamu ve hukuk davalarındaki duruşmalara katılmak ve çeşitli idari birimlerde, özellikle gümrük dairelerinde ve eski Zaptiye Nazırlığında onların çıkarlarını korumaktı.” (Ryan, 2015: 19)

Ryan'ın otobiyografisinde belirttiği gibi, tercüman göreviyle Osmanlı Devleti'ne gelen yabancılar, mensubu oldukları ülkelerin çıkarlarını kapitülasyon ve anlaşmalara bağlı kalarak korumuş ve ülkelerinin yararlarına çalışmıştır. Konsoloslukta çalışan “dragomanlar”, sadece çeviri işleri ile ilgilenmemiştir. Bu yönüyle, dragomanı tercümandan ayırmak mümkündür. Tercüman, sadece çeviri ve tercüme işleri ile ilgilenmiştir; fakat dragoman, çeviri ve tercümenin yanı sıra kendi ülkesinin lehine olan her konuyla ilgilenmiştir. Dragomanı mali, dini, hukuki her alanda, ülkesinin çıkarlarına göre hareket etmekte olan özel yetişmiş biri olarak değerlendirmek mümkündür. Ryan'ın belirttiği şu cümleler ile bu düşüncüyü doğrulayabiliriz:

“Bir başka davada, kafayı bulduğunda polise saldırmakla kalmayıp, tarafsız bir şekilde peygamberi, padişahı ve Kraliçe Victoria'yı kötüleyen çok sıradan bir sarhoşun cezasını hafifletme çabası içinde tükendiğimi unutamıyorum. Peygamberi kötülemek, mahkemenin yetkisi dışındaydı ve sadece Devlet Şurasında ya da bu tür bir başka yüksek düzey mahkemede ele alınabilirdi. Ben Kraliçe Victoria konusuyula ilgilenebileceğimi söyledim, fakat adam dokuz aya mahkûm oldu... Elçiliğin yaptığı uygulama, bildirim yapıldıktan sonra, din değiştirmek isteyen kişiyle Adliye Nazırlığında tek başına görüşmek üzere, konsolosluk dragomanını göndermek ve baskı olmadığından emin olmaktı. Benim ilgilendiğim olayların çoğu, Türklerle evlenen genç kadınlarla ilgiliydi... Kıdemli dragomanlar düzenli olarak sık sık buluşup, ortak konuları tartışıyorlardı. Bu görüşmelerinden çok sayıda hukuki kararlar birlikte, Babiali ile

yapılan ve büyük ölçüde Sefaretlerden gönderilen “benzer” notlardan oluşan yazışmalar çıkıyordu. Mali ayrıcalıklarımız konusunda da, hukuki ayrıcalıklarımız konusunda olduğumuz kadar inatçıydık” (Ryan, 2015: 15-54).

Araştırmalara göre tercümanlar, halka göre önemli bir yere sahiptir. Tercümanlık, yüksek bir sınıf olarak görülmüştür. Vazife aldıkları Osmanlı Devleti'nin kültürüne uyum sağlamışlardır. Bu düşünceyi, tarihçi Jean Henri Ubucini'nin kitabında, elçilik tercümanları hakkında belirttikleri ile desteklemek mümkündür:

“Sefaret tercümanları bir zamanlar ayırık bir kast teşkil ediyorlardı. Hemen hemen hepsi levanten olup ülkenin asilleriydi. Onları görmeliydi, başlarını mağrurca dik tutmuş, bakışlar kibirli, Türk usulü eğlenmiş atların üzerinde; şarklı kıyafetleri giyinmiş, başlarında hafifçe kulağa doğru eğik fiyakalı bir kalpak, özel hizmetindeki kapı oğlanlarının peşi sıra caddenin ortasında kibirle giderlerdi.” (Ubucini, 1977: 141)

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TURKISH SELF-TAUGHT ADLI ESERİN ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN İNCELENMESİ

1.1. Turkish Self-Taught Adlı Eserin Şekil Açısından İncelenmesi

İncelenen “Turkish Self-Taught” adlı eser, dil öğretim serisinin on ikinci kitabıdır. Kitap, Ebu Said tarafından yazılmıştır. Yazar hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kitap 1877’de Londra’da basılmıştır. Kitap, California Üniversitesi, Berkeley Kütüphanesinden temin edilmiştir. Eserin sayfaları ön söze kadar Roma rakamları ile gösterilmiştir. Ön söz ile birlikte sayfalar, Latin rakamlarla verilmiştir. İlk sayfada, el yazısı ile alfabetik sıraya uygun harfler ve verilen harfe uygun İngilizce-Türkçe kelimeler belirtilmiştir (Abu Said, 1877:1) Söz konusu sayfa aşağıdadır:

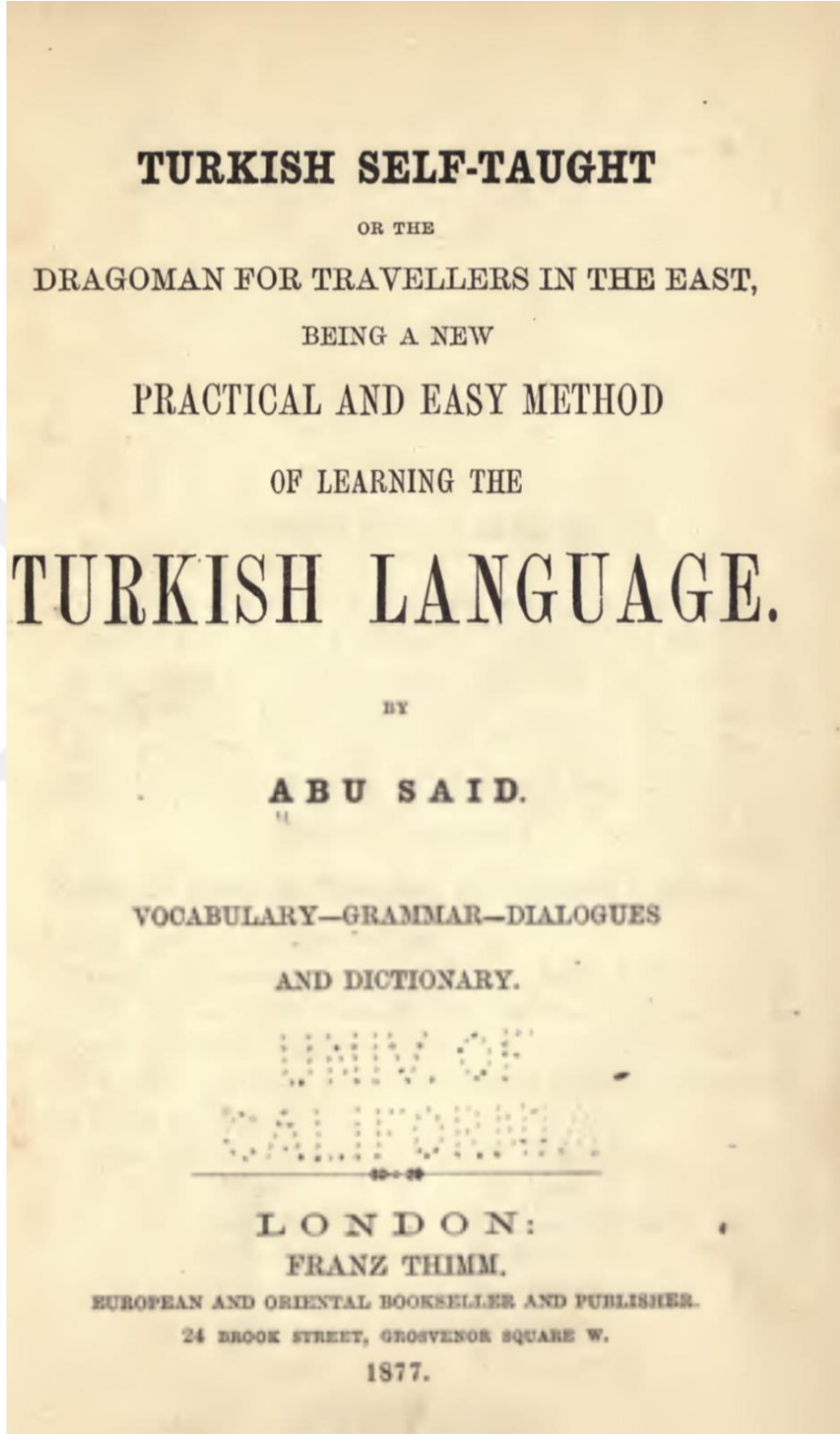
a	=	father, baba	- y	=	you, siz
b	=	back, ben	z	=	zebra, zehir
c	=	joker, cami			
c	=	Charles, cake			
d	=	door, deli			
e	=	bell, efendi			
f	=	farmer, fatat			
g	=	garden, galip			
g	=				uzak (uzaya)
h	=	horse, hacc			
i	=	thin, ince			
i	=				irmek
j	=	jandarme (in French)			javre
k	=	Kay or kalem			
l	=	lemon, limon			
m	=	man, mart			
n	=	nail, nasil			
o	=	order, orada			
o	=	beurre (in French)			ölmek
p	=	poor, paket			
r	=	rabbit, rake			
s	=	sir, sarı			
s	=	shift, sellale			
t	=	tender, tumbul			
u	=	moon, uyku			
ü	=	ultra, gülmek			
v	=	violent, verdin			

Kitapta iki kapak sayfası vardır. İlk kapak sayfasında, eserin dâhil olduğu dil öğretim serisinin adı, basım yeri, tarihi, editörü ve adresi verilerek tanıtımı yapılmıştır (Abu Said, 1877:II). İkinci kapak sayfasında ise eserin, Ebu Said tarafından kaleme alındığı ve kelime hazinesi, gramer, diyalog ve sözlükten oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca Doğuda seyahat eden dragomanlara, Türkçe öğretmek amacıyla hazırlandığı ifade edilmiştir (Abu Said, 1877: III). Eserin kapak sayfaları aşağıda verilmiştir:

FRANZ THIMM'S
SERIES
OF
CLASSICAL, EUROPEAN
AND
ORIENTAL GRAMMARS
AFTER AN
EASY AND PRACTICAL METHOD.

PART XII.
THE TURKISH LANGUAGE.

LONDON:
FRANZ THIMM.
EUROPEAN AND ORIENTAL BOOKSELLER AND PUBLISHER.
24 BROOK STREET, GROSVENOR SQUARE W.
1877.

Eserin ön sözünde, Franz Thimm'in gramer serisi tanıtılmış ve yayınlanan dil gramerleri ve hazırlayan dilciler şu şekilde sıralanmıştır (Abu Said, 1877:V-VI)

- Meissner tarafından Alman dili
- Ahn tarafından Fransızca
- Marchetti tarafından İtalyanca
- Salvo tarafından İspanyolca
- Cabano tarafından Portekizce
- Lund tarafından Danimarka dili
- Lenström tarafından İsveç dili
- Ahn tarafından Flemenkçe
- Alexandrow tarafından Rusça
- Vlachos tarafından modern Yunanca
- Rask tarafından İzlandaca
- Seidenstücker tarafından Latince
- Herxheimer tarafından İbranice

VII ve VIII. sayfalarda, “İlk Ders” başlığı altında iki bölüm olarak “İçindekiler” verilmiştir. İlk olarak; telaffuz, alfabe, ünlüler ve yazım kuralları, harflerin telaffuzları, harflerin örnek kelimeler ile telaffuzları gibi temel seviyedeki konulara değinilmiştir. Türk alfabesindeki harfler, kelimedeki konumlarına uygun şekilde belirtilmiştir (Abu Said, 1877:2-4) Harfleri aşağıdaki tablo ile somutlaştırmak mümkündür:

Turkish Self-taught adlı eserdeki alfabe tablosu

İsim	Harf Biçimi					Telaffuz
	Bağlantısız	Sondan bağlantılı	Ortadan bağlantılı	Başta ve sonda	İlk hali	
Alif	ا	ا	-	-	ا	a, e, i –çok yumuşak bir ses- Asla bir harfle birleşmez.
Bay (yumuşak)	ب	ب	ب	ب	ب	b bay.
Pay (sert)	پ	پ	پ	پ		
Tay (y.)	ت	ت	ت	ت		t tay.
Say (y.)	س	س	س	س		s Fransızca ç'ye benzer.
Djîm (y.)	ج	ج	ج	ج	ج	dj dch.
Tchîm (s.)	چ	چ	چ	چ		t tch- sert.
Hâh (s.)	ح	ح	ح	ح		h hah- güçlü h.
Khay (s.)	خ	خ	خ	خ		kh.- İskoç kelime loch'taki ch veya Alman ch'ye benzer.
Dâl (y.)	د	د	-	-	د	d- day- yumuşak.
Dsâl (y.)	ذ	ذ	-	-		z, Fransız zele'deki z gibi yumuşak ve sonraki harfle birleşmez.
Ray (y.)	ر	ر	-	-	ر	r err. Sonraki harfle birleşmez.
Zay (y.)	ز	ز	-	-		z, zero'daki z gibi. Sonraki harfle birleşmez.
Je (s.)	ژ	ج	-	-		j Fransız jour'daki j gibi. Sonraki harfle birleşmez.
Sin (y.)	س	س	س	س	س	s tiz.
Chin (s.)	ش	ش	ش	ش		ch, sh.
Sād (s.)	ص	ص	ص	ص	ص	ss, tiz.
Dhād (y.)	ض	ض	ض	ض		z, yumuşak s.
Tay (s.)	ط	ط	ط	ط	ط	t, sert.
Tsay (s.)	ظ	ظ	ظ	ظ		z, dzee, sert.
Aine (y.)	ع	ع	ع	ع	ع	gırtlaktan yumuşak ah, eh, ee, o gibi.

İsim	Harf Biçimi					Telaffuz
	Bağlantısız	Sondan bağlantılı	Ortadan bağlantılı	Başta ve sonda	İlk hali	
Ghine (s.)	غ	غ	غ	غ		g, gırtlaktan sert gh gibi.
Fay (y.)	ف	ف	ف	ف	ف	f.
Kāf (s.)	ك	ك	ك	ك		c, k, kah- sert.
Keef (y.)	ك	ك	ك	ك	ك	k, kah- yumuşak.
Gef (Güief)	گ	گ	گ	گ		g, güi.
Sāghīr noon (s.)	ك	ك	ك	ك		ñ- nazal.
Lām (y.)	ل	ل	ل	ل	ل	l.
Mim (y.)	م	م	م	م	م	m.
Noon (y.)	ن	ن	ن	ن	ن	n- yumuşak.
Vāv (y.)	و	و	-	-	و	v, o, u kelimenin ortasında ve sonundadır.
Hay, He (y.)	ه	ه	ه	ه	ه	h, ah- yumuşak. (o, oo, ö sesleri gibi.
Je, Ye (y.)	ي	ي	ي	ي	ي	Yumuşak j, i, y ortada ve sondaki ee gibi.
Lam-Alif	لا	لا	-	-		ل ve ا birleşimidir.

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi, ا (Alif), د (Dal), ذ (Dsal), ر (Ray), ج (Je) ve و (Vav) harflerinin sonraki harfle birleşmediği belirtilmiştir. Bu bilgi, verilen kelime örnekleri ile pekiştirilmiştir. Bu kelimeler şunlardır:

zor, (zor), [the power]; arpa, (ahrpah), [the oats]; dar, (dahr), [narrow]; dadı , (dahdee), [the governess]; kârı, (kahree), [the wife]. (Abu Said, 1877:4)

Eserde, hedef dilin telaffuzunu belirleyen işaretler, telaffuz konusundan hemen önce “Sesli Harfler ve Yazım Kuralları” başlığı altında verilerek telaffuz öğretimine adım atılmıştır. Kolaydan zora gidilerek öğretim sağlanmıştır. Osmanlı Türkçesindeki harflerin nasıl okunacağını gösteren hareke, yani işaretlerin kullanımı, örneklerle

verilmiştir (Abu Said, 1877:5). Bu işaretleri aşağıdaki örneklerle somutlaştırmak mümkündür:

ـٰن –an veya –en için iki üstün

ـِ –in için iki esre

ـٰن –an veya un için iki otürü

ـِ geçm (cezm), üzerinde durduğu ünsüzden sonra, sesli harfin telaffuz edilmediğini belirtir.

ـِ tesdid, yerleştirildiği ünsüzün iki katına işaret eder; ancak bu yalnızca Arapça kelimelerde görülür.

~ meddelif veya medda, sadece bir ah olarak telaffuz edilirse, elif'in üzerinde durur.

ء hamze or hamzelif, ay-ay gibi telaffuz edilirse Alif'in üzerinde durur, ء üzerinde duruyorsa ü telaffuz edilir

Günümüzde, teknolojik birçok imkân olmasına rağmen, telaffuz öğretiminin zorluğu aşıkardır. 19. yüzyılda kaleme alınmış bu eserin içeriğinde, öncelikle Türkçenin ses yapısının öğretilmesi amaçlanmıştır. Varlığı Eski Türkçeye dayanan nazal n sesi, eserde “sağır nun” olarak ifade edilmiştir. Sağır nun harfinin aidiyet işareti veya ikinci tekil şahıs eki olduğu belirtilerek, örnek kelimeler verilmiştir (Abu Said,1877:13):

the sea *deñiz*

of the rose *gülüñ*

Temel seviyedeki bilgiler verildikten sonra kitap, I. Bölüm ve II. Bölüm olmak üzere iki başlığa ayrılmıştır. I. Bölümde, kelime hazinesi ve alıştırmalara yer verilmiştir. Kelimeler; ruhani dünya, Dünya ve elementleri, yeryüzü, metal ve mineraller, aylar ve haftanın günleri, zaman, insan ve aile, vücut, zihinsel fakülteler, vücudun kusurları ve hastalıkları, kıyafet, ev ve mobilya, sofraya ve yiyecekler, istekler, sebzeler, meyveler, ağaçlar, tarla bitkileri, çiçekler, hayvanlar, kuşlar, böcekler, balıklar, şehir, devlet adamları, yazım araçları, sanat ve esnaf, ülkeler-milletler ve şehirler olmak üzere

kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Her kavram alanına uygun, en az 8 kelime örneği verilmiştir (Abu Said,1877:31-32). I. bölümde verilen kelime tasnifi aşağıdadır:

DEMANDS.		
Some bread,	اڪمڪ	<i>ēkmēk.</i>
some water,	صو	<i>sū.</i>
some cheese,	پينر	<i>pēinîr.</i>
some eggs,	يمورطه	<i>jūmūrtā.</i>
some meat,	ات	<i>ēt.</i>

— 32 —

some fish,	بالق	<i>bālik.</i>
some wine,	شراب	<i>šārāb.</i>
some beer,	ارپه صويي — بيرا	<i>ārpā sūyou—bīra.</i>
some butter,	صاي ياغي — ياغ	<i>sāy jāghī—jāgh.</i>
some tea,	چاي	<i>cāj.</i>

II. bölüm olan Dil Bilgisi Yapılarına Giriş başlığında ise; sayılar, zamirler, fiiller, zarflar olmak üzere 5 konu verilmiştir: Harfi tarif tanıtımı yapıldıktan sonra, Türk dilinde cinsiyetin bulunmadığı belirtilmiştir. İnsanlardaki erkek, kadın ve hayvanlardaki erkek, dişi ayrımı, kelime olarak ifade edilmiştir (Abu Said,1877:47):

<i>ōghlān</i> , the boy.	—	<i>er oghlān</i> , the son.
		<i>kūs oghlan</i> , the daughter.
<i>fīl</i> , the elephant.	—	<i>ērkek fīl</i> , the male elephant.
		<i>dīsī fīl</i> , the female elephant.

Arapça kökenli, özel erkek isimlerine getirilen –e ve –a ekleriyle oluşturulan, kadın isimlerine de örnek verilmiştir. Ayrıca, sultanların isimlerinin “Sultan” kelimesinden sonra geldiği ifade edilmiştir; ancak kadın sultanların isimlerinin, “Sultan” kelimesinden önce verildiği belirtilmiştir (Abu Said, 1877:48). Verilen bu bilgilere kitapta yer alan şu örnekleri vermek mümkündür:

Hälil (erkek)	Halilē (kadın)
Selim (erkek)	Selima (kadın)
Sultan Selim	Selima Sultan

İsim konusu, çekim örnekleri verilerek pekiştirilmiştir. İsim çekimleri verilirken, kelimenin sonundaki harfin ses durumuna göre çekim örnekleri verilmiştir (Abu Said, 1877:50). Aşağıda, ünlü ses ile biten ve ünsüz ses ile biten kelimelere ait çekim tabloları verilmiştir:

Kelime ünsüz harf ile biterse:

	Sert		Yumuşak		
İyelik	EÑ	OŪÑ	IÑ	ÜÑ	ش sāghēr – keef
Yönelme	Ā	Ā	Ē	Ē	ه he
Belirtme	Ē	OŪ	Ī	Ü	ى ye
Ayrılma	DĀN	DĀN	DĒN	DĒN	دن dal - noon

Kelime ünlü harf ile biterse:

	Sert		Yumuşak		
İyelik	NEÑ	NOŪÑ	NIÑ	NÜÑ	ش noon–sāghēr-keef
Yönelme	JĀ	JĀ	JĒ	JĒ	ه ye-he
Belirtme	JĒ	JOU	JĪ	JÜ	ى ye-ye
Ayrılma	DĀN	DĀN	DĒN	DĒN	دن dal-noon

Tablolar verildikten sonra, aşağıdaki örnekte görüleceği gibi 9 kelime çekimi verilmiştir:

Tekil

Yalın	the book	kitāb	kitāb
İyelik	of the book	kitābıñ	kitab-eñ
Yönelme	to the book	kitaba	kitab-a

Belirtme	the book	kitabı	kitab-e
Ayrılma	from the book	kitābdan	kitab-dān

Çoğul

Yalın	the books	kitāblar	kitab-lār
İyelik	of the books	kitāblarıñ	kitab-lar-ün
Yönelme	to the books	kitāblara	kitab-lar-ā
Belirtme	the books	kitābları	kitab-lar-ē
Ayrılma	from the books	kitāblardan	kitab-lar-dān

Sıfatlar için ayrı bir ana başlık açılmamıştır. İsimler konusunun akabinde, sıfatlar alt başlık olarak verilmiştir. Sıfatlarda derecelendirme bildiren kelime ve ekler (daha, çok, en, pek, ziyade, gayret, -rek, -rak) verilmiştir (Abu Said, 1877:55). Bu karşılaştırmalar, birkaç örnekle gösterilebilir:

thin, ingē	thinner, dāhā ingē
stupid, āhmāk	more stupid, āhmākṛāk
pretty, gütsēl	prettier, gütsēlrēk
the most beautiful, ēn gütsēl	
the worst, pēk fēnā	
very rich, tsijādē	

İsimlere getirilen -lı, -lu, -lü ekleri ile sıfat yapımı, örnekler üzerinde gösterilmiştir (Abu Said, 1877:55-56). Bu örnekler şunlardır:

the honour, itibar	honourable, itibārli
reason, ākil	reasonable, ākilli
dirt, kir	dirty, kirli
the Turk, osmān	turkish, osmanli
the Hungarian, māgār	hungarian, māgārli
turkish tobacco, osmanli tütün	
hungarian wine, māgārli sārāb	

Sıfatlara, 54 kelime örnek olarak verilmiştir. Kelimelerin İngilizce karşılığı, Osmanlı Türkçesi ve Latin harfleri ile gösterilmiş telaffuzları verilmiştir. Kelimelerden sonra sayılar; asıl sayılar, sıra sayıları, kesir sayıları, üleştirme sayıları olmak üzere 4 başlıkta verilmiştir. İngilizce karşılıkları, Osmanlı Türkçesi ve Latin harfleri ile gösterilmiş telaffuzları ile ifade edilmiştir. Asıl sayılar, Arap ve Latin rakamlarıyla da ifade edilmiştir (Abu Said, 1877: 58-61). Bu rakamları, birkaç örnekle aşağıda göstermek mümkündür:

1. one,	بر	١	<i>bīr.</i>
2. two,	ایکی	٢	<i>īkī.</i>
3. three,	اوپ	٣	<i>ūtch.</i>
4. four,	دورت	٤	<i>dört.</i>
5. five,	بش	٥	<i>bēsh.</i>
6. six,	التي	٦	<i>āltee.</i>
7. seven,	یدی	٧	<i>yēdī.</i>
8. eight,	سکز	٨	<i>sēkīz.</i>
9. nine,	طقوز	٩	<i>dhōqūz.</i>
10. ten,	اون	١٠	<i>ōn.</i>
11. eleven,	اون بر	١١	<i>ōn-bīr.</i>

Zamirler; kişi zamirleri, iyelik zamirleri, işaret zamirleri, ilgi zamirleri, soru zamirleri ve belgisiz zamirler olmak üzere 6 başlıkta verilmiştir. Kişi zamirleri; birinci şahıs, ikinci şahıs ve üçüncü şahıs olarak verilmiştir (Abu Said, 1877:62-63). Bu bilgi aşağıdaki tablo ile pekiştirilmiştir:

Birinci Şahıs

Tekil

Yalın	I	ben	ben
iyelik	of me	benim	benim
yönelme	to me	baña	baña

belirtme	me	beni	beni
ayrılma	from me	benden	benden

Çoğul

Yalın	we	biz	biz
İyelik	of us	bizim	bizim
yönelme	to us	bize	bizeh
belirtme	us	bizi	bizi
ayrılma	from us	bizden	bizden

İkinci Şahıs

Tekil

Yalın	thou	sen	sen
İyelik	of thee	seniñ	senin
yönelme	to thee	saña	sañā
belirtme	thee	seni	seni
ayrılma	from thee	senden	senden

Çoğul

Yalın	you	siz	siz
İyelik	of you	siziñ	sizin
yönelme	to you	size	sizēh
belirtme	you	sizi	sizi
ayrılma	from you	sizden	sizden

Üçüncü Şahıs

Tekil

Yalın	he, she, it	o - ol	o, ol
İyelik	of him, her, it	onuñ	onun (anün)
yönelme	to him, her, it	ona	ona (añña)
belirtme	him, her, it	onu	onū
ayrılma	from him, her, it	ondan	ondan

Çoğul

Yalın	they	onlar	onlar
İyelik	of them	onlarıñ	onlarıñ
yönelme	to them	onlara	onlara
belirtme	them	onları	onları
ayrılma	from them	onlardan	onlardan

İyelik zamirleri, zamire gelen –m, -n, -y, -ki ekleri ile anlatılmıştır (Abu Said, 1877:65-66). Bu ekler, kitaptan alınan şu kelime örnekleriyle ifade edilebilir:

İyelik Ekleri ile Örnek Çekimler

♣ benim

Yalın	my son	oğlum	oghlūm
İyelik	of my son	oğlumuñ	oghlūmuñ
yönelme	to my son	oğluma	oghlūmāh
belirtme	my son	oğlumu	oghlūmi
ayrılma	from my son	oğlumdan	oghlūmdān

سُـ senin

Yalın	thy friend	dostuñ	dostiñ
İyelik	of thy friend	dostuñuñ	dostiñin
yönelme	to thy friend	dostuña	dostināh
belirtme	thy friend	dostuñu	dostini
ayırılma	from thy friend	dostuñdan	dostindān

هُـ o

Yalın	his bread	ekmeği	ekmeguy
İyelik	of his bread	ekmeğiniñ	ekmeguinün
yönelme	to his bread	ekmeğine	ekmeguinēh
belirtme	his bread	ekmeğini	ekmeguini
ayırılma	from his bread	ekmeğinden	ekmeguinden

Dönüşlülük zamiri olan –ki eki, öz kelimesi ile kaynaşarak “*kendü*” şeklinde verilmiştir (Abu Said, 1877:66). Bu durum, yazarın Eski Anadolu Türkçesine hâkim olduğunu veya Anadolu sahasında yaşamış olabileceğini düşündürmektedir.⁸ Söz konusu zamir, aşağıdaki örneklerle gösterilmiştir:

<i>Myself</i>	<i>kendüm</i>	<i>kendüm</i>
<i>Thyself</i>	<i>kendüñ</i>	<i>kendüñ</i>
<i>him self- her self</i>	<i>kendü</i>	<i>kendi</i>
	<i>kendüsü</i>	<i>kendisi</i>
<i>ourselves</i>	<i>kendümüz</i>	<i>kendümüz</i>
<i>yourselves</i>	<i>kendüñüz</i>	<i>kendüñüz</i>
<i>themselves</i>	<i>kendüleri</i>	<i>kendüleri</i>

⁸ Dönüşlülük zamiri için detaylı bkz. (Korkmaz, 2017).

Soru zamirleri, diğer zamir türleri gibi örneklendirilerek verildikten sonra örnek soru cümleleri ile pekiştirilmiştir. Görüldüğü gibi, soru cümlelerinin İngilizce ve Türkçe telaffuzları verilmiştir (Abu Said, 1877:69):

kim dir o?	who is that?
kimē jasdin?	to whom hast thou written?
ne vār?	what is it?
nēm vār?	what have I?
nenin dir sū?	to what belongs that?
kānghy elmas?	which diamond?
kānghy āt?	which horse?
kānghymis?	which of us?

Fiiller başlığı altında, mastar eklerinin (-mek, -mak) kullanım şekli detaylı anlatılmış ve örnekleri verilmiştir (Abu Said,1877:70-71). Bu kullanım şekilleri, aşağıdaki açıklamalı örneklerle somutlaştırılabilir:

Sonu yumuşak sesle biten kök –mek, sonu sert sesle biten kök –mak alır. Pasif fiil –mek, -mak eklerinden önce J ekini alır. Örneğin; sevmek (to love), sevilmek (to be love). Fiilin olumsuz hali için ρ kökü gelir. Örneğin; ölmek (to die), ölmemek (not to die) İmkansızlığın olumsuz halinde, olumsuzluk ekinden önce –e veya –a eki gelir. Örneğin; sevmemek (not to love), sevememek (to be unable to love)...

Sevmek ve olmak fiillerinin İngilizcesi, Türkçe yazılış ve telaffuz şekilleri verilmiştir. Bu fiillerin çekiminde fiilin; etken, edilgen ve olumlu, olumsuz halleri verilmiştir. Tüm zaman dilimlerinde, İngilizce ve Latin harfleri ile Türkçe karşılığı verilmiştir. İstek kipinin ikinci tekil şahsında, -(y)AsIn, ikinci çoğul şahsında -(y)AsIz ve üçüncü tekil şahsında -(y)A ekinin alınması, Eski Türkçe döneminin bir özelliğidir ve gereklilik anlamı da vermiştir (Gülsevin, 1999, s. 114). Eserde verilen bu özellik, şu örnekle somutlaştırılabilir (Abu Said,1877:75):

<i>olam</i>	<i>ollam</i>
<i>olasın</i>	<i>ollasin</i>
<i>ola</i>	<i>ollā</i>
<i>olauz</i>	<i>ollaūz</i>
<i>olasuz</i>	<i>ollasiz</i>
<i>olalar</i>	<i>ollaler</i>

Dil bilgisi konusundan sonra, “Pratik İfadeler” alt başlığı altında cümleler verilmiştir. 27 sayfalık 1831 kelimededen oluşan İngilizce-Türkçe sözlükte, kelimelerin telaffuzları ön plandadır. Sözlüğün sonunda ise, eserin yazıldığı dönemde, Türk lirasının ve madenlerin İngiliz Sterlini karşısındaki değerleri gösterilmiştir. Yazar, değerlere Leipzig'de matbaacı olan Wilhem Eduard Drugulin sayesinde ulaşmıştır (Abu Said, 1877:136). Kitapta verilen para birimleri aşağıdadır:

TÜRKİYE’DE KULLANILAN PARALAR

I ALTIN

100 kuruş veya 1 lira = £ 18.2

50 kuruş veya ½ lira = 9.1

25 kuruş veya ¼ lira = 4.6 ½

II GÜMÜŞ

20 kuruş..... £ 3.7 ½

10 kuruş..... 1.9 ¾

5 kuruş..... 1.1

2 kuruş..... 0.4

1 kuruş..... 0.2

III BAKIR

20 para £ 1

10 para ½

5 para ¼

İNGİLİZ PARASI

	kuruş	para
£ 1	109	-
1 şilin	5	10
1 peni	-	18

Eserde, Franz Thimm'in yayınladığı dil kitapları verilmiştir. Bu kitaplar; Türkçe, Arapça, Farsça, Hinduca, Seylanca-Tamilce-Teluguca ve Malayca, Çince, Sanskritçe, Kıptice, Mısırca ve çivi yazısı olmak üzere sınıflandırılmıştır. En fazla Türk dilinde eser verilmiştir. 5 Türkçe öğretim kitabı basılmıştır. En az ise birer tane olmak üzere Kıptice ve Çivi yazısı öğretim kitabı basılmıştır (Abu Said, 1877:137-138).

1.2. Turkish Self-Taught Adlı Eserin Muhteva Açısından İncelenmesi

1.2.1. Eserin İçerik Açısından İncelenmesi

Franz Thimm'in, Manchester ve Londra'da ticari çevresi olan Alman bir kitapçı ve aynı zamanda bir dilci olduğu bilinmektedir. Türkçe karşılığıyla, yabancı dili kendi kendine öğrenme olarak ifade edilen "self-taught" terimini kullanarak, birçok kitap hazırlatmıştır (Reed, 2007: 107). Bu terime yönelik, 1861'de Almanca ve İtalyanca dillerinde kitaplar yayınlamıştır. İki kitabın da başlığı "Kendi Kendine Öğrenme"dir. Çıkarılan ilk kitaplar başarıya ulaştınca, serinin devamı gelmiştir. 19. yüzyılda, siyasi-ekonomik sebeplerden dolayı, Avrupa, Orta Doğu ve Asya dillerine rağbet arttığı düşünülmüştür. Thimm, serinin devamını bu diller ile sağlamıştır. Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Yidce dillerine ek olarak Arapça, Felemenkçe, Çince, Almanca, Hintçe, İtalyanca, Norveççe, Lehçe, Portekizce, Rusça, İsveççe, Türkçe dil öğretim

kitapları yayınlanmıştır. İncelenen kitaplarda, ortak dil kabul edilen İngilizce ile hedef dilin öğretilmek istendiği görülebilir. Kendi kendine öğrenme ilkesine bağlı kalınarak, hedef dilin telaffuzuna rehberlik edilmiştir. Her kitapta, hedef dildeki kelimelerin İngilizcedeki karşılıkları verilerek dil bilgisi öğretimi sağlanmıştır. Kelime listeleri oluşturulmuş ve seyahat edenlere, diplomatik ilişkiler için dil öğrenenlere faydalı olabilecek nitelikte ifadeler verilmiştir. Metinsel olarak, günlük yaşantıdan kesintiler verilerek örnek diyaloglar oluşturulmuştur.

Turkish Self-Taught'un, Türkçe öğretimi konusunda, kendinden sonraki dilcilere örnek eser olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Franz Thimm tarafından 1942 yılında basılan Fuad Attaoullah'ın kaleme aldığı "*Turkish Self-Taught by Natural Method with English Phonetic Pronunciation*" adlı kitap incelendiğinde, Ebu Said tarafından yazılan kitaptaki özelliklerin örnekler ve güncel kelimelerle geliştirildiği görülmektedir (Attaoullah, 1942). Attaoullah, "The World and Nature" başlığı altına güneş ve ay kelimelerinin yanı sıra *güneş tutulması, ay tutulması, fırtına, medcezir, mehtap, gök gürelemesi* ve *yönleri* de dâhil etmiştir (Attaoullah,1942: 18-19). "Minerals" başlığı altına *granit taşı, cam, çakıllı kum, nikel, krom, çelik, elmas, zümrüt, yakut* gibi kelimeleri dâhil etmiştir (Attaoullah,1942: 20-21). Hayvan isimlerine ek olarak *havlama, meleme, anırma, hırlama, uluma, miyavlama, kişneme* gibi hayvan seslerinin adlarını vermiştir (Attaoullah, 1942: 22). Şehirdeki mekan isimlerine ise *arı kovanı, hendek, kaldırım, tahta perde, çimen, çit, kütük, gübre, odun* gibi şehirde bulunan unsurları eklemiştir (Attaoullah, 1942: 29).

Turkish Self-Taught'ta, "Öğrenciler için Uyarı" başlığı altında, Türkçenin tarihi seyir içindeki yeri, yapı özellikleri ve konuşulduğu coğrafya verilmiştir. Yazar tarafından, Türkçenin diğer dillerden kelime alması sebebiyle, karma bir dil olduğu belirtilmiştir (Abu Said,1877: 7-8). Yazarın bu düşüncesini, dilbilimci Max Muller, 1854'de "*Suggestions for the Assistance of Officers in Learning the Languages of the Seat of War in the East*" adlı eserinde bir oryantalistten alıntılıdığı "Türkçe öyle uyumlu bir dildir ki insanda bir seçkin bilginler kurulunun yaratımymış izlenimi uyandırır" cümlesiyle dile getirir (Muller,1854: 97). Muller'in ve Ebu Said'in alıntılıdığı bu oryantalistin, M. Pierre François Viquer olduğunu ve 1789'da yayınladığı *Éléments de la Langue Turque, ou Tables Analytiques de la Langue Turque Usuelle, Avec Leurs Développement* adlı eserinde, Türkçenin eşsizliğini bu alıntı ile belirttiğini söylemek

mümkündür. Ayrıca Viguier, kitabında Türkçenin Latince ile benzerliklerinden söz ederek Türkçeye derin bir saygı duyduğunu da ifade etmiştir (Viquer,1789: 9). Örnek verilecek olursa günümüzde, İngilizceden alınan “shock” kelimesi Türkçe telaffuz şekliyle (şok) yazılıp türetebilmektedir: şoklamak, şoka girmek, şok olmak vb. Bu durum, Türkçenin sonradan eklemeli bir dil olması özelliğinden kaynaklanmaktadır. Ebu Said’in, kendinden önceki dilcilerin eserlerini incelediğini düşünülmektedir. Bununla birlikte, Ebu Said, bir dil öğrencisinin Türkçeye hâkim olunca diğer Doğu dillerini de öğrenmesinin kolay olacağını ifade etmiştir (Abu Said,1877: 7-8). Abu Said’in bu düşüncesi neticesinde, Türkçenin, Doğu dilleri arasında öğrenim açısından belirleyici bir role sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Ebu Said, eserinde Asya ve Avrupa’yı ekonomik ve siyasi bakımdan birbirine bağlayan İstanbul başta olmak üzere; halkın Türk olduğu Güney Asya ve Türkistan eyaletlerinde Türkçe konuşulup yazıldığını ifade etmiştir (Abu Said,1877: 7). Ayrıca Türklerin azınlık olduğu; Mısır, Suriye, Trablusgarp ve Tunus gibi yerlerdeki eğitimli kişilerin Türkçeyi tercih etmeleri, Türkçenin dünyada yoğun olarak konuşulan bir dil olduğunu göstermektedir. Dil öğrencilerine verilen bu bilgi, Türkçenin bahse konu dönemde, dünya siyasetinde önemli bir dil olduğunu göstermektedir.

Eserin birinci bölümü olan Kelime Hazinesi ve Egzersizler ’de, kelimeler kavramsal olarak gruplara ayrılmıştır. Her kelimenin İngilizcesi, Türkçe yazılışı ve Türkçe okunuşu verilmiştir (Abu Said,1877: 17-46). Kelime temalarının günlük yaşamdan, bürokrasiden, ekonomiden vb. yola çıkılarak oluşturulduğu tahmin edilmektedir. Türkler, tarih boyunca gökyüzü ve yeryüzünü kutsal saymıştır. Bu sebeple, gök ve yer kelimelerinin “Ruhani Dünya” başlığı altında geçtiği düşünülmektedir (Abu Said,1877: 17)

Osmanlı Devleti’nin coğrafi konumu düşünüldüğünde, sadece Osmanlı Devleti’nin bulunduğu alan üzerindeki birkaç yeryüzü terimi verilmiştir (Abu Said,1877: 19-20) Bu terimlere eserden şu kelimeler örnek olarak verilebilir:

the gulf *körfes*

the port *liman*

the sea *deñiz*

the plain ova

Bugünkü Marmara ve Ege Denizi, Osmanlı Devleti'nde "Adalar Denizi" olarak geçmektedir (Akarı,2005: 54). Eserde Akdeniz, Karadeniz ve Hazar Denizi belirtilmiştir. Fakat "Adalar Denizi" belirtilmemiştir (Abu Said,1877: 19)

Ebu Said'in ana dili olduğu tahmin edilen İngilizcede, aunt kelimesi hem teyze hem hala; uncle kelimesi ise hem amca hem dayı anlamına gelmektedir.

the uncle, 'amca

the aunt, hāla

Eserde, yukarıda belirtildiği gibi amca-dayı; teyze-hala birlikte ifade edilmiştir (Abu Said, 1877: 22). Bu yönüyle yazar, ana dil ve kültüre yönelik kelime hazırlamıştır. Hedef dil ve kültür ikinci planda kalmıştır. Eserde verilen kıyafetler, söz konusu dönemde halk tarafından tercih edilen kıyafetlerdir (Abu Said, 1877: 27). Eserde verilen bu kıyafetlere birkaç örnek verilebilir:

the frock-coat cübbe

the bonnet kalpak

the turban kavuk-sarık

the cloak ferace

Ebu Said, "İstekler" başlığı altında sadece birkaç kelime vermiştir (Abu Said,1877: 31-32)

some bread ekmek

some water su

some cheese peynir

Yukarıda gösterildiği gibi, örnekler cümle odaklı değildir. Rica etmek, istemek gibi, istek bildiren herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Başlık ve içerik uyumsuzluğu gözlenmiştir. "Sofra ve Yiyecekler" başlığı ise, verilen birkaç kelimenin tekrarından öteye geçmemiştir. "İstekler" başlığının, cümle odaklı olarak gramer bölümünde verilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Kitabın hazırlandığı dönem göz önünde bulundurulduğunda, Batılı devletlerin sanayi hamlesinin aksine; Osmanlı Devleti'nde hakim olan ekonomi sektörü, tarımdır (Yıldırım,2001: 314). Devlet içinde, tarımın ön plana çıkması ve bu sektöre önem verilmesinin, kitabın içeriğini etkilediği düşünülmektedir. Örneğin; ağaç türleri, çiçekler, tarla bitkileri, meyve ve sebze vb. terimler başlık olarak eserde yerini almıştır (Abu Said,1877: 32-35). Bu bilgi, eserde geçen şu kelimelerle pekiştirilmiştir:

lettuce-marul, celery-kereviz, parsley-mağdanos
the apple-alma, the pear-armūd, peach-şeftālū
a fig tree-incir ağacı, an orange-tree-tūrunç ağacı, an apple-tree-
alma ağacı
barley-arpa, oats-yulaf, rice-birinç
a flower-çiçek, a rose-gul, a lily-zenbak

Eserdeki kelime tasniflerinin önemlilerinden biri de yöneticilerin isimleridir. Osmanlı Devleti kademesindeki her yönetici ve görevlinin ismi verilmiştir. Bununla birlikte bazı yabancı devletlerde kullanılan imparator, kral gibi ifadeler de verilmiştir. Yöneticilere yöneltilen hitap sözcüğü olan “hazretleri”, yönetici isimlerinin içerisinde verilmiştir (Abu Said,1877: 40-41). Aşağıdaki isimler bu sınıflandırmaya örnek niteliğindedir:

<i>the Emperor,</i>	<i>imperator</i>
<i>the Sultan,</i>	<i>pādişāh- sultān</i>
<i>the prince,</i>	<i>beg—emir</i>
<i>his Majesty,</i>	<i>hazretleri</i>
<i>the prime minister,</i>	<i>baş vekil- reis efendi-umūr</i>
<i>minister of foreign affairs,</i>	<i>hāriciyye nāziri</i>

Ebu Said, ikinci bölümün sonunda, hedef kitlenin konuştuğu kişiye göre kelimelerini seçmesi için iki farklı formda pratik ifade sunmuştur. Samimi olunan kişilerle farklı, resmiyetteki kişilerle farklı konuşma biçimleriyle örneklendirmiştir (Abu Said,1877: 106-107):

<i>What is your name?</i>	<i>Adın nedir.- Adınız nedir.</i>	<i>Ādēn nedir.- Ādēnez nedir.</i>
<i>What do you want?</i>	<i>ne ārzūlarsın. – ne ārzūlarsınız.</i>	<i>ne ārzūlārsen. – ne ārzūlārsenēz.</i>
<i>Good, day, Sir.</i>	<i>şabahınız hayr ola efendim.</i>	<i>sābahiniz khair ola efendim.</i>

1.2.2. Eserde Kullanılan Dil Öğretim Yöntemi:

19. yüzyılda, siyasi ve ticari amaçla yapılan seyahat olanaklarının arttığı bilinmektedir. Bu olanaklarla birlikte iletişime, dolayısıyla dil öğrenimine rağbet atmıştır. Bunun neticesinde, dil öğretiminde kullanılan teknikler tartışılmıştır. Turkish Self-Taught adlı eserin, dil bilgisi çeviri yöntemi kullanılarak hazırlandığı düşünülmektedir. Aşağıda verilen özellikler bu düşünceyi desteklemektedir:

- Yabancı dil öğretimi dil bilgisi kurallarına dayanarak verilmiştir.
- Hedef dil öğretimi, ana dil verilerek yapılmıştır. Her kelime ve cümle ana dilden, hedef dile çevrilerek verilmiştir.
- Dil bilgisi öğretimindeki tüm açıklama ve yönergeler, ana dil olan İngilizce olarak verilmiştir.
- Söz varlığını geliştirmek için sözcük listeleri verilmiştir. Bu sözcükler sınıflandırılmıştır.
- Okuma becerileri ağırlıklı, öğretim sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, telaffuz öğretimine de yeterli düzeyde adım atılmıştır.
- Tümevarım ilkesi kullanılarak, önce kelime haznesi verilmiştir. Sonra ise dil bilgisi kuralları verilip örnek diyaloglarla pekiştirme sağlanmıştır.
- Diyaloglar sadece günlük hayata yönelik hazırlanmıştır.

Dil bilgisi çeviri yönteminde, telaffuz öğretimine az yer verilir veya hiç verilmez. Fakat eserin yazıldığı 19. yüzyıl, iletişim açısından önemli adımların atıldığı bir dönemdir. Bu sebeple, eserde, telaffuz öğretiminin temel düzeyde verildiği düşünülmektedir. Eserde, dil bilgisi öğretiminde yapılandırmacı yaklaşıma yakın bir teknik de kullanılmıştır. Verilen diyaloglarda, yapılandırmacı öğretim kuramının ilkelerinden biri olan sezdirilerek öğretme ilkesine bağlı kalınmıştır. İki konuşma tarzı

arasındaki farklılık, yazar tarafından belirtilmeden verilmiştir. Bu farklılığı, öğrencinin fark etmesi hedeflenmiştir. Bu yönüyle kitap, zamanının ötesinde bir öğretim tekniğini seçmiştir.

do you not understand what I say, I understand, but I cannot speak,	سويلد كلرمي اگلمز ميسگز اگلمز انچق سويليه مم	söildiklerimi anla- - mazmıcınız. ānlarım āndjak söiliēmem.
— 109 —		
by and by you will find it easy, for the purpose of learning Turkish, one must speak it continually, to speak it conti- nually, one must know something of the language, well or ill al- ways, speak,	كيدده كيدده قولاي اوگرنرسگز ترکچه ايو سويلمك ايجون صق صق سويلمك كرك صق صق سويلمك ايجون براز بلمك كرك ايو فنا دايم سويله	güidè güidè kolaï ögrenirsiniz. türktchè eüi söylemek itchin syk syk sölemek güerek. syk syk söylemek itchin bir az bilmek güerek. eüi fena dāima söllè.

Yukarıdaki pratik diyalog örneklerinde görüldüğü gibi, hedef kitleye, Türkçeyi nasıl iyi öğrenebileceği hakkında ipucular verilmiştir (Abu Said, 1877: 108-109). Bu örneklerde, önceki konularda anlatılan zarflar, sıfatlar gibi kelime ve kelime gruplarına sıkça yer verilerek öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi sağlanmıştır. (gide gide kolay öğrenirsiniz. Türkçe eyü söylemek için sık sık söylemek gerek.)

1.2.3. Eserin Dil Bilgisi Yapısı

1.2.3.1. Ses Bilgisi

a. Nazal ñ: Eski Türkçeden, Osmanlı Türkçesine kadar kullanılan nazal ñ, Turkish Self-Taught adlı eserde de kullanılmıştır.

İlgi hali eki olarak kullanılmıştır (Abu Said, 1877: 50-54): kitābñ, kuşuñ, köprüñ.

İyelik eki olarak kullanılmıştır (Abu Said, 1877: 62-68): seniñ, onuñ, siziñ, onlarıñ, oğlumuñ, anünki, sizuñki.

Zaman çekimlerinde kullanılmıştır (Abu Said, 1877: 73-95): -idiñ, -idiñiz, olmuş idiñ, olmuş idiñiz, olurdıñız, olañız, -iseñiz.

b. Yuvarlaklaşma: Dudak ünsüzlerinin etkisi ile sözcüğün kendisinde veya eklerde yuvarlaklaşma görülmüştür. Örneğin: yokgaru>yukaru, içeri>içeru, altun, inlü, tatlıg>tatlu, kendüñ, olauz.

c. Düzleşme: Yuvarlak bir ünlünün düz bir ünlüye dönüştüğü görülmüştür. Örneğin: temür>demir, saru>şarı, kaşuk>kaşık, erük>erik, aru>arı, köprüg>köpri.

1.2.3.2. Biçim Bilgisi

1. Yapım Ekleri: Eserde sözcüklere getirilerek yeni bir sözcük oluşturan ekler, yapım eki olarak belirtilmeden verilmiştir.

a. İsimden İsim Türeten Ekler:

+lı, +li, +lu, +lü ekleri geldiği ismi sıfat yapmıştır. Örneğin; itibar>itibarlı, akıl>akıllı, kir>kirli, in>inlü, kuvet>küvetlu, Osman>Osmanlı.

+cı, +ci, +cu, +cü: kapu>kapucu, il>elçi, etmek>etmekçi, börek>börekci, papuş>papuşcu, şapka>şapkacı, 'araba>'arabacı, taşvir>taşvirici, sā'at>sā'atçı, balık>balıkçı, bıçak>bıçakçı, yol> yolcu, edeb>edebli.

+ıncı, +inci: bir>birinci, üç>üçüncü, toğuz>toğuzuncu.

+leyin: şabāhleyin, giceleyin.

b. İsimden Fiil Türeten Ekler: Eserde isimden fiil türeten eke rastlanmamıştır.

c. Fiilden İsim Türeten Ekler:

+ocak, +ecek: ye>yiyecek, gezin>gezinecek.

+ak, +ek: biç> bıçak.

+kan: çalış> çalışkan.

+gın, +gin: yor> yorgun

d. Fiilden Fiil Türeten Ekler:

Fiilden fiil yapan eklere, cümle içerisinde rastlanmamıştır. Ancak fiillerin oluşum tablosunda sevmek fiilinin mastar hali ile çekiminde görmek mümkündür (Abu Said, 1877: 72). Örneğin;

+il: sev> sevilmek

+in: sev> sevinmek

+iş: sev> sevişmek

+dir: sev> sevdirmek.

1.2.3.3. Söz Varlığı:

Eserde Türkçe kökenliler yoğun olmak üzere; Arapça, Farsça ve Batı dillerinden Türkçeye geçen birçok kelime vardır. Tarafımızca başka dillerden dilimize geçen kelimeler iki grupta incelenmiştir:

1. Arapça Kökenli Kelimeler:

âdem, edeb, ešvâb, harem, hekim, hamam, rahat, şarâb, şabaḥ, şarâf, hâzır, zâlim, zafer, zan, ‘arab, ‘emr, ğarib, fakir, kâfir, kalem, hâl, miḳraş, mektûb, hava, Allâh, cennet, cehennem, melek, şeytân, ‘arâf, resul, dünyâ, ‘umr, seyyâre, tulu, zelzele, tuḫfân, rûzgâr, arz, bâhr-ul hazr, nehr, vâdi, eczâ-yı ma’deniyye, kibrit, kânûn şâni, şubât, nisân, hazirân, temuz, eylül, teşrin-i evvel, teşrin-i şâni, kânûn evvel, bâzâr, cum’a, sene, zamân, târiḫ, ezliyyet, aḫşâm, sâ’at, daḳıka, ibtidâ, nihâyet, vâlide, hûla, aḳrabâ, evlâd, bekâr, bîkr, iḫtiyâr, mi’de, dimâĝ, êihn, ‘aḳl, hıfz, hikmet, başiret, hicâb, merḫamet, raḫmet, ‘adâlet, i’timâd, tecrîbe, cesâret, ğayret, ‘aşḳ, ğaraż, maĝrûr, ârzû, ḳasâvet, elem, râ’b, irâdet, şübhe, ḫased, ḫumâ, niḳriz, verem, nâzil, zükâm, nefes, setri, libâs, cübbe, ferâce, mendil, fûta, ḳatife, sofrâ, maḫbaḫ, ibriḳ, ḳadeḫ, fincân, ta’âm, kebâb, zeytûn, ḫardâl, ‘arḳı, ḳahve, şerbet, ḳarnâbit, ceviz, fındıḳ, zanbaḳ, ḳaranfil, leylâḳ, fil, meymûn, tâuż, soḳâḳ, maḫalle, câ’mi, dükân, meydân, medrese, menzilḫâne, kitâbḫâne, ḫastahâne, du’â, ḫazret, reis, ḫâriciyye nâzırı, dâḫiliyye nâzırı, ḫazine, ‘ulemâ, ḳâzı, vekil, devit, mürekkeb, cedvel, ḳaşâb, mi’mâr, taḫib, cerrâḫ, şaḫḫâf, mücellid, ḫarâḫ, tâcir, vilayet, rikâb, mahmuz, na’l, fenâ, aḫmaḳ, secâ’atlu,

zālīm, cümle, ğayrı, zāhir, şahih, huşuşā, muḳaddemā, itifākā, mā'adā, zirā, meded, sübhān Allāh, bārek Allāh.

2. Farsça Kökenli Kelimeler:

ümid, bārut, para, tüfenk, cān, çeşme, ḥasta, ḥastahāne, düşman, zindān, jerf, saray, bahşiş, tuṭu, kağıd, gül, lāle, dolāb, āteş, bahār, rüzgar, nim bezire, derbend, cūyça, pirinç, civa, rāstıķ, peder, birāder, hemşire, şāh, ḥurd, kin, tenbel, çūrāb, pāpūş, çāmāşır, şāl, kaftān, çūka, çārşaf, nerdibān, pencere, mūm, bāğçe, divār, eyvān, kilār, perde, pişkir, çorba, peynir, şeker, hāvuç, şalgam, turb, kereviz, mercimek, çāvdār, armūd, şeftālū, ḳaysı, ḳārpūz, incir, bādem, dūd, ḥūrma, enār, benefşe, sünbül, pārs, sincāb, bülbül, ḥoros, şehir, çārşū, namāz, meyḥāne, pādişāh, çehārşenbe, pençenbe, ustura, ḥünkār, şāhzāde, pištaḥta, perkār, çilingir, cāmeşūy, kem, zebūn, cömerd, yāh kem, zebūn, cömerd, yāḥūd, murdār, āferin.

3. Rumca Kökenli Kelimeler:

efendi, körfez, liman, aḳyānūs, mart, mayıs, ağustos, omuz, fistān, anaḥtār, iskemle, ḳerevet, biber, prasa, enginar, marul, mağdanos, ispānaḳ, gebere, mantar, lobyā, pizelyā, yulaf, limon, kestāne, kirāz, istiridye, midye, gümrük, kilise, ḳonsolos, çūtra.

4. İtalyanca Kökenli Kelimeler:

ḳündura, şalata, elimünāṭa, imparaṭor.

5. Fransızca Kökenli Kelimeler:

bantalón, ḳapūt, portakāl.

6. Almanca Kökenli Kelimeler:

filinṭa.

7. Rusça Kökenli Kelimeler:

şāpka.

8. Sırpça Kökenli Kelimeler:

kral.

Eserde, Türkçe eklerin yabancı kökenli kelimelere getirilerek türetilmiş kelimelere de rastlanmıştır. Örneğin; edeb+lu “edebli”, sā’at+çi “sā’atçi, taşvir+ci “taşvirci, murūvet+lu “murūvetli”, şadākat+lu “şadākatlı, inşāf+sız “inşāfsız”, ‘adālet+lu “adāletli”, misil+lü “misillü” gibi Türkçe ek getirilerek türetilen Arapça kökenli kelimelere rastlandığı gibi kalem+trāş “kalemtrāş”, defter+dār “defterdār”, kitāp+hāne “kitāphāne”, menzil+hāne “menzilhāne” gibi Farsça ve Arapça birleşimi kelimelere de rastlanmıştır. Ayrıca “gūyāki” gibi Farsça, Türkçe veya “kazā ile” gibi Arapça, Türkçe oluşturulmuş kelime grupları da vardır.

1.3. Transkripsiyon Alfabeti

ا (أ)	a, ā	ص	ş
ا (إ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
ح	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

1.4. Metnin Çeviri Yazı İşaretleriyle Günümüz Alfabesine Aktarımında Dikkat Edilen Hususiyetler

- 1) Akademik çalışmalarda tercih edilen çeviri yazı sistemi kullanılmıştır. Yeni Türk alfabesinde bulunmayan Arap-Fars harfleri, “Çeviri Yazı Alfabeti” bölümünde verilmiştir.
- 2) Uzun ünlülerin okunuşunu belirtmek için (-) işareti kullanılmıştır. Uzun okunan “ü”ler “ū” şeklinde gösterilmiştir.
- 3) Aynı harfi ‘ , hemze harfi ise ’ işareti ile gösterilmiştir.
- 4) Osmanlı Türkçesindeki ص ve ط harfleri kalın s ve t olup günümüz Türkçesindeki s ve t harfinden farklı telaffuz olunurlar. Bu harfleri beirtmek için ş ve ı işaretleri kullanılmıştır.
- 5) Kalın k sesi olan ق harfi, ک işareti ile gösterilmiştir.
- 6) Yumuşak g sesini veren غ harfi گ işareti ile gösterilmiştir.
- 7) Sadece kalın seslilerde bulunan خ harfi ه işareti ile gösterilmiştir.
- 8) Sadece Arapça kökenli kelimelerde bulunan ح harfi ه işareti ile gösterilmiştir.
- 9) Tamlamalarda, aidiyet bildiren kelimelerde bulunan ئ (nazal n) ise ñ işareti ile gösterilmiştir.
- 10) Arapça kökenli kelimelerde uzun vokal olan ا harfi ā işareti ile gösterilmiştir.
- 11) Eserdeki sayfa numaraları köşeli parantez ile verilmiştir.
- 12) Metin içinde örnek kelimelerin Osmanlı Türkçesi ile okunuşu köşeli ayraç ile yazılışı ise yay ayraç ile belirtilmiştir.
- 13) Kelime çalışmalarında sol sütunda kelimelerin İngilizce karşılığı yazılmıştır. Orta sütunda kelime, çeviri yazı işaretleri ile gösterilmiştir. Sağ sütunda ise Latin harfleri ile okunuşlarına yer verilmiştir.

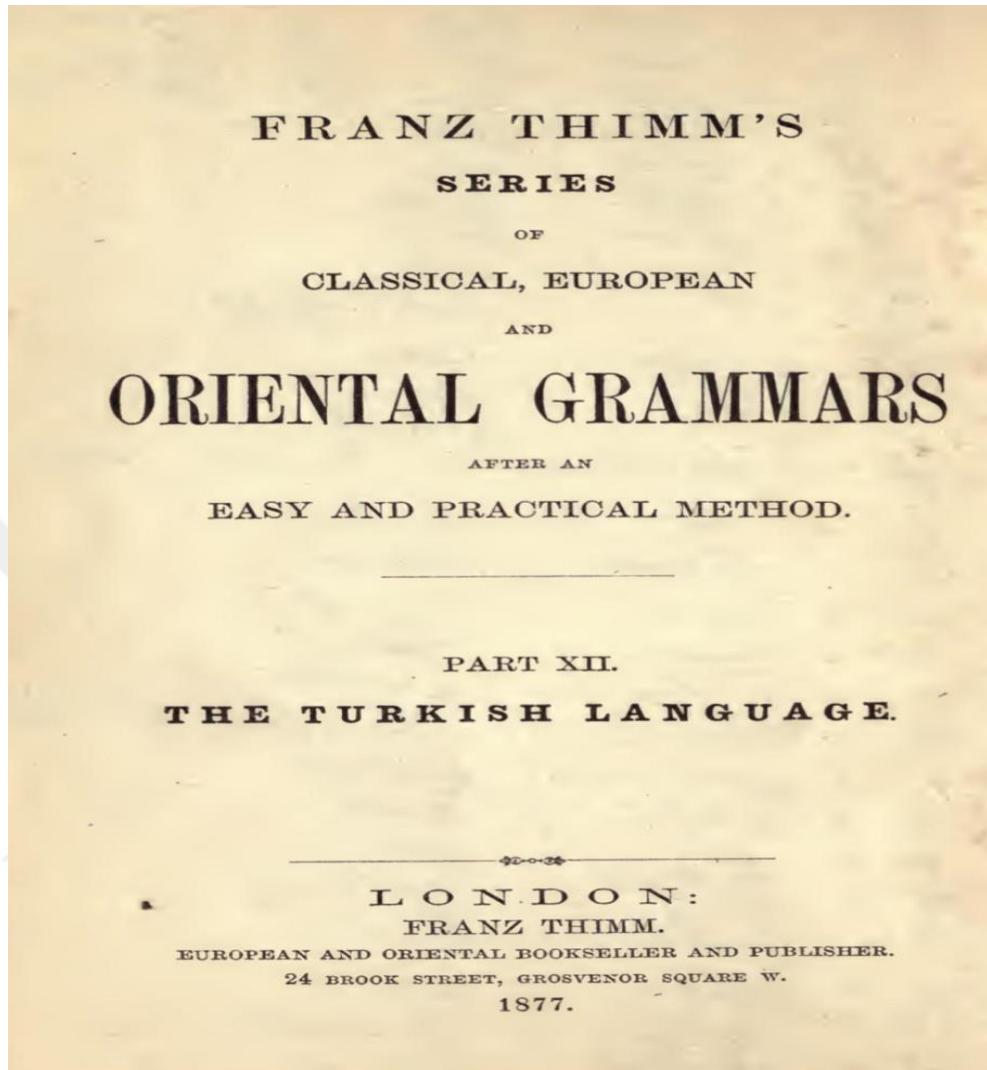
İKİNCİ BÖLÜM

2. TURKISH SELF-TAUGHT OR THE DRAGOMAN FOR TRAVELLERS IN THE EAST BEING A NEW PRACTICAL AND EASY METHOD OF LEARNING THE TURKISH LANGUAGE ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYON ALFABESİ İLE AKTARIMI VE ÇEVİRİSİ

[I]

a	=	father, <u>baba</u>	- y	=	you, <u>şey</u>
b	=	back, <u>ben</u>	z	=	zebra, <u>zebe</u>
c	=	joker, <u>camii</u>			
c	=	Charles, <u>cake</u>			
d	=	door, <u>deli</u>			
e	=	bell, <u>efendi</u>			
f	=	farmer, <u>fabrikat</u>			
g	=	garden, <u>galip</u>			
g	=				uzak (<u>uzajja</u>)
h	=	horse, <u>hace</u>			
i	=	thin, <u>ince</u>			
i	=				irmek
j	=	jendarme (in French)	Jare		
k	=	Kay or <u>kalem</u>			
l	=	lemon, <u>limon</u>			
m	=	man, <u>mart</u>			
n	=	nail, <u>nasul</u>			
o	=	order, <u>orada</u>			
ö	=	beurre (in French)	<u>ölmek</u>		
p	=	poor, <u>pakat</u>			
r	=	rabit, <u>rake</u>			
s	=	sir, <u>sare</u>			
ş	=	shift, <u>sellale</u>			
t	=	tender, <u>tombul</u>			
u	=	moon, <u>uyku</u>			
ü	=	ultra, <u>gülmek</u>			
v	=	violent, <u>verdim</u>			

[II]

TURKISH SELF-TAUGHT
OR THE
DRAGOMAN FOR TRAVELLERS IN THE EAST,
BEING A NEW
PRACTICAL AND EASY METHOD
OF LEARNING THE
TURKISH LANGUAGE.

BY
ABU SAID.

VOCABULARY—GRAMMAR—DIALOGUES
AND DICTIONARY.

UNIV. OF
CALIFORNIA

LONDON:
FRANZ THIMM.

EUROPEAN AND ORIENTAL BOOKSELLER AND PUBLISHER.

24 BROOK STREET, GROSVENOR SQUARE W.

1877.

[5]

ÖN SÖZ

Yabancı Dil Öğrenmede Yeni Ve Gelişmiş Bir Sistem

Yabancı dillerin genel hale gelmesi, öğretme yöntemlerinin değişmesi ve geliştirilmesi, filolojinin önerdiği dil değişiklikleri karşılaştırılmasının öğrettiği değişikliklerle birleştirilmiştir. Yayıncı; Franz Thimm'in Klasik, Avrupa Ve Doğu Gramerleri Serisi adı altında kolay ve geliştirilmiş yöntemden sonra çıkarılan yabancı gramer serisinde bu amaca gelmiştir.

Bu dil bilgileri teoriyi uygulama ile birleştirir ve dilleri en açık ve en rasyonel yöntemle öğreten seçkin adamların benimsediği fikirleri takip eder.

Bu değerli ilkeleri takip eden aşağıdaki gramerler yayınlanmıştır:

- Meissner tarafından Alman dili
- Ahn tarafından Fransızca
- Marchetti tarafından İtalyanca
- Salvo tarafından İspanyolca
- Cabano tarafından Portekizce
- Lund tarafından Danimarka dili
- Lenström tarafından İsveç dili

[VI]

- Ahn tarafından Flemenkçe
- Alexandrow tarafından Rusça
- Vlachos tarafından modern Yunanca
- Rask tarafından İzlandaca
- Seidenstücker tarafından Latince
- Herxheimer tarafından İbranice

Esas olarak gezginler olan dragoman için tasarlanan doğu serisi; tüm Doğu Dilleri, öğrencilere yazılı karakterlerinin bir sonucu olarak büyük zorluklar sunduğundan yeni bir plan tasarlanması gerekiyordu. Şimdiye kadar yayınlanan tüm oryantal dilbilgileri

öğrenenler içindir, genel halk için hiçbir şey yapılmamıştır ve onlar için bu seri amaçlanmıştır.

Herhangi birisinin usta olmadan bir doğu dilini öğrenmesine olanak vermesi, editörlerin hâkim fikridir ve bu prensipte Türkçe, Arapça, Farsça, Hintçe ve diğer doğu dilleri için gramerler çıkarılacaktır.

İlk Ders

Telaffuz Ve Alfabe

[1]

Türk alfabesi 33 harften oluşur. Aşağıda gösterilen sadece 17 temel harflerin tümü, çoğu Doğu dili gibi sağdan sola doğru yazılmaktadır. Her harf kelimelerin başında, ortasında veya sonundaki konumuna göre farklı bir şekilde yazılır.

Aşağıdaki harfler;

- 1) Başka bir harf ile tamamen ayrı yazıldığı zaman
- 2) Kelime sonundayken veya önceki harfle birleştiği zaman
- 3) Önceki ve sonraki harflerle bağlantılıyken
- 4) Bir kelimenin başındayken veya aşağıdaki harflerle birleştiğindeki halleri yazılmıştır.

[2-4]

İsim	Harf Biçimi					Telaffuz
	Bağlantısız	Sondan bağlantılı	Ortadan bağlantılı	Başta ve sonda	İlk hali	
Alif	ا	ا	-	-	ا	a, e, i –çok yumuşak bir ses- Asla bir harfle birleşmez.
Bay (yumuşak)	ب	ب	ب	ب	ب	b bay.
Pay (sert)	پ	پ	پ	پ		
Tay (y.)	ت	ت	ت	ت		t tay.
Say (y.)	س	س	س	س		s Fransızca ç'ye benzer.
Djîm (y.)	ج	ج	ج	ج	ج	dj dch.
Tchîm (s.)	چ	چ	چ	چ		t tch- sert.
Hâh (s.)	ح	ح	ح	ح		h hah- güçlü h.
Khay (s.)	خ	خ	خ	خ		kh.- İskoç kelime loch'taki ch veya Alman ch'ye benzer.
Dâl (y.)	د	د	-	-	د	d- day- yumuşak.
Dsâl (y.)	ذ	ذ	-	-		z, Fransız zele'deki z gibi yumuşak ve sonraki harfle birleşmez.
Ray (y.)	ر	ر	-	-	ر	r err. Sonraki harfle birleşmez.
Zay (y.)	ز	ز	-	-		z, zero'daki z gibi. Sonraki harfle birleşmez.
Je (s.)	ژ	□	-	-		j Fransız jour'daki j gibi. Sonraki harfle birleşmez.
Sin (y.)	س	س	س	س	س	s tiz.
Chin (s.)	ش	ش	ش	ش		ch, sh.

İsim	Harf Biçimi					Telaffuz
	Bağantsız	Sondan bağlantılı	Ortadan bağlantılı	Başta ve sonda	İlk hali	
Sād (s.)	س	س	س	س	س	ss, tiz.
Dhād (y.)	ض	ض	ض	ض		z, yumuşak s.
Tay (s.)	ط	ط	ط	ط	ط	t, sert.
Tsay (s.)	ظ	ظ	ظ	ظ		z, dzee, sert.
Aine (y.)	ع	ع	ع	ع	ع	gırtlaktan yumuşak ah, eh, ee, o gibi.
Ghine (s.)	غ	غ	غ	غ		g, gırtlaktan sert gh gibi.
Fay (y.)	ف	ف	ف	ف	ف	f.
Kāf (s.)	ق	ق	ق	ق		c, k, kah- sert.
Keef (y.)	ك	ك	ك	ك	ك	k, kah- yumuşak.
Gef (Güief)	گ	گ	گ	گ		g, gūi.
Sāghīr noon (s.)	ن	ن	ن	ن		ñ- nazal.
Lām (y.)	ل	ل	ل	ل	ل	l.
Mīm (y.)	م	م	م	م	م	m.
Noon (y.)	ن	ن	ن	ن	ن	n- yumuşak.
Vāv (y.)	و	و	-	-	و	v, o, u kelimenin ortasında ve sonundadır.
Hay, He (y.)	ه	ه	ه	ه	ه	h, ah- yumuşak. (o, oo, ö sesleri gibi.
Je, Ye (y.)	ي	ي	ي	ي	ي	Yumuşak j, i, y ortada ve sondaki ee gibi.
Lam-Alif	لا	لا	-	-		ل ve ا birleşimidir.

[4]

Aşağıdaki harfler asla kendilerini bir sonrakiyle bağlamazlar.

ا (Alif), د (Dal), ذ (Dsal), ر (Ray), ز (Zay), ج (Je) ve و (Vav) gibi:

دادى - دادى zor, zor (the power) - ارپه ahrpah, arpa (the oats) – دار dahr, dar (narrow) - دادى dahdee, dādū (the governess) - قارى kahree, kārı (the wife)

Sesli Harfler ve Yazım Kuralları

Türkler, sesli harfleri ifade etmek için ünsüzlerin üzerinde veya altında bulunan üç işaret kullanırlar, yani: (◌) üstün (üstün) ünsüz üzerine eğik bir çizgi, ah veya a'yı temsil eder, ah'ın telaffuzu ünsüz harflerle, a ünsüz harflerle birlikte kullanılır.

[5]

ف

(kah) *kāf* ب (bay) *be* قلب (kahlb) *kalb* (the heart)

– بلا (balah) *belā* (the misery).

(◌) ezray (esre) ünsüzün altındaki eğik bir çizgiyi temsil eder, ق (kee) *kef* ب (bee) *be* قش (kees) *kış* (the winter).

◌ (ütürü) *ötre*, ünsüz üzerindeki sert ünsüzlerle o veya oo'nun sesini veya yumuşak ünsüzlerle ö veya ü'nün sesini temsil eder: ز (zö veya zü) *zo, zu, zö, zü*

Türkçe kelime vurgusu her zaman en sondadır. Hece, kelime uzarsa vurgu da değişir. Örneğin; *kitāb*, the book, *kitābda*, in the book.

Türkçe'nin telaffuzunu düzenlemek için aşağıdaki işaretler yalnızca Arapça kelimelerde görülür:

◌ –an veya –en için iki üstün

◌ –in için iki esre

◌ –an veya un için iki otürü

◌ geçm (*cezme*), üzerinde durduğu ünsüzden sonra, sesli harfin telaffuz edilmediğini belirtir.

◌ tesdid, yerleştirildiği ünsüzün iki katına işaret eder, ancak bu yalnızca Arapça kelimelerde görülür.

~ meddelif veya medda, sadece bir ah olarak telaffuz edilirse, elif'in üzerinde durur.

✦ hamze or hamzelif, ay-ay gibi telaffuz edilirse Alif'in üzerinde durur, ۹ üzerinde duruyorsa ü telaffuz edilir.

[6]

vasl, l'in üzerinde durur, eğer al yazısı Arapçaya aitse bu durumda l düşürülür ve sonraki harf iki misli telaffuz edilir.

Harflerin Telaffuzu

Türkler, Arap harflerini kabul ettiler fakat seslerin ahengi ile birlikte daha yumuşak telaffuz ettiler. Alfabe 28 Arap, 4 Fars ve sadece 1 Türkçe karakterden oluşuyor. Sağır nun (nazal n) ن

Türkçe telaffuzun uygun seslerini verebilmek amacıyla bu küçük kitapta kendi kendine öğrenimi benimsetmek zorunda kaldık. Öğrencinin sürekli aklında tutması gereken sesli harf kurallarını benimsedik. Çünkü Doğu telaffuzunun yumuşak sesine göre İngilizce sesler yeterince esnek değil ama bazı Fransızca ve Almanca seslerin yardımıyla Türkçe telaffuza yakın ve doğru bir ses elde edildi.

Kabul edilen kurallar aşağıdadır:

a, father kelimesindeki ah gibi: at – ara.

c, Chin'deki sert ch gibi t sesi gibi: çeçek– geç.

ç, Fransızcadaki ss gibi.

sh sesi için ch veya Almanca ch gibi yumuşak.

[7]

ay sesi için e veya é, Fransızca ve Almanca e gibi.

“dsh” sesi için g.

h, her zaman horse kelimesindeki h gibi belirgindir.

ee için i, Fransızca veya Almanca i-î uzun ee-i, iki ee

j veya y yes kelimesindeki y telaffuzu gibi; ji, dshee sesine benzer.

s sert sh gibi.

u, oo sesi gibi: moon kelimesindeki gibi.

ü, Almanca ü veya Fransızca fût kelimesindeki u telaffuzu gibi olmalı.

ö, Almanca ö veya Fransızca feu kelimesindeki eu gibi telaffuz edilir.

Diğer İngilizce harfler tamamen telaffuz edilir.

Öğrenciler için Uyarı

Türk dili Arapça ve Farsça karışımıdır. Ünlü doğu bilimcilerin dediğine göre yine de güzel inşa edilmiş. Doğu dilbilimciler bu dilin halkın arasından değil de seçkin bir grup bilgin insan tartışmaları sonucu ortaya çıktığının hayal edildiğini söylemektedir.

Sadece Constantinople Türk yetkilileri ve Osmanlı Devletindekiler tarafından konuşulmamakta ve yazılmamaktadır; Suriye’de, Mısır’da, Tunus’ta ve Trablus’ta tüm eğitimli kişilerin, ayrıca Güney Asya- Rusya ve Türkistan eyaletlerinde halkın dilidir.

[8]

Türkçe harfler, İngiliz gözüyle ilk bakışta çok karışık ve zor görünür; bu nedenle Türkçeyi hızlı bir şekilde öğrenmek isteyenlere tüm sesleri bir seferde değil, her bir sesi farklı zamanlarda üç veya dört kez dikkatlice çevirmelerini tavsiye ederiz. Her harfin çeşitli konumlarını ne kadar kısa zamanda anlayacağı öğrenciye şaşırtıcı olacaktır. 17 kök formu zamanla elde edebilecektir. Türkçe alfabeye hakim olunca Arapça, Farsça ve Hinduca dillerinde de uzmanlaşacaktır ve böylece Doğu dillerinde önemli bir yol katedecektir.

Acemi, bir çocuğun harfleri bilmeden önce kendini ifade ettiği gibi, sadece ses olarak öğrenebildiği kadar birçok Türkçe kelime öğrenecektir. Bu büyük ölçüde zor okuma ve Türkçe harflerin birleşimini kolaylaştırmak ve bu amaçla dilbilgisi yayıncısı

tarafından basılan İngilizce, Fransızca ve Rusça kelime dağarcığı incelemesine ve kendi kendine öğretimine değerli bir yardımcı ve uygun bir seyahat arkadaşı olacaktır.

[9]

Harflerin Telaffuzu

ا Elif'in sabit bir sesi yok, farklı telaffuz ediliyor: ā, e, ı, ū

man,	ādem	ādem.
civil	edeb	ēdeb.
distant,	ıraq	irak.
hope,	ūmid	ūmid.

و Vav'dan sonra o, ū, ö sesleri gelir:

forest,	orman	ormān.
far,	uzak	ūzac.
to die,	ölmek	ölmek.

ب Bè, İngilizcedeki b gibi telaffuz edilir:

gunpowder,	bārut	bāroot.
five,	beş	bish

Kelimenin sonunda, öncesinde veya ت, ث, ج, ح, س, ش, ص, ط, ق, ك harflerinin ardından genellikle p telaffuz edilir.

پ Pê, İngilizce p sesi olmuştur.

Pasha,	paşa	pāshā
money,	para	pārā.

ت Tê, İngilizce t gibi telaffuz edilir.

musket,	tüfenk	tūfenk.
tobacco,	tütün	tütün.

Çekimlerde ve fiil çekimlerinde genellikle ڤ dal dönüşür.

[10]

ث Sê, İngilizce s gibi telaffuz edilir.

a dress,	eşvāb	esvab.
turkish,	Osmanlı	‘osmanlı.

ج Cim, İngilizce j gibi telaffuz edilir.

soul,	cān	cān.
sword,	ķılıç	ķilidj.

چ Cim, ünsüz harften önce geldiğinde dönüşür.

چ Cim, *cherry* kelimesindeki *ch* gibi telaffuz edilir.

founain,	çeşme	tcheshmeh.
much,	çok	tēhiok.

ح Ha, h’deki gibi daha baskın söylemeyi gerektirir.

female apartments,	harem	hārem.
doctor,	hekim	hēkim.
bath,	hamam	hāmām.

خ Khay, Almanca ch veya İskoç “loch” kelimesinin sesidir.

unwell,	husta	khāstā.
lady,	hanım	khānūm.

ﺩ Dal, İngilizce d gibi telaffuz edilir.

enemy,	düşman	düşmen.
bed,	döşek	döshek.

Ünsüzden sonra geldiğinde t sesini alır.

[11]

ﺯ Zal, İngilizce Z sesidir.

blame,	zem	zēm.
--------	-----	------

ﺭ Ray, İngilizce r gibi telaffuz edilir.

repose,	rahat	rāhāt.
continent,	ķara	cārā.

ﺯ Zay, ﺯ zal ile aynı sese sahiptir.

prison,	zindan	zindān.
---------	--------	---------

ﺝ Jé, ج cîm'den daha yumuşak bir sese sahip, Fransızca *jour* kelimesindeki j gibi telaffuz ediliyor, bu harf nadiren kullanılır.

numerous,	jerf	jērf.
-----------	------	-------

ﺱ Sin, *bliss* kelimesindeki ss gibi telaffuz edilir.

the voice,	se	sess.
sultan,	sulţan	sūltān.
palace,	saray	serai.

ش Şin, Çin, İngilizcedeki sh sesine sahiptir.

wine,	şarab	shērab.
gift, beer money,	bağış	bākhshish.

ص Sâd, س sin ile aynıdır.

morning,	şabah	sābāh.
banker,	şarāf	sārāf.
water,	şu	sū.

ض Dâd, bazen Zâd, ز zây gibi telaffuz edilir.

ready,	hâzır	hâzir.
--------	-------	--------

[12]

ط Tay, İngilizcedeki t sesine sahiptir.

parrot,	tuţu	tūtū.
earth,	toprak	toprāc.

ظ Zay, ذ zal gibi telaffuz edilir.

cruel,	zâlim	zâlim.
victory,	zafer	zefer
opinion,	zan	zân.

ع Ayn; bu harfin telaffuzu Türkler ve Araplar tarafından edinilmesi zor, genellikle sesin hafif bir süspansiyonunu üretir veya çift sesli harf gibi ses çıkarır, kesme işareti ile gösterilir.

arab,	'arab	'ārāb.
life,	'umr	'eūmr.

غ Gayn; gırtlak ünsüzü olan *gh* telaffuzu gerektirir.

stranger,	ğarib	gharib.
master,	āğā	agha.

ف Fê İngilizcedeki f sesine sahiptir.

poor,	fağır	fākır.
gentleman,	efendi	efēndy.

ق Kâf, *cake* kelimesindeki c veya k'ye karşılık gelir.

brother,	ğardaş	cārdāsh.
spoon,	kaşık	cashic.

Çekimlerde ve fiil çekimlerinde غ ghain'e dönüşür.

ك Kef, İngilizcedeki k gibi telaffuz edilir, bunu takiben bir i'nin 13ekin eklenmesi; diğer Türk harflerinden daha fazla okuma zorluğu sunar.

[13]

paper,	kağıd	kiāghid.
infidel,	kāfir	kiāfir.

گ Gef, guild kelimesindeki gûi sesini alır, Türklerin nadiren kullandıkları sadece üç ek noktadan farklıdır.

handsome,	güzel	guiuzel.
rose,	gül	guiul.

Kelimenin ortasında veya sonunda g sesine sahip, *دوگون* düğün wedding gibi. *بيك* beg, prince.

ڭ Sağır nun (veya deaf noon), Fransızca non, son kelimelerindeki n gibi burundan sesle telaffuz edilir. Bu bir genetif durumun işareti veya ikinci tekil şahıs zamiridir.

the sea, deñiz.
of the rose, gülüñ .

ل Lām, İngilizcedeki l gibi telaffuz edilir.

pen, kalem cālem.
condition, hāl hāl.

م Mim, İngilizcedeki m gibi telaffuz edilir.

scissors, miḳrāş micrās.
letter, mektub mektüb.

ن Nun, İngilizcedeki n gibi telaffuz edilir.

wide, inlü inlü.
yesterday, dün dün.

[14]

و Vāv, ortadaki v, o, ū seslerini alır, ve kelimelerin sonuna o, u, ö gibi sesler gelir.

to find, bulmak bŭlmak.
good, eyu eiu.
tinder, ḳāv kav.

ه Hè, kelimenin sonunda yumuşak solukla okunur, èh veya āh telaffuz edilir.

weather, hava havah.
in the house, evde evdeh.

ي Yé, İngilizce yes kelimesindeki y sesi gibi, ortada veya sonda, i veya y gibi telaffuz edilir.

the heart, yürek yŭrek.
a, one, biri biri.

ﻻ Lam elif, iki ﻻ lam ve ﻻ elif harfinden oluşur, lā okunur.

tulip, lāle laleh.
closet, dolab dolāb.

[15]

Ünsüzlerle Birleşmiş Ünlü Harfler

أ	ē	إ	ī	أ	ü.	ه	hē	ه	hī	ه	hü.
ب	bē	ب	bī	ب	bū.	پ	pē	پ	pī	پ	pü.
ت	tē	ت	tī	ت	tū.	س	sē	س	sī	س	sü.
ج	djē	ج	djī	ج	djū.	ت	tchē	ت	tchī	ت	tchü.
ح	hā	ح	hī	ح	hū.	غ	ghā	غ	ghī	غ	ghü.
د	dē	د	dī	د	dū.	ز	zē	ز	zī	ز	zū.
ر	rē	ر	rī	ر	rū.	س	sē	س	sī	س	sü.
ژ	jē	ژ	jī	ژ	jū.	ص	sā	ص	sī	ص	sü.
ش	shē	ش	shī	ش	shū.	ط	thā	ط	thī	ط	thū.
ض	zhā	ض	zhī	ض	zhū.	ع	āā	ع	ī	ع	ū.
ظ	zhā	ظ	zhī	ظ	zhū.	ف	fē	ف	fī	ف	fū.
غ	ghā	غ	ghī	غ	ghū.	ك	kē	ك	kī	ك	kü.
ق	kā	ق	kī	ق	kū.	گ	guē	گ	guī	گ	güü.
ن	nē	ن	nī	ن	nū.	م	mē	م	mī	م	mü.
ل	lē	ل	lī	ل	lū.	و	vē	و	vī	و	vü.
ن	nē	ن	nī	ن	nū.	و	vē	و	vī	و	vü.
		ی	yī	ی	yū.						

[16]

Bu heceler aşağıdaki şekilde yazılmıştır:

Elif üstün, e; elif esreh ī; elif ütürü ū . e, i, ū.

Be ustun, be; bè esreh, bī; bè uturu bū. Be, bi, bū.

Cim ustun, ce; cim esreh, cī; djim uturu cū. ce, cī, cū.

Ha ustun, Hā; ha esreh, hī; ha uturu, hū. Hā, hī, hū.

Kha ustun, khā; kha esreh, khī; kha uturu, khū. Khā, khī, khū.

Dal ustun, de; dal esreh, dī; dal uturu, dū. De, di, dū.

Zal ustun, ze; zal esreh, zī; zal uturu, zū. Ze, zī, zū.

[17]

BİRİNCİ BÖLÜM

KELİME HAZİNESİ VE EGZERSİZLER

Türk dilinin ne kesin bir tanımı ne de cinsiyeti vardır. İsme, i hali eklenerek kesin bir görüş ifade edilir. Belirsiz tanımı ise bir, one, a, an.

Ruhani Dünya

God,	Allāh	allāh.
the sky- heaven,	gök	geeük.
the earth,	yer	yerr.
paradise,	cennet	djēnnet.
hell,	cehennem	djehennem.
the angel,	melek	maylek.
the devil,	şeytān	shytān.
purgatory,	‘arāf	ārāf.
the Apostle,	resul	reçoül.

[18]

Dünya Ve Elementleri

The world,	dünyā	dünyah.
the life,	‘ömr	ömr.

the death,	ölüm	ölüm.
the sun,	güneş	günesh.
the moon,	ay	āee.
the star,	yıldız	yilditz.
the planet,	seyyāre	sēiāray.
the comet,	kuyruklu yıldız	qūirūqli yilditz.
the air,	hava	hāvā.
the water,	şu	zu.
the fire,	āteş	ātesh.
the earth,	toprak	toprāck.
spring,	bahār	bēhār.
summer,	yaz	iats.
autumn,	son bahār	son bēhār.
winter,	ķış	kish.
light,	aydınlık	aidinlik.
the rainbow.	şāğma	sāğmah
the clouds	bulutlar	būlütler.
rain,	yağmur	yāghmūr.
hail,	tulū	tūlū.
snow,	kar	cār.
frost,	ķırağı	kiraghū.
ice.	buz	būz.
thaw,	buz erimesi	būz erimesy.
dew,	çih	tchih.
a fog,	tıman	tūmān.
an earthquake,	zelzele	zēlzeleh.

[19]

thunder,	yıldırım	iyldirim.
lightning,	şimşek	shimshek.
a tempest,	tıfān	tufan.
heat,	ısıcak	issidjac.

cold,	sovuk	sūūk.
wind	rūzgār, yel	rūzgūiar, yel

Yeryüzü

The earth,	ārż	ārs.
the continent,	ķara	kārā.
the island,	aķa	ādhā.
the peninsula,	nim ħezire	nîm gēsîre.
the isthmus,	derbend	dērbēnd.
the headland,	burun	būrūn.
the gulf,	körfez	körfēs.
the port,	liman	lîmān.
the roadstead,	yeri	iēri.
the ocean,	aķyānūs	ākiānos.
the sea,	deñiz	dēnitz.
the Mediterranean,	aķdeñiz.	āk dēnitz.
the Black Sea,	ķara deñiz	kārā dēnitz.
the Caspian Sea,	bāhr-ul ħazr	bāhr ül-hāser.
the lake,	göl	güöl.
the river,	nehr	nēhr.
the stream,	ķay	tcāi.
the brook,	cūyķa	djūice.
the torrent,	sil	zēil.
the spring,	ķeşme	cēchme.

[20]

the mouth of the river,	zaķ'at	sādji'āt.
the bank,	yalı-kenār	iāli-kēnār.
the mountain,	tāĝ	dāgh.
the valley,	dere-vādi	dēre-vādi.
the plain,	ova-yaz	ovā-iāts.
the forest,	orman	orman.

the desert,	çöl	cöl.
the meadow,	çayr	cāir.

Maden Ve Mineraller

Metals and minerals,	eczā-yı ma'deniyye	edjsāi mādēniie
gold,	altun	āltūn.
silver,	gümüş	gümüsh.
bronze,	pirinç	pirindch.
copper,	bağır	bäckür.
lead,	ğurşun	kürshūn.
tin,	kalay	kālāi.
iron,	demir	dēmir.
quicksilver,	civā-zibiğ	djîvā-sîbik.
sulphur,	kibrit	kibrît.
antimony,	râstik	râstik.
arsenic,	şıçan otı	sitshān otı.

Aylar Ve Haftanın Günleri

January,	Kānūn şāni	kānooni zāni
February,	Şubāt	shubāt.
March,	Mart	mārt
April,	Nisān	neeçān.
May,	Māyıs	māis.
June,	Ĥazirān	hātseerān.
July,	temuz	temoots.
August,	āğustos	āghostos.
September,	Eylül	illool.
October,	teşrin-i evvel	teshrin-i evvel.
November,	teşrin-i şāni	teshrin-i zānee.
December,	Ğanūn-i evvel	kānūn-i evvel.
Sunday,	Bāzār günü	bätzār günü.

[21]

Monday,	Bāzār irtesi	bātzār ertayzee.
Tuesday,	Şālı	zālee.
Wednesday,	Çehārşenbe	cārshembe.
Thursday,	Pençşenbe	pēndshembe.
Friday,	Cum'a	djümā.
Saturday,	Cum'a irtesi	djümā ertayzee.
a year,	sene	sēnē.
an epoch,	zemān	sēmān.
a date,	tāriḥ	tārūkh.
eternity,	ezliyyet	esliiet.

Zaman

The day,	gün	gün.
the night,	gece	gēdje.
morning,	şabāḥ	zābāḥ.
evening,	aḥşām	ākhcām.
noon,	öyle	öile.
midnight,	yarım gece	jārim gēdje.

[22]

at midnight,	dün yarısında	dün jaricinde.
yesterday evening,	dün aḥşam	dün ākheām.
the afternoon,	ikindi	ikindi.
night and day,	gece ve gündüz	gēdje vē gündüs.
sunrise,	gün toĝusu	gün dhoghūçū.
sunset,	gün batısı	gün bātici.
an hour,	bir sâ'at	bir sâ'ât.
half an hour,	yarım sâ'at	jârim sâ'ât.
a minute,	daķıķa	dâkikâ.
beginning,	ibtidâ	ibtidâ.
middle,	orta	ortâ.
end,	nihâyet	nihâjēt.
today,	bugün	bu güiün.
yesterday,	dün	dün.
the day before yesterday,	öbür gün	o bir güiün.
tomorrow,	yarın	yârin.

İnsan ve Aile

Man,	âdem	adâm.
the woman,	ķârı.	câri.
Sir (Mr.),	efendi	ēfēndi.
Madam (Mrs.),	ķanım	khānim.
the father,	peder	pēdēr.
the mother,	vālide	vālidē.
the brother,	ķardaş-birâder	kârdâsh-birâdir.
the sister,	ķız ķardaş-hemşire	kütz kârdâsh-hemshire.
the uncle,	'amca	âmdjâ.
the aunt,	ķhâla	khâlâ.

[23]

the parents,	akrabālar	akrabalar.
the son,	oğul-evlād	oghl-ēvlād.
the daughter,	ķız	kütz.
the child,	çocuk	codjūk
the boy,	bekār	bēkiār.
the girl,	bekr	bikr.
the youth,	oğlan	oglān.
the maiden,	ķız	kütz.
infancy,	çocukluk	codjūklik.
youth,	gençlik	günedjlik.
age,	ihtiyārlik-ķocalık	ichtiyārlik-kodjālik.
an old man,	ihtiyār-ķoca	ichtiyār-kodjā.

Vücut

The limb,	‘uzv	üzef.
the forehead,	alın	ālin.
the skull,	baş tası	bāch thāci.
the face,	yüz	iütz.
the eyes,	güz	giütz.
the eyebrows,	kaş	kāsh.
the eye-lash,	kirpik	kirpik.
the head,	baş	bāsh.
the hair,	şaç	sāch.
the nose,	burun-burn	boroon-būrn.
the mouth,	ağız	āghitz.
the teeth,	dişler	dischler.
the neck,	boyun	bojoūn.
the hands,	eller	ellēr.

[24]

the heart,	yürek	yürek.
the stomach,	mi' de	meedē.
the foot,	ayağ	ājāk.
the ears,	kulaklar	kolacklār.
the cheeks,	yañaklar	jānāklār.
the tongue,	dil	dill.
the palate,	dimāğ	dimāgh.
the lips,	dudağ	dodāk.
the chin,	çene	chaynē.
the shoulders,	omuz	omüz.
the chest,	gögüs	giöjüs.
the elbow,	dirsek	dirsek.
the arm,	kol	koll.
the finger,	parmak	pārmāck.
the nails,	tırnağ	tirnāck.
the knee,	diz	ditz.
the blood,	kan	kān.
a vein,	țamar	dhāmār.
an artery,	șah țamar.	sāh dhāmār.
a nerve,	siñir	zinir.
a muscle,	siñirli et.	zinirli et.

Ruhsal Fakülteler

the soul,	cān	djān.
the spirit,	zihn	zühn.
intelligence,	'aql	ākl.
reason,	hurd-hüş	khüred-hüşh.
good sense,	hüşhimendi	hüşhimendi.
memory,	hifz	hüfz.
wisdom,	hukmet	hükmet

[25]

prudence,	başiret	bacüred.
goodness,	eyülük	ējlik.
modesty,	hicāb	hüdjāb.
piety,	merḥamet	mērhāmēt.
mercy,	raḥmet	rāhmet.
justice,	‘adālet	ādālet.
discretion,	usluluk	ūslülük.
sweetness,	yavaşlık	iāvaclük.
confidence,	i‘timād	itimad.
experince,	tecribe	tedjribe.
intrepidity,	cesāret	djēçāret.
courage,	ğayret	ghāiret.
love,	‘aşk	āsk.
hatred,	ğaraż-kin	ghārās-keen.
anger,	dargunluk	darghūnlük.

pride,	mağrūrluk	māghrūrlik.
desire,	arzu	ārsū.
hope,	ümid	ūmid.
joy,	şāzlık	shāshlik.
grief,	ķasāvet	kāçāvet.
pain,	elem	ēlēm.
fear,	ķorku	korkū.
fright,	r‘ab	rāb.
despair,	ümitsizlik	ūmidzislik.
tranquillity,	raḥat	rāhāt.
will,	irādet	irādet.
folly,	delilik	delilik.
suspicion,	şübhe	shübhe.
envy,	ḥased	hāsed.
shame,	utanmaklık	utānmaklik.

[26]

Vücutun Kusurları Ve Hastalıkları

blind,	kör	kör.
lame,	topal	topāl.
maimed,	çolak	tchollac.
deaf,	şāğır	sāghir.
dumb,	dilsiz	dilsitz.
illness,	hastalık	khastalik.
fever,	hūmā	hūmā.
ague,	sıtma	sitmah.
plague,	yumrucak	jūmrūdjac.
colic,	şancı	sāndji.
dysentery,	iç ağrısı	itch āghrissi.
gout,	niķriz	nikriz.
asthma,	tek nefeslü.	tek nefeslü.
apoplexy,	tımla	dāmlah.
small pox,	çiçek	tchitchek.
jaundice,	şarılık	sārilik.
measles,	kızamık	kizāmāc.
consumption,	verem	verim.
inflammation,	nāzile	nāzileh.
a cold,	zūkām	zūkiam.
tooth-ache,	diş ağrısı	dish aghrisi.
head-ache,	baş ağrısı	bāsh aghrisi.
laughing,	gölme	gölme.
tears,	gözyaşı	güös jāchi.
respiration,	nefes	nēfēs.
sighing,	āh	āh.
sneezing,	aķsırma	aksirmā.

[27]

sleep,	uyku	ojūkū.
idleness,	tenbellik	tēnbellik.
forgetfulness,	unutma	ūnūtma.

Kıyafet

The coat,	setri	zētri.
the shoes,	ķundura	kūndūra.
watch,	sā'at	zāhāt.
the shirt,	gömlək	giömlēk.
the stockings,	ķūrāb	corāb.
the trousers,	bantalon	pāntālon.
the waist-coat,	yelek	jēlēk.
the drawers,	ton	don.
Trousers of the turkish ladies,	ķintiyan	cintiān.
the dress,	libas-urba	libās-ūrba.
the frock-coat,	cübbe	djübbē.
the hat,	şapka	cāpka.
the bonnet,	ķalpak	kālpāk.
the red cap,	fes	fēz.
the turban,	kavuk-sarık	kāvük-zārik.
the cloak,	ferāce-kaput	fērādjē-kāpoth.
the slippers,	pāpūş	pāpūc.
the boots,	ķizme	citsme.
linen,	ķāmāşır	cāmāchir.
cloth,	bez	bēz.
the handkerchief,	mendil	mēndeel.
gloves,	eldiven	ēldivēn.
the shawl,	şāl	shāl.

[28]

the dress,	kaftān	kāftān.
the petticoat,	fistan	fistān.
the apron,	fūṭa	fūtā.
velvet,	kaṭife	kādifē.
cloth,	çoḡa	cohā.
bed clothes,	çārşaf	cārchāf.
wool,	yüñ	jün.
silk,	ipek	ipēk.
the comb,	ṭaraḡ	thārāk.
the razor,	ustura	üstūrā.
the button,	düğme	düjmē.

Ev Ve Mobilya

The house,	ev	ēv.
the door,	kapu	kāpū-kāpē.
the key,	anahtar	ānāchtār.
the stairs,	nerdbān	mērdivēn.
the room,	oṭa	odhā-odā.
the window,	pencere	pengērē.
the chair,	iskemle	iskemle.
the table,	sofra	zofrā.
the bed,	yataḡ	jātāk.
the candle,	mum	mūm.
the kitchen,	maṭbah	mēthbākh.
the well,	ḡuyu	kūjū.
the garden,	bāḡçe	bāḡhcē.
the roof,	ev üstü-dam	ēf üsti-dām.
the wall,	divār	divār.
the chimney,	ocaḡ	ogāk.

[29]

the terrace,	eyvān	eivān.
the chest of drawers,	dolab	dolāb.
the wardrobe,	esvāb ḥazinesi	ēsvāb khāsinēci.
sideboard,	sofra dolabı	sofrā dolābi.
the larder,	kilār	kilār.
the carpet,	ķāli	kāli.
the sofa,	ķerevet	kērēvēt.
the rug,	yorġan	jorghān.
the mattress, cushion,	minder	minder.
the straw-mattress,	şamanluk	sāmāñlük
tapestry,	zar	zār
the clock,	çalar sâ'at	cālār sâ'ât.
the curtain,	perde	pērdē.
the picture,	taşvir	tāsvîr.
the bellows,	körük	körül.
the scissors,	miķrāż	mikrāż.
the salt-cellar,	tuz ķabı	tūz kābi.
the water-bottle,	ibriķ	ibrük.
the glass,	ķadeḥ	kādēh.
the bottle,	şişe	chichē.
the cup,	fincān	fıncjān.
the towel,	peşkir	peşkir.
the lock,	ķafl	kāfl.
the pin,	ţobluk	thoplük.
the needle,	igne	iknē.

[30]

Sofra Ve Yiyecekler

The breakfast,	kahvaltı	kāhvālti.
the dinner,	ta'ām-öylen yemegi.	thāām- ülen jēmēji.
the supper,	aşşam yemegi.	āksām jēmēji.
the table,	sofra	sofra.
a dish,	tabağ	thābāk.
a plate,	çanāk	cānāk.
a spoon,	kaşık	kāshük.
a fork,	çatal	cātāl.
a knife,	bıçak	bicāk.
a napkin,	pişgir	pēchkîr.
nutriments, food,	yiyecek	jējēgek.
bread,	ekmek	ēkmek.
meat,	et	ēt.
bouillon,	et suyu.	ēt sūiū.
soup,	çorba	corbā.
boiled meat,	sөгüş.	sөjüs.
roast meat,	kebāb	kēbāb.
beef,	şığır eti-haşlama	sighir ēti-hāchlāmā.
mutton,	koynun eti	kojün ēti.
veal,	buzāgu eti	būsāghū ēti.
lamb,	kuzı eti	kūsū ēti.
calves-head,	buzāgu başı	būsāghū bāchi.
tongue,	şığır dili	sighir dili.
chicken,	piliç	pilîdj.
fish,	balık	bālik.
pudding,	göden	gūiödēn.
sausage,	bumbar-sucuk	bumbar-südjük.

[31]

pie,	börek	börek.
salad,	şalata	sālātā.
cheese,	peynir	pēinîr.
butter,	tere yağı	tērē jāghi.
sauce,	ta'ām terbiyesi	tā'ām tērbieci.
sugar,	şeker	chēkēr.
honey,	bal	bāl.
milk,	süd	süd.
cream,	kaymak	kāimāk.
oil,	zeytün yağı	sēitin iāghi.
vinegar,	sirke	zirkē.
mustard,	hardal	khārdāl.
salt,	tuz	tütz.
pepper,	biber	büber.
wine,	şarab	sārāb.
brandy,	'arq	rāki.
tea,	çay	tchai.
coffee,	kahve	cahveh.
the dessert,	çerez	cērēs.
water,	şu	sū.
beer,	arbasuyu	arbasūi.
sugar and water,	şerbet	shērbet.
lemonade,	limonaça	ēlimūnatah.

İstekler

Some bread,	ekmek	ēkmēk.
some water,	şu	sū.
some cheese,	peynir	pēinîr.
some eggs,	yumurça	jūmūrtā.
some meats,	et	ēt.

[32]

some fish,	balık	bālik.
some wine,	şarab	sārāb.
some beer,	arpa şuyu- bira	arpā sūyou-bira.
some butter,	şāy yağı- yağ	sāy jaghi-jāgh.
some tea,	çay	cāj.

Sebzeler

The herb,	ot.	
the carrot,	havūç	hāvūg.
the turnip,	şalgām	chālgām.
the leek,	prasa	prāçā.
the radish,	turb	tūrp.
cabbage,	lahana	lāhānā.
cauliflower,	ķarnabit	kārnābit.
onions,	şoğan	zoghān.
garlic,	sarımsak	zārimśāk.
arparagus,	ķuş konmaz	kūch konmās.
artichoke,	enginār	ēnginār.
lettuce,	marul	mārūl.
celery,	kereviz	kirivis.
parsley,	mağdanos	māghdānos.
cucumber,	ķıyar	khyjār.
spinach,	ıspanaķ	ispānāk.
gourd,	ķabāķ	kābāk.
rice,	piring	piring.
caper,	kebere	gēbēre.
mushroom,	mantar	māntār.
the white bean,	faşulyā	fāçūliā.
beans,	lobyā	lobjā.

[33]

peas,	pizelya	pisēliā.
lentils,	mercimek	mērdjimēk.
cresses,	tere	tērē.
corn,	buğday	boghdāi.
rye,	çāvdār	ciāvdār.
barley,	arpa	ārpā.
oats,	yulaf	jūlāf.
hay,	otluk	otlūk.
straw,	şaman	sāmān.
flour,	un	oūn.

Meyveler

The apple,	elma	ēlmā.
the pear,	armud	ārmūd.
peach,	şeftali	ceftāli.
apricot,	ķaysı	kāici.
melon,	ķāvun	kāvūn.
water melon,	ķārpuz	kārpūs.
fig,	incir	ingir.
grape,	üzüm	ūsūm.
almond,	bādem	bādēm.
raspberry,	bögürtlen	bügürtlen.
mulberry,	dud-tut	dūd-tūt.
orange,	portakal	portākāl.
lemon,	limon	lîmon.
strawberries,	çilek	cilēk.
the nut,	ceviz	gēvits.
hazel-nuts,	findık	findük.
gooseberries,	frenk üzümü	frēnk ūsümü.

[34]

chesnut,	kestāne	kēstanē.
cherry,	kiraz	kirās.
plum,	erik	ērik.
date,	ħurmā	khūrmā.
pomegranate,	enār	ēnār.
olive,	zeytūn	sēitūn.

Ağaçlar

A fig tree,	incir ağacı	indjir āghādji.
an orange-tree,	turunç ağacı	tūrūndj āghādji.
an apple-tree,	elma ağacı	ēlmā āghādji.
a pear tree,	armud ağacı	ārmūd āghādji.
a mulberry-tree,	tut ağacı	tūt āghādji.
a peach-tree,	şeftali ağacı	ceftali āghādji.
a plum-tree,	erik ağacı	ērik āghādji.
a walnut-tree,	ceviz ağacı	djēviz āghādji.
an olive-tree,	zeytūn ağacı	zēitūn āghādji.
a chesnut-tree,	kestāne ağacı	kēstāneh āghādji.
an almond-tree,	bādēm ağacı	bādēm āghādji.
a cherry-tree,	vişne ağacı	vishni āghādji.
the oak,	meşe ağacı	misheh āghādji.
the elm,	ķara ağacı	cārā āghādji.
the beech,	ķayın ağacı	cāin āghādji.
the pine,	şam ağacı	cām āghādji.
the cypress,	servi ağacı	sērvī āghādji.
the fir,	çam ağacı	tchām āghādji.
the poplar,	kavak ağacı	cāvāc āghādji.
the willow,	sөгüt ağacı	söyüt āghādji.
the lime,	filāmur ağacı	filāmūr āghādji.

[35]

the lime,	ıǵlamur aǵacı	oghlāmūr āghādji.
the laurel,	defne aǵacı	dēfneh āghādji.
the acacia,	sant aǵacı	sānt āghādji.

Tarla Bitkileri

Wheat,	buǵday	boghdāi.
barley,	arpa	ārpā.
oats,	yulaf	yūlāf.
rice,	birinç	birindjē.
maize,	mısr buǵdayı	misirboghdai.
flour,	un	ūn.
grass,	ot	ot.
hay,	otluk	otluk.

Çiçekler

A flower,	çiçek	tchithek.
a rose,	göl	güiül.
a lily,	zenbağ	zānbac.
a violet,	benefşe	bēnefsheh.
a pink,	ķaranfil	carenil.
jessamine,	yāsmir	jāssmir.
a lilac,	leylāğ	lēilac.
a tulip,	lāle	lāleh.
a hyacinth,	sünbül	sünbül.
mignonette,	faǵv	faghv.

Hayvanlar

wild animals,	yaban hayvānlar	jēbān haivanlar.
lion,	arслан	ārslān.
tiger,	kaplan	cāplān.

[36]

elephant,	fil	fil.
leopard,	pars	pārs.
camel,	deve	devēh.
deer,	geyik	güelik.
wolf,	ķürd	cürd.
wild boar,	yaban toñuzu	jebān doñūzi.
hyena,	sırtlan	sērtlān.
bear,	ayu	āiū.
fox,	dilki	dilki.
hare,	tavşan	tāvshān.
rabbit,	aṭa tavşan	adā tāvshān.
squirrel,	sincāb	sēndjiab.
weasel,	gelincik	güelindjek.
monkey,	maymun	meimūn.
mouse,	sıçan	sitchān.
rat,	büyük sıçan	büyük sitchān.
mole,	kötebek	kötebek.
horse,	at	āt.
mare,	ķısrāk	kissrac.
colt,	tāy	tāi.
bull,	buğa	būgha.
ox,	öküz	öküz.
cow,	inek	inēk.
calf,	buzāgu	būzaghi.
dog,	köpek	köpek.
ass,	eşek	eshek.
mule,	ķaṭır	cātir.
ram,	ķoç	cotch.
sheep,	ķoyun	cūfūn.
lamb,	ķuzu	cūzi.

[37]

goat,	keçi	ketchi.
kid,	oğlaq	oghlac.
cat,	kedi	kedi.

Kuşlar

A bird,	kuş	cūsh.
an eagle,	qara kuş	cārā cūsh.
an ostrich,	deve kuşu	deveh cūshi.
a stork,	qara leyilek	cārā lāilek.
a falcon,	toğan	doghān.
a hawk,	çillik	tchialik.
a crow,	kuşğun	cūzghūn.
a magpie,	şakşağān	sācsāghan.
an owl,	hū hū kuşu	hū hū cūshi.
a cuckoo,	kuquvāk	cūcūvac.
a parrot,	tūtū	dūdū.
a pheasant,	süglün	süilün.
a partridge,	keklik	kēklik.
a woodcock,	yelve kuşu	jelveh cūshi.
a wild duck,	yaban ördegi	jeban ördegüi.
a wild pigeon,	yaban gügercin	jeban güyerdjen.
a blackbird,	qara tauk	cārā tāūk.
a thrush,	ardıç kuşu	ārdidje cūshi.
a nightingale,	bülbül	bülbül
a swallow,	qırlangıç	kırlanghetch.
a lark,	toyğar	toighār.
a sparrow,	serçe	sērtcheh.
a peacock,	tauz	tāuz.
a swan,	kuğu	cūghū.

[38]

a hen,	tauḳ	taūk.
a chicken,	piliç	pilitch.
a cock,	ḥoros	khoroz.
a duck,	ördek	ördek.
a goose,	ḳāz	cāz.
a turkey,	hind tauḡu	hind taūghi.

Böcekler

A flea,	pire	pireh.
a bug,	tahta biti	tahtah biti.
a beetle,	boynuzlu böcek	boinūzly bōdjek.
a moth,	güve	güveh.
a caterpillar,	bok böcegi	boc bōdjegüi.
a spider,	örümcek	örümdjek.
a silk-worm,	ipek ḳurdu	ipek cürdi.
a butterfly,	pervāne	pervaneh.
a gnat,	sivry siñek	sivry siñek.
a fly,	siñek	siñek.
a bee,	arı	āri.

Balıklar

A fish,	balıḳ	bālik.
a turbot,	ḳalkān balıḡı	cālcān bālighi.
a skate,	kedi balıḡı	kedi bālighi.
a sole,	dil balıḡı	dil bālighi.
an oyster,	istiridye	esridia.
a muscle,	midye	midia.
a pike,	ṭurna balıḡı	tūrna bālighi.

[39]

a carp,	sazan balığı	sāzan bālighi.
a trout,	ala balığı	ala bālighi.
an eel,	ilan balığı	ilan bālighi.

Şehir

The town,	şehir	sēhir.
the street,	soķāk	sokāk.
the cross-street,	dört yol ağı	dört iol āghisi.
the quarter,	maħalle	māhālle.
the palace,	saray	sērāi.
the mosque,	cāmi‘	gāmā.
the quay,	yalı	iāli.
the bridge,	köprü	köpri.
the market,	çarşu	carschū.
the bazaar,	bāzār	bāzār.
the shop,	dükkân	dūkiān.
the hippodrome,	at meydānı	āt mēidani.
the horse fair,	at bāzārı	āt bāsāri.
the square,	meydān	mēidān.
the promenade	gezinecek yer	gēsineđjēk iēr.
the fountain,	çeşme	cēchme.
the custom-house,	gümrük	gümrük.
the prison,	zindān	sindān.
the academy,	medrese	mēdrēce.
the bath,	ħamām	hāmām.
the post-office,	menzilħāne	mēnsil hhāne.
the fish market,	balık bāzārı	bālik bāzāri.
the Library,	kitābħāne	kitāb hhāne.
the Hospital,	ħastaħāne	khāstā hhāne.

[40]

the church,	kilise	kēlise.
the prayer,	du'ā-namāz	dū'ā-nāmās
the railway,	temir yol- demir yol.	dēmir yol.
the train,	temir yol 'arabaları	dēmir yol 'ārābālāri.
the station,	menzil	mēnsil.
hotel,	ķonāķ	conāc.
the embassy,	seferet devlet	sēfēret devlet.
the consulate,	ķonsolosluk	consoloslik.
tavern,	meyhāne	meikhāneh.
coffee house.	ķahve dükānı	cāveh dükiani.

Devlet Adamları

The Emperor,	imparātor	imperāthor.
the Sultan,	pādişah- sulţān	pādishāh-sūlthān.
the King,	ķral	kūrāl.
Prince of the blood,	şāhzāde	sāhsāde.
the prince,	beg-emir	bay-ēmîr.
his Majesty,	ķazretleri	ķēsreţleri.
the prime minister,	baş vekil- reis efendi- umūr	bās vekil-rēis ēfendi- umūr.
minister of foreign affairs,	ķāriciyye nāzırı	ķhāridjie nāsiri
home minister,	ķahyā beg- umūr	ķiahīā bay-ümūr.
secretary of war,	dāķiliyye nāzırı	dāķhiliie nāsiri.
finance minister,	defterdār	defterdar.
minister of police,	ķavuş başı	cāvūch bāsi.
grand chamberlain,	ķapucı başı	ķapūdji bāsi.
keeper of the purse,	ķazinedār başı	ķhāsīne dār bāsi.

[41]

treasurer of the harem,	hazinedār usta	khāsînē dār ūstā.
governor of the harem,	harem kaḥyāsı	hārem kiahiāci.
chief of the eunuchs,	qızlar aġası	kūsler āġhāci.
pacha of three tails,	üç tuġlu paşa	ütch tughlü pāsha.
ambassador,	elçi	iltchi.
governor of the province,	begler begi	baylēr bay.
postmaster general,	menzil başı	mēnsil bāsi.
clergy,	‘ulemā	ulēmā.
grand chaplain,	hünkār imamı	khünkiār imāni.
chief judge,	kaāileşker	kāsii lēcker.
the judge,	kaāi	kāsi.
commissionary,	vekil	vēkîl.

Yazım Araçları

Stationery,	kāġıdhāne	kiāthānā.
paper,	kāġıd	kiāghid.
pen,	qalem	kālem.
book,	kitāb	kitāb.
inkstand,	devit	dēvîd.
ink,	mürekkeb	mürekkeb.
penknife,	qalemtraş	kālemtrāch.
the seal,	mühür	mühür.
sealing wax,	ţamzırma	dhāmsirmā.
writing-desk,	piş tahta	pîch tākhtā.
the letter,	mektüb	mektüb.

[42]

the pencil,	qurşun qalem	kürchün kālēm.
the ruler,	cedvel-maştar	djēdvēl-māsthār.
the compass,	perkār	pērgüiār.

Sanat Ve Esnaf

The baker,	etmekçi	ētmektshi.
the pastry-cook,	börekçi	börektshi.
the butcher,	kaşāb	kāçāb.
the architect,	mi'mār	mü'mār.
the mason,	yapıcı	iāpidji.
the tailor,	derzi	tersi.
the shoemaker,	pāpūşcu	papūdshji.
the hatter,	şapkacı	shāpkādji.
the doctor,	hekim-ṭabib	hēkīm-thābib.
the surgeon,	cerrāh	djērrāh.
the chemist,	eczā satıcı	edjsā zātīdji.
the printer,	başma	bāsmādji.
the bookseller,	şahhāf	sēhhāf.
the bookbinder,	mücelid	müdjēlid.
the joiner,	toğramacı	dhoghrāmādji.
the carpenter,	dülger	dülgür.
the turner,	harāt	khārāth.
the locksmith,	çilingir	tshilingür.
the blacksmith,	demirci.	dēmirdji.
the farrier,	na'lbend	neālbēnd.
the carman,	'arabacı	ārābādji.
the painter,	taşvirci	tāsvīrdji..
the cooper,	fuçici	fütchīdji.
the watchmaker,	sā'atçı	zāātdji.

[43]

the weaver,	çülāh	ciülāh.
the laundress,	cāmeşūy	djāmeshūi.
the cobbler,	eskici	ēskīdji.
the fisherman,	balıkçı	bālūktchi.
the cutler,	bıçaqçı	bītchaktchi.
the merchant,	tācir-bāzārkan	tādjir-bāsergüān.

Ülkeler, Milletler Ve Şehirler

Europe,	avrupa	ēvropā.
Asia,	asya	āsiā.
Africa,	afrika	āfrikā.
France,	franca	frāncā.
a Frenchman,	fransız	frānzis.
Paris,	paris	pāris.
Marseilles,	marsilya	mārsīlia.
England,	ingiliz memleketi	inglîz mēmlēkēti.
Scotland,	işkoçya	escotchiāh.
Ireland,	‘irlanda	‘irlāndā.
London,	londra	londrā.
Austria,	beç memleketi	bētsh mēmlēkēti.
Prussia,	prusya	prūssiā.
Turkey,	osmanlı vilāyeti	osmānli vilāiēti.
Germany,	nemçe vilāyeti	nemtcheh vilāiēti.
Spain,	ispanya	ispānia.
Portugal,	portekiz vilāyeti	portügüz vilāiētiç
Italy,	iţalya	itālia.
Bohemia,	çeh vilāyeti	ceh vilāiēti.
Hungary,	macar vilāyeti	magar vilāiēti.
Russia,	rus memleketi	rūs mēmlēkēti.

[44]

a Russian,	moskovlu	moskoflū.
the Crimea,	ķırım	krim.
Croatia,	ķırvat memleketi	khērvāt mēmlēkēti.
the Morea,	mura	mūre.
Persia,	‘acemistān	āgēmistān.
Arabia,	‘arabistān	ārābistan.
Armenia,	ermeniyye	ērmēnie.
Egypt,	mışır	mūsir.

Albania,	arnavudluk	arnaudlük.
Cyprus,	ķıbrıs	kübris.
Rome,	rim	rîm.
Venice,	venedik	vēnedik.
Beyrout,	beyrut	beirût.
Jerusalem,	ķudsi şerif	cüdsi shērif.
Aleppo,	ħalep	hālep.
Damascus,	şām	shām.
Suez,	suveys	suvēis.
Constantinople,	istanbul	istāmbol.
Jassi,	yaş	iāch.
Bucharest,	bükreş	bükrech.
Scutari,	işķodra	ichkodrā.
Cairo,	el ķāhire	ēl-kāhire.
Alexandria,	iskenderiye	iskēndērie.
Trebizond,	ķrabzon	thrābison.
Tripoli,	ķrablus	thārābolus.
Smyrna,	izmir	ismîr.
Moldavia,	boğdan	būghdān.
Wallachia,	eflaķ	iflāk.
Bosnia,	bosna	bosnā.
Servia,	şırf	sürf.

[45]

Asia Minor,	anaķolı	ānātholū.
Athens,	atina	ātînā.
the Dardanelles,	boğaz ħisārı	boghās hüķāri.
the Danube,	ķuna	tūnā.
Assyria,	kurdistān	kūrdistān.
Syria,	şām	shām.
Tartary,	tatar vilāyeti	tatar vilāieti.
China,	ķin	tchin.

India,	hindistān	hindistān.
the Thames,	nehri temiz	nēhri temiz.
the Euphrates,	fırat	fūrāt.
the Jordan,	erden	ērdēn.
the Nile,	nil	nil.
the Volga,	etil şuyı	etil suyu.

Seyahat

Traveller,	yolcu	yoldji.
passport,	yol emri	yol ēmri.
horse,	at	āt.
saddle,	eyer	ēiēr.
to saddle,	eyerlemek	ēierlēmek.
girths,	ķulanlar	colānler.
stirrups,	üzengi-rikāb.	üzengüi-rikiab.
buckle,	ķopça	coptchā.
bridle,	uyan	ūian.
to bridle,	uyan urmaķ	ūian ūrmac.
bit,	gem	guiem.
reins,	dizgin	dizgüin.

[46]

halter,	yular	yūlar.
spurs,	mahmuz	māhmūz.
whip,	ķamçı	cāmtchi.
horse-shoe,	na'l	nā'al.
mule,	ķātır-ķatır	cātır.
pack-saddle,	semer	sēmēr.
muleteer,	ķatırıcı	cātirdji.
tent,	çadır	tchādır.
to pitch the tent,	çadır ķurmak	tchādır cūrmac.
carpet,	ķālıcı	khalidjeh.

high-way,	olu yol	olū yol.
cross-road,	arçurı yol	arcūri yol.
valise,	cāmedān	djāmēdan.
saddle bags,	yancıq	yāndjūk.
wine flask,	çutra	tchiotrā.
water bottle,	çañta	tchēntā.
kettle,	ķazan	cāzān.
matches,	kibrit	kibrit.
pistols,	tabanca	tābandja.
fowling piece,	filinça	filintāh.
to fire,	tūfenk atmaq	tūfenk ātmac.

[47]

II. BÖLÜM

DİL BİLGİSİNE GİRİŞ

Harfitarif

Türk dilinde article yoktur. *bābā*, the father; *ānā* the mother anlamındadır.

İsim

- 1) Türk dili Arapça, Persçe ve Türkçe kelimelerden oluşur. Bu nedenle ilkel kelimelerden “djāmid” ve türev kelimelerden “müstāk” oluşur.
- 2) Türk dilinde cinsiyet yoktur. Erkek cinsiyetini (*er*), kadın cinsiyetini (*küs*) gösterir. Hayvanların cinsiyeti için kelimelerden önce (*erkek*) veya (*dişi*) getirilir. Örneğin;

<i>oghlān</i> , the boy.	-- <i>er oghlān</i> ,	the son.
	-- <i>küs oghlān</i> ,	the daughter.
<i>fil</i> , the elephant.	-- <i>erkek fil</i> ,	the male elephant.
	-- <i>dişi fil</i> ,	the female elephant.

1. Arapçadan alınan *özel isimler* de erkek isimlerine *-e* veya *-ā* eklenerek kadınsı form oluştururlar. Örneğin;

[48]

Hālil (erkek) *Halile* (kadın)

Selim (erkek) *Selima* (kadın)

Ayrıca sultanın adını sonradan yerleştirmek gelenekseldir. Ancak kadın sultanın adı sultan kelimesinden önce getirilir. Örneğin;

Sultan Selim -- Selima Sultan.

İsim Çekimi

Türk dilinde iki çekim ve altı durum vardır. Birinci çekim bir sesli harf ile bitene ikinci çekim ise sessiz harf ile bitene aittir. Çoğul formlar ise; *-lār* veya *-ler* ile telaffuz edilir. Çoğul form parçaları لām-re ile oluşur. Bu da *-lār* ve *-ler* diye telaffuz edilir. Son hece sert veya ünlüler içeriyorsa a,o veya u gibi *-lār* telaffuz edilir. Son hece yumuşak ve e veya i gibi ünlüler içeriyorsa *-ler* telaffuz edilir. Örneğin;

ānā, the mother,	çoğul analar,	the mothers.
bābā, the father,	- babalar,	the fathers.
köpek, the dog,	- köpekler,	the dogs.
gün, the day,	- günler,	the days.

BİRİNCİ ÇEKİM

İKİNCİ ÇEKİM

	tekil	çoğul	tekil	çoğul
Tamlama hali	<i>in</i>	<i>ün</i>	<i>nün</i>	<i>ün</i>
Yönelme hali	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>jā</i>	<i>ā</i>
Belirtme hali	<i>i</i>	<i>i</i>	<i>jy</i>	<i>y</i>
Ayrılma hali	<i>den</i>	<i>den</i>	<i>dan</i>	<i>dan</i>

[49]

BİRİNCİ ÇEKİM.

Tekil			Çoğul	
Yalın	<i>lūtf,</i>	the mercy.	<i>lūtfler,</i>	mercies.
Tamlama hali	<i>lūtfîn,</i>	of -	<i>lūtflerün,</i>	of mercies.
Yönelme hali	<i>lūtfē,</i>	to -	<i>lūtflere,</i>	to -
Belirtme hali	<i>lūtfî,</i>	mercy.	<i>lūtfleri,</i>	-
Seslenme hali	<i>ja lūtf,</i>	oh mery.	<i>jā lūtfler,</i>	oh -
Ayrılma hali	<i>lūtfden,</i>	from -	<i>lūtflerden,</i>	from -

İKİNCİ ÇEKİM.

Tekil			Çoğul	
Yalın	<i>ānā,</i>	the mother.	<i>ānālār,</i>	the mothers.
Tamlama hali	<i>ānānün,</i>	of the -	<i>ānālārün,</i>	of the -
Yönelme hali	<i>ānājā,</i>	to the -	<i>ānālārā,</i>	to the-
Belirtme hali	<i>ānājy,</i>	the -	<i>ānālāry,</i>	the -
Seslenme hali	<i>ja ānā,</i>	oh -	<i>ja ānālār,</i>	oh -
Ayrılma hali	<i>ānādān,</i>	from the -	<i>ānālārdān,</i>	from the -

Seslenme durumunda, yalın hal gibi her zaman o, bre, hej veya jā ünlemleri önce gelir.

ÇEKİM ÖRNEĞİ.

Türkler ismin yalın haline aşağıdakileri ekler.

Ünsüz.		Ünlü.
Tamlama hali	ن ن (nasal)	نك
Yönelme hali	ه h	يه
Belirtme hali	ي i	يي

[50]

Gerçekte sadece iki çekim olmasına rağmen, yine de modern gramerciler dört farklı form benimsiyor. Yani her çekim için ses uyumunu akla getiriyor.

BİRİNCİ ÇEKİM.

Ünsüz ile biten kelimeler için:

		Sert.		Yumuşak.	
Tamlama hali	EN	OŪN	IN	ÜN	ﻧ ﺍﻏﯩﺮ-ﻛﻪﻑ.
Yönelme hali	Ā	Ā	E	E	ﻩ ﻳﻪ.
Belirtme hali	E	OŪ	İ	Ü	ﻳﻪ ﻳﻪ.
Ayrılma hali	DĀN	DĀN	DEN	DEN	ﻧ ﺍﻏﯩﺮ-ﻛﻪﻑ.

İKİNCİ ÇEKİM.

Ünlü ile biten kelimeler için:

		Sert.		Yumuşak.	
Tamlama hali	NEN	NOŪN	NİN	NÜN	ﻧ ﻧﯘﻥ- ﺍﻏﯩﺮ-ﻛﻪﻑ.
Yönelme hali	JĀ	JĀ	JE	JE	ﻳﻪ ﻳﻪ.
Belirtme hali	JE	JOU	Jİ	JÜ	ﻳﻪ ﻳﻪ.
Ayrılma hali	DĀN	DĀN	DEN	DEN	ﻧ ﺍﻏﯩﺮ-ﻛﻪﻑ.

Birinci Kısım.

Tekil مفرد müfred.

Yalın hali	The book,	kitāb.
Tamlama hali	of the book,	kitābıñ.
Yönelme hali	to the book,	kitāba.
Belirtme hali	the book,	kitābı.
Ayrılma hali	from the book,	kitābdan.

[51]

Çoğul, جمع djem.

Yalın hali	The books,	kitāblar.
Tamlama hali	of the books,	kitāblarıñ.
Yönelme hali	to the books,	kitāblara.
Belirtme hali	the books,	kitābları.
Ayrılma hali	from the books,	kitāblardan.

İkinci Kısım.

Tekil.

Yalın hali	The bird,	kuş.
Tamlama hali	of the bird,	kuşuñ.
Yönelme hali	to the bird,	kuşa.
Belirtme hali	the bird,	kuşu.
Ayrılma hali	from the bird,	kuşdan.

Çoğul.

Yalın hali	The birds,	kuşlar.
Tamlama hali	of the birds,	kuşlarıñ.
Yönelme hali	to the birds,	kuşlara.
Belirtme hali	the birds,	kuşları.
Ayrılma hali	from the birds,	kuşlardan.

Ünsüz ile biten kelimelerin son hecesi yumuşaktır.

Üçüncü Kısım.

Tekil.

Yalın hali	The language,	dil.
Tamlama hali	of the language,	diliñ.
Yönelme hali	to the language,	dile.
Belirtme hali	the language,	dili.
Ayrılma hali	from the language,	dilden.

[52]

Çoğul.

Yalın hali	The languages,	diller.
Tamlama hali	of the languages,	dilleriñ.
Yönelme hali	to the languages,	dillere.
Belirtme hali	the languages,	dilleri.
Ayrılma hali	from the languages,	dillerden.

Dördüncü Kısım.

Tekil.

Yalın hali	The rose,	gül.
Tamlama hali	of the rose,	gülüñ.
Yönelme hali	to the rose,	güle.
Belirtme hali	the rose,	gülü.
Ayrılma hali	from the rose,	gülden.

Çoğul.

Yalın hali	The roses,	güller.
Tamlama hali	of the roses,	gülleriñ.
Yönelme hali	to the roses,	güllere.
Belirtme hali	the roses,	gülleri.
Ayrılma hali	from the roses,	güllerden.

İKİNCİ ÇEKİM.

Ünlü ile biten kelimelerin son hecesi serttir.

Birinci Kısım.

Tekil.

Yalın hali	The chamber,	oṭa.
Tamlama hali	of the chamber,	oṭanıñ.
Yönelme hali	to the chamber,	oṭaya.
Belirtme hali	the chamber,	oṭayı.
Ayrılma hali	from the chamber,	oṭadan.

[53]

Çoğul.

Yalın hali	The chambers,	oğalar.
Tamlama hali	of the chambers,	oğalaruñ.
Yönelme hali	to the chambers,	oğalara.
Belirtme hali	the chambers,	oğaları.
Ayrılma hali	from the chambers,	oğalardan.

İkinci Kısım.

Tekil.

Yalın hali	The box,	ğutu.
Tamlama hali	of the box,	ğutunuñ.
Yönelme hali	to the box,	ğutuya.
Belirtme hali	the box,	ğutuyu.
Ayrılma hali	from the box,	ğutudan.

Çoğul.

Yalın hali	The boxes,	ğutular.
Tamlama hali	of the boxes,	ğutularuñ.
Yönelme hali	to the boxes,	ğutulara.
Belirtme hali	the boxes,	ğutuları.
Ayrılma hali	from the boxes,	ğutulardan.

Ünlü ile biten kelimelerin son hecesi yumuşaktır.

[54]

Üçüncü Kısım.

Tekil.

Yalın hali	The vinegar,	sirke.
Tamlama hali	of the vinegar,	sirkeniñ.
Yönelme hali	to the vinegar,	sirkeye.
Belirtme hali	the vinegar,	sirkeyi.
Ayrılma hali	from the vinegar,	sirkeden.

Çoğul.

Yalın hali	The vinegars,	sirkeler.
Tamlama hali	of the vinegars,	sirkeleriñ.
Yönelme hali	to the vinegars,	sirkelere.
Belirtme hali	the vinegars,	sirkeleri.
Ayrılma hali	from the vinegars,	sirkelerden.

Dördüncü Kısım.

Tekil.

Yalın hali	The bridge,	köprü.
Tamlama hali	of the bridge,	köprüniñ.
Yönelme hali	to the bridge,	köprüye.
Belirtme hali	the bridge,	köprüyü.
Ayrılma hali	from the bridge,	köprüden.

Çoğul.

Yalın hali	The bridges,	köprüler.
Tamlama hali	of the bridges,	köprüleriñ.
Yönelme hali	to the bridges,	köprülere.
Belirtme hali	the bridges,	köprüleri.
Ayrılma hali	from the bridges,	köprülerden.

[55]

Sıfatlar

Türkçe sıfatlar tam olarak İngilizceye benzer; belirsiz, ne tekilde ne çoğulda ne de cinsiyette değişmez ve her zaman isimden önce gelir:

güzel ât, a fine horse ---- güzel âtlâr, fine horses.

Sıfatlarda Karşılaştırma

Karşılaştırma; kelimelerden önce getirilenlerle (dağı ya da daha (more) دخی veya çok (much) چوق) oluşturulur. Örneğin;

ince, thin- daha ince, thinner,

Fakat yumuşakla biten heceye *rek*, sert ile biten hecenin sonuna *rāk* getirerek karşılaştırma oluşturmak daha iyidir. Örneğin;

āhmāk, stupid, karşılaştırma; āhmākṛāk, more stupid.

güzel, pretty - güzelrek, prettier.

Üstünlük derecesi kelimedden önce getirilen ان en, پك pek, زياده ziyāde, غایت gāyret ile oluşturulur:

en güzel, very beautiful veya most beautiful.

pek fenā, the worst.

ziyāde mālli, very rich

Sıfat Yapımı

Sıfatlar lū, li, veya lū ekleriyle isimden oluşabilir. Örneğin;

itibār, the honour – itibārli, honourable,

ākil, reason – ākilli, reasonable.

kir, dirt – kirli, dirty.

[56]

osmān, the Turk – osmānlí, turkish.

māgar, the Hungarian – māgarli, hungarian.

osmanli tütün, turkish tobacco.

māgarli sārāb, hungarian wine.

dshe, ve gibi de sıfat oluşturmak için kullanılan eklerdir. Örneğin;

frānsız gibi, like a Frenchman.

nemce gibi, like a German.

‘arāb gibi, like an Arab.

Sıfatlar

Red,	kırmızı	qērmēzē
white,	beyāz	bēyāz.
black,	siyah-ķara	siyāh-qārā.
yellow,	şarı	sārē.
green,	yeşil	yeshil.
blue,	māvi	māvi.
great,	büyük	büyük.
small,	küçük	kütchük.
good,	eyu	eiü.
bad,	fenā-kem	fena-kem.
wide,	inlü	inlü.
straight,	toğru	doghrū.
long,	uzun	ūzūn.
short,	ķısa	kissah.
heavy,	ağır.	āgher.
light,	ķafif	khāfif.
new,	yeñi	yeñi.
old,	eski	ēski.

[57]

difficult,	güç	gütch.
easy,	kolay	colāi.
strong,	kuvetlu	cūvetlū.
weak,	zebūn	zebūn.
handsome,	güzel	güzel.
ugly,	çirkin	tchirkin.
hard,	katı	cāti.
soft,	yumşak	yūmshac.
full,	tolu	dolū.
empty,	boş	bosh.
sweet,	tatlu	tatlu.
sour,	acı	ādji.
clean,	temiz	tēmiz.
dirty,	murdar	mürdār.
hot,	ısı	issi.
cold,	şouk	souk.
dry,	kurru	cūrū.
wet,	yaşlu	jāshlü.
high,	yüksek	yüksēk.
low,	alçak	ältchāk.
near,	yakın	yāqēn.
far,	uzak	ūzāc.
much,	çok	tchoc.
little,	az	āz.
wise,	‘akıllı	akellü.
stupid,	aħmak	ahmac.
brave,	secā’atlu	shedja’atlü.
timid,	korķak	corcāc.
polite,	edebli	edebli.
vulgar,	bayağı	bāyaghi.

[58]

cruel,	zālim	zālim.
humane,	mürüvetlü	mürüvetlü.
generous,	cömerd	djümerd.
faithful,	şadākatlu	sādākatlu.
just,	‘adāletlu	‘adaletlu.
unjust,	inşāfsız	insafsız.

Sayılar

Asıl Sayılar

1. one,	bir	bir.
2. two,	iki	iki.
3. three,	üç	ütch.
4. four,	dört	dört.
5. five,	beş	bēsh.
6. six,	altı	āltee.
7. seven,	yedi	yēdi.
8. eight,	sekiz	sēkiz.
9. nine,	toğuz	dhoqūz.
10. ten,	on	on.
11. eleven,	on bir	on bir.
12. twelve,	on iki	on iki.
13. thirteen,	on üç	on ütch.
14. fourteen,	on dört	on dört.
15. fifteen,	on beş	on bēsh.
16. sixteen,	on altı	on āltee.

[59]

17. seventeen,	on yedi	on yēdi.
18. eighteen,	on sekiz	on sēkiz.
19. nineteen,	on ʔokuz	on dhoqūz.
20. twenty,	yirmi	yirmi.
21. twenty-one,	yirmi bir	yirmi bir.
22. twenty-two,	yirmi iki	yirmi iki.
23. twenty-three,	yirmi üç	yirmi ütsh.
24. twenty-four	yirmi dōrt	yirmi dōrt.
25. twenty-five,	yirmi beş	yirmi bēsh.
26. twenty-six,	yirmi altı	yirmi āltee.
27. twenty-seven,	yirmi yedi	yirmi yēdi.
28. twenty-eight,	yirmi sekiz	yirmi sēkiz.
29. twenty-nine,	yirmi ʔokuz	yirmi dhoqūz.
30. thirty,	otuz	otūz.
31. thirty-one,	otuz bir	otūz bir.
32. thirty-two,	otuz iki	otūz iki.
40. forty,	ķırķ	qırq.
50. fifty,	elli	ēlli.
60. sixty,	altmış	āltmish.
70. seventy,	yetmiş	yētmish.
71. seventy-one,	yetmiş bir	yētmish bir.
72. seventy-two,	yetmiş iki	yētmish iki.
80. eighty,	seksen	sēksēn.
90. ninety,	ʔoksan	dhoqsān.
91. ninety-one,	ʔoksan bir	dhoqsān bir.
100. one hundred,	yüz	yüz.
101. hundred an done,	yüz bir	yüz bir.
102. hundred and two,	yüz iki.	yüz iki.

[60]

200. two hundred,	iki yüz	iki yüz.
300. three hundred,	üç yüz	ütsh yüz.
1000. a thousand,	biñ	biñ.
2000. two thousand,	iki biñ	iki biñ.
one million,	bir milyon	bir milyon.

Sıralama Sayıları.

Sıralama sayıları sayılara –inci eki eklenerek yapılır.

The first,	birinci-ilk	birindjy-ilk.
the second,	ikinci	ikindjü.
the third,	üçüncü	ütchündjy.
the fourth,	dördüncü	dördündjy.
the fifth,	beşinci	beşindjy.
the sixth,	altıncı	altındjy.
the seventh,	yedinci	yedindjy.
the eight,	sekizinci	sekizindjy.
the ninth,	toğuzıncı	dhoqūzūndjy.
the tenth,	onuncı	onundjy.
the eleventh,	on birinci	on birindjy.
the twelfth,	on ikinci	on ikindjy.
the thirteenth,	on üçüncü	on ütchündjy.
the fourteenth,	on dördüncü	on dördündjy.
the fifteenth	on beşinci	on beşindjy.
the twentieth	yirminci	yirmindjy.
the twenty-first	yirmi birinci	yirmi birindjy.
the twenty-second	yirmi ikinci	yirmi ikindjy.

[61]

the twenty-third	yirmi üçüncü	yirmi üçhündjy.
the thirtieth	otuzuncu	otüzindjy.

Sıralama sayıları çekimlidir; her zaman sayılı sıfatlardan önce gelirler.

Kesirli Sayılar

Half	yarım-yarı	yārēm-yārē.
the third part	üçde bir- süls	ütchtē bir- süls.
the quarter	dörtde bir-bir- rub'	dörtte bir-bir rüb'
the fifth part	beşde bir- bir ħums	beshtē bir-bir khüms
the sixth part	altıda bir-bir süds	ältēdā bir-bir süds.

Üleştirme Sayıları

One by one, singly	birer	birēr.
two and two, the pair	ikişer	ikîshēr.
three and three, by threes	üçer	ütshēr.
four and four, by fours	dörder	dörder.
five and five, by fives	beşer	bēsher.

[62]

Zamirler

Kişi zamirleri

Birinci Şahıs

Tekil

Yalın hal	I	ben	ben.
Tamlama hali	of me	benim	benim.
Yönelme hali	to me	baña	bañā.
Belirtme hali	me	beni	beni.
Ayrılma hali	from me	benden	benden.

Çoğul

Yalın hal	we	biz	biz.
Tamlama hali	of us	bizim	bizim.
Yönelme hali	to us	bize	bizeh.
Belirtme hali	us	bizi	bizi.
Ayrılma hali	from us	bizden	bizdēn.

İkinci Şahıs

Tekil

Yalın hal	Thou	sen	sen.
Tamlama hali	of thee	seniñ	senin.
Yönelme hali	to thee	saña	sañā.
Belirtme hali	thee	seni	seni.
Ayrılma hali	from thee	senden	senden.

Çoğul

Yalın hal	you	siz	siz.
Tamlama hali	of you	siziñ	sizin.
Yönelme hali	to you	size	sizēh.
Belirtme hali	you	sizi	sizi.
Ayrılma hali	from you	sizden	sizden.

[63]

Üçüncü Şahıs

Tekil

Yalın hal	he, she, it	o, ol	o,ol.
Tamlama hali	of him, her, it	onuñ	onün (anün)
Yönelme hali	to him, her, it	oña	ona (aña)
Belirtme hali	him, her, it	onu	onū.
Ayrılma hali	from him, her, it	ondan	ondan.

Çoğul

Yalın hal	they	onlar	onlar.
Tamlama hali	of them	onlarıñ	onlarıñ.
Yönelme hali	to them	onlara	onlarā.
Belirtme hali	them	onları	onlari.
Ayrılma hali	from them	onlardan	onlardan.

İyelik Zamirleri

Kişi zamirlerinden iyelik zamirleri oluşur, şöyle ki:

mine, my	benim	bēnim.
thine,thy	seniñ	sēnin.
his,her	onuñ	onün.
our,ours	bizim	bizim.
your,yours	siziñ	sizin.
their,theirs	onlarıñ	onlārin.

Sıfatlar gibi kullanılır ve her koşulda değiştirilmeden kalır.

[64]

İyelik Zamiri Takıları: Genellikle Türkler tarafından kullanılır, Şöyle ki:

mine, ünlüden sonra -m; ünsüzden sonra -im, -üm, -um ile ifade edilir.

our, ünlüden sonra mis, müs, mūs; ünsüzden sonra imis, ümüs, umus ile ifade edilir.

thine, ünlüden sonra n; ünsüzden sonra iñ, üñ, uñ ile ifade edilir.

sac-ın, thy hair__ saçlar-ın, the hairs.

your, ünlüden sonra nis, nūs, nus; ünsüzden sonra iñis, üñüs, uñus ile ifade edilir.

ustā-nıs, your master- ustālar-ınıs, your masters.

his- her, ünsüzden sonra i, ü, u; ünlüden sonra si, sü, su ile ifade edilir.

fez, the red (turkish) cap- fezi his, her red cap.

binā, the building- bināsı his, her building.

ÖRNEKLER

bābā, father, *bābām*, my father, *bābāñ*, thy father, *bābāsı*, his father, *bābāmıs*, our father, *bābāñıs*, your father, *bābāları* their father.

el, hand	elim, my hand	eliñ, thy hand	eli , his hand.
	elimis, our hand	eliñis, your hand	elileri, their hand.
Allāh, God	allāhım, my god	allāhıñ, thy god	allāhı, his god.
	allāhımıs, our god	allāhıñıs, your god	allāhları, their god.
(iol) yol, the way	yolum, my way	yoluñ, thy way	yolu, his way.
	yolumıs, our way	yoluñus, your way	yoları, their way.
kitāb, book	kitabım, my book	kitābıñ, thy book	kitābı, his book.
	kitābımıs, our book	kitābıñıs, your book.	kitābları, their book.

[65]

İyelik eki alan tüm isimler düzenli olarak düşerler.

	Tekil	Çoğul
Yalın hal	bābām, my father	bābālarım, my fathers
İyelik hali	bābāmın, of my -	bābālarımıñ, of my -
Yönelme hali	bābāma, to my -	bābālarıma, to my-

İYELİK EKLERİYLE ÇEKİM ÖRNEKLERİ

m- (my)- tekil

Yalın hal	my son	oğlum	oghlūm
İyelik hali	of my son	oğlumuñ	oghlūmuñ
Yönelme hali	to my son	oğluma	oghlūmāh
Belirtme hali	my son	oğlumu	oghlūmi.
Ayrılma hali	from my son	oğlumdan	oghlūmdān.

ñ-(thy)- tekil

Yalın hal	thy friend	dostuñ	dostiñ.
İyelik hali	of thy friend	dostuñuñ	dostiñin.
Yönelme hali	to thy friend	dostuna	dostināh.
Belirtme hali	thy friend	dostuñu	dostini.
Ayrılma hali	from thy friend	dostuñdan	dostindān.

[66] y- (his,her)- tekil

Yalın hal	his bread	ekmegi	ekmeguy.
İyelik hali	of his bread	ekmeginiñ	ekmeguinün.
Yönelme hali	to his bread	ekmegine	ekmeguinēh.
Belirtme hali	his bread	ekmegini	ekmeguini.
Ayrılma hali	from his bread	ekmeginden	ekmeguinden.

Zamirler, (mine, thine, his..) ben, sen ve o'nun in halini almış halidir. –ki de konuya bağlı olarak peşinden gelir.

mine	benumki	benūmki.
thine	senuñki	senūñki.
his	anuñki	anūñki.
ours	bizumki	bizūmki.
yours	sizuñki	sizūnki.
theirs	anlaruñki	anlāruñki.

Myself, thyself de Türkçede kendi olarak ifade edilir.

myself	kendüm	kendüm.
thyself	kendüñ	kendüñ.
him self- her self	Kendü kendüsü	kendi. kendisi.
ourselves	kendümüz	kendumiz.
yourselves	kendüñüz	kendüñuz.
themselves	kendüleri	kendüleri.

[67]

İşaret Zamirleri

this, that	şu	shū.
this, the same	bu	bū.
this	işbu	ishbū.
that	o- ol	o-ol.

Çekim

Tekil

Yalın hal	this, that	bu, şu, işbu	bū, shū, işbū.
İyelik hali	of this	bunuñ	būnūñ.
Yönelme hali	to this	buna	būnā.
Belirtme hali	this	bunu	būnū.
Ayrılma hali	from this	bundan	būndān.

Çoğul

Yalın hal	these	bunlar veya bunnar	bunlar veya būnnār.
İyelik hali	of these	bunların veya bunnarın	būnlāriñ veya būnnāriñ.
Yönelme hali	to these	bunlara veya bunnara	būnlārā veya būnnārā.
Belirtme hali	these	buñları veya bunnarı	būnlāri veya būnnāri.
Ayrılma hali	from these	bunlardan veya bunnardan	būnlārdān veya būnnārdān

İlgi Zamirleri

-ki çekimli değildir ama o veya ol ile tek bir kelime oluşturur.

Tekil

Yalın hal	which, that	ki	ki.
İyelik hali	of which	ki onuñ	ki onuñ.
Yönelme hali	to which	ki oña	ki oña.
Belirtme hali	which	ki onu	ki oni.
Ayrılma hali	from which	ki ondan	ki ondan.

[68] Soru Zamirleri

who? of persons	kim	kim.
what? of things	ne	nē.
who? which? what? which one?	kañı	kāñhi.

ÖRNEKLER

Tekil

Yalın hal	who, which?	kim	kim.
İyelik hali	of whom, of which?	kimiñ	kimin.
Yönelme hali	to whom, to which?	kime	kimē.
Belirtme hali	who, which?	kimi	kimi.
Ayrılma hali	from whom?	kimden	kimdēn.

Çoğul

Yalın hal	who, which?	kimler	kimler.
İyelik hali	of whom, of which?	kimleriñ	kimlērīñ.
Yönelme hali	to whom, to which?	kimlere	kimlērē.
Belirtme hali	who, which?	kimleri	kimlēri.
Ayrılma hali	from whom?	kimlerden	kimlērdēn.

Tekil

Yalın hal	what?	ne	nē.
İyelik hali	of what?	neniñ	nēniñ.
Yönelme hali	to what?	neye	nējē.
Belirtme hali	what?	neyi	nēhji.
Ayrılma hali	from what?	neden	nēdēn.

Sıfattan önce gelince ne ile ifade edilir:

how handsome	ne güzel	ne güzel.
how many	ne kadar	ne cādār.
how happy	ne mutlu	ne mūtlü.

[69]

Bir isimle takip edildiği zaman sıfat olur. Örneğin; ne ademdir, what man is it?

Soru zamiri olan hangi isimden önce gelir ve iyelik eki ile birleşmedikçe düşmez.

kañgi ev, which house?

ÖRNEKLER

kim dir o?	who is that?
kimē jasdin?	to whom hast thou written?
ne vār?	what is it?
nēm var?	what have I?

nenin dir sū?	to what belongs that?
kānghy ēlmās?	which diamond?
kānghy āt?	which horse?
kānghymis?	which us?

Belgisiz Zamirler

a certain one	bir kimse	bir kimsē.
some one, some body	bir kişi	bir kishi.
any one		
all, every	her	hēr.
each, every-one, all	her biri	hēr biri.
	herkes	hēr kēss.
	hepsi	hēpissi.
another	ğayı	ghairi.
no one, none	hiçbir kimse	hich bir kimsē.
nothing	hiçbir şey	hich bir shēi.
such a one, a certain one	filan	fillān.
the other	ol bir	ol bir.
whoever	her kim	hēr kim.
	her kanği	
whatever	her ne	hēr nē.

[70]

nereli; hangi ülkeden demek

Nerelisin? Hangi ülke vatandaşısın demek

kimse, nobody- kimse gelmedi, nobody has come.

Fiil

Türkçede herhangi bir olası eylemi ifade etmek isteyebilecek sözlü formlar vardır. Bir veya iki kelime aktif fiile farklı anlam vermek için yeterlidir. Takının fiilin sonuna eklenmesiyle gerçekleşir. Her Türkçe fiilin sonunda –mek –mak mastarları bulunur.

Sonu yumuşak sesle biten kök -mek, sonu sert sesle biten kök –mak alır. Pasif fiil –mek –mak eklerinden önce ı ekini alır. Örneğin; sevmek (to love), sevimlik (to be love). Fiilin olumsuz hali için mim kökü gelir. Örneğin; ölmek (to die), ölmemek (not to die); atmak (to throw), atmamak (not to throw).

[71]

İmkansızlığın olumsuz halinde, olumsuzluk ekinden önce –e veya –a eki gelir.

Örneğin:sevmemek (not to love), sevememek (to be unable to love).

İşteşlik hali ş (sh) sesi köke eklenerek oluşturulur. Örneğin; sevmek (to love), sevişmek (to love one another).

Ettirgen fiil –dir veya -tir eki ile oluşturulur. ölmek (to die), öldürmek (to cause to die, to kill).

Dönüşlü fiil, -n sesi alarak oluşturulur. görmek (to see), görünmek (to see one's self)

[72]

Türkçe Fiilerin Oluşum Tablosu

to love,	sevmek	sevmek.
not to love,	sevmemek	sevmemek.
to be unable to love,	sevememek	sevememek.
to make one love,	sevdirmek	sevdirmek.
not to make one love,	sevdirmemek	sevdirmemek.
to be unable to make one love,	sevdirmemek	sevdirmemek.
to be loved,	sevilmek	sevilmek.
not to be loved,	sevilmemek	sevilmemek.
not to be able to be loved,	sevilememek	sevilememek.
to cause to be loved,	sevildirmek	sevildirmek.
to love one's self,	sevinmek	sevinmek.
not to love one's self,	sevinmemek	sevinmemek.
to be imposs. to love one self,	sevinmemek	sevinmemek.

to make one self loved,	sevindirmek	sevindirmek.
not to make one self loved,	sevindirmemek	sevindirmemek.
to be imposs. to make one self loved,	sevindirememek	sevindirēmemek.
to love each other,	sevişmek	sevishmek.
not to love each other,	sevişmemek	sevishmēmek.
to be imp. to love,	sevişememek	sevishememek.
to be loved mutually,	sevişilmek	sevishilmek.
not to be loved mutually,	sevişilmemek	sevishilmemek.
to be unable to be loved mutually,	sevişilememek	sevishilēmemek.
to make one love another,	sevişdirmek	sevishdirmek.
not to make one love another,	sevişdirmemek	sevishirmemek.
to be imp.	sevişdirememek	sevishdirememek.

[73]

Yardımcı Fiilin Çekimi

to be	olmağ	olmac
-------	-------	-------

Haber Kipi

şimdiki Zaman

I am,	im	im.
thou art,	sen	sen.
he is,	dir, der	dir,der.
we are,	iz	iz.
you are,	siz- siñiz	siz,siñiz.
they are,	dirlar, derler	dirlar,derler.

Görülen Geçmiş Zaman

I was	idim	idim.
thou wast	idiñ	idiñ.
he was	idi	idi.

we were	idik	idik.
you were	idiñiz	idiñiz.
they were	idiler	idiler.

Duyulan Geçmiş Zaman

I was, have been	imişim	imishim.
thou wast, hast been	imişsiz	imishsiz.
he was, has been	imişdir	imishdir.
we were, have been	imişiz	imishiz.
you were, have been	imişsiz	imishsiz.
they were, have been	imişlerdir	imishlerdir.

[74] Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

I had been	olmuş idim	olmish idim.
thou hadst been	olmuş idiñ	olmish idiñ.
he had been	olmuş idi	olmish idi.
we had been	olmuş idik	olmish idik.
you had been	olmuş idiñiz	olmish idiñiz.
they had been	olmuş idiler	olmish idiler.

Gelecek Zaman

I shall, will be	olurım	olūrim.
thou shalt, wilt be	olursen	olūrsen.
he shall, will be	olur	olūr.
we shall, will be	olurız	olūriz.
you shall, will be	olursız	olūrsız.
they shall, will be	olurlar	olūrler.

Birleşik Yapı

I would be

olurdım	olūrdim.
olurdiñ	olūrdiñ.

olurđı		olŭrdı.
olurđık		olŭrdık.
olurđıñız		olŭrdıñız.
olurlardı		olŭrlerdi.
I would have been	olurmıŝıdıđı	olŭrmıŝıdıđı.
thou wouldst have been	olurmıŝıdıñ	olŭrmıŝıdıñ.
he would have been	olurmıŝıdı	olŭrmıŝıdı.
we would have been	olurmıŝıdıđık	olŭrmıŝıdıđık.
you would have been	olurmıŝıdıñız	olurmıŝıdıñız.
they would have been	olurmıŝlarıdı	olurmıŝlerıdı.
	olurmıŝıdıler	olurmıŝıdıler.

[75]

Emir Kipi

Be thou	ol	ol.
let him be	olsun	olsŭn.
let us be	olalım	olalēm.
be ye	olañız, olañ	olañız, olañ.
let them be	olsunlar	olsŭnler.

İstek Kipi

Gelecek Bildiren

That I may be

olam	ollam.
olasın	ollasın.
ola	ollā.
olauz	ollaŭz.
olasız	ollasız.
olalar	ollaler.

Birleşik Yapılı

That I may have been

olmuş olam	olmish ollām.
olmuş olasın	olmish ollasin.
olmuş ola	olmish ollā.
olmuş olauz	olmish ollaūz.
olmuş olasız	olmish ollasiz.
olmuş olalar	olmish ollaler.

Hikâye Birleşik Zamanı

I might be

olaidim	olaidim.
olaidiñ	olaidiñ.
olaidi	olaidi.
olaidik	olaidik.
olaidiñiz	olaidiñiz.
olalaridi	olaleridi.

[76]

That I might have been

olmuş olaidi	olmish ollaidi.
olmuş olaidiñ	olmish ollaidiñ.
olmuş olaidi	olmish ollaidi.
olmuş olaidik	olmish ollaidik.
olmuş olaidiñiz	olmish ollaidiñiz.
olmuş olalaridi	olmish ollaleridi.

ŞART KİPİ

Şimdiki Zaman

If I be

eger isem	eier issām.
eger isen	eier issen.
eger ise	eier isseh.
eger isek	eier issek.
eger iseñiz	eier isseñiz.
eger iseler	eier isseler.

Hikâye Birleşik Zamanı

If I were

eger olsaidim	eier olsaidim.
eger olsaidiñ	eier olsaidiñ.
eger olsaidi	eier olsaidi.
eger olsaidik	eier olsaidik.
eger olsaidiñiz	eier olsaidiñiz.
eger olsaidiler	eier olsaidiler.

Geçmiş Zaman

If I have been	eger olmuş isem	eier olmish issam.
if thou hast been	eger olmuş iseñ	eier olmish issañ.
if he has been	eger olmuş ise	eier olmish isseh.
if we have been	eger olmuş isek	eier olmish issek.
if you have been	eger olmuş iseñiz	eier olmish issañiz.
if they have been	eger olmuş iseler	eier olmish isseler.

[77] Gelecek Zaman

If I shall be

eger olmuş olurım	eyer olmish olürim.
eger olmuş olursın	eyer olmish olürsen.
eger olmuş olur	eyer olmish olür.
eger olmuş oluruz	eyer olmish olüriz.
eger olmuş olursız	eyer olmish olürsiz.
eger olmuş olurlar	eyer olmish olürler.

Mastar Hali

To be	olmağ	olmac.
-------	-------	--------

Filimsiler

Being	iken	iken.
having been	olup	olup.
intending to be	olıcağ	olidjac.
whilst being	olınca	olündjeh.

Şimdiki Zaman Ortacı

Which is	olan	ollan
----------	------	-------

Geçmiş Zaman Ortacı

Which has been	olmuş	olmish.
	imiş	imish.
	oldıq	oldük.

Gelecek Zaman Ortacı

Which will be	olacaq	oladjak
which must be	olmalu	olmēli.

Olmak fiilinin olumsuzu –mak ekinden önce –m eki getirilerek oluşturulur; yardımcı fiilin kullanıldığı zamana olumsuz ön ek olan “değil” getirilir.

[78]

ÖRNEK

Not to be olmamak olmamac.

HABER KİPİ

Şimdiki Zaman

I am not	degilim	deyil im.
thou art not	degilsin	deyil sen.
he is not	degildir	deyil dir.
we are not	degiliz	deyil iz.
you are not	degilsiz	deyil siz.
they are not	degillerdir	deyillerdir.

Hikâye Birleşik Zamanı

I was not

degil idim	deyil idim.
degil idiñ	deyil idin.
degil idi	deyil idi.
degil idik	deyil idik.
degil idiñiz	deyil idiñiz
degil idiler	deyil idiler.

Geçmiş Zaman

I have not been	degil imişim	deyil imishim.
thou hast not been	degil imişsin	deyil imishsen.
he has not been	degil imişdir	deyil imishdir.

we have not been	degil imişiz	deyil imishiz.
you have not been	degil imişsiz	deyil imishsiz.
they have not been	degil imişlerdir	deyil imishlerdir.

[79]

Dilek Kipi

Şimdiki ve Gelecek Zaman

If I be not	degil isem	deyil issām.
if thou be not	degil iseñ	deyil issañ.
if he be not	degil ise	deyil isseh.
if we be not	degil isek	deyil issek.

Hikâye Birleşik Zamanı

If I were not	degil iseidim	deyil issaidim.
if thou wert not	degil iseidiñ	deyil issaidiñ.
if he were not	degil iseidi	deyil issaidi.

Şahıssız Fiillerin Çekimi

There is	vardır	vār dir.
----------	--------	----------

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

There is	vardır	var dir.
----------	--------	----------

Hikâye Birleşik Zamanı

There was	var idi	var idi.
-----------	---------	----------

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

If there be	var ise	var issēh.
-------------	---------	------------

Hikâye Birleşik Zamanı

If there had been var saidi var saidi.

Fiilimsi

There being var iken var iken.

[80] Diğer zamanlar, olmak fiilinden türetilir.

Olumsuz hali şöyle ifade edilir:

There is not yokdur yok dir.

Şimdiki Zaman

There is not yokdur yok dir.

Hikâye Birleşik Zamanı

There was not yoğidi yoghidi.

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

If there be not yoğise yoghissâh.

Hikâye Birleşik Zamanı

If there had not been yoğiseidi yoghisaidi.

Fiilimsi

There not being yoğiken yoghiken.

Sahiplik Fiili

Türk dili “have to” fiiline sahip değildir fakat yerine iyelik zamirlerinin –in halinin öncesinde vardır fiilini kullanırlar.

ÖRNEK

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

I have, (literally; mine there is	benim var	benim vār.
thou hast	seniñ var	seniñ var.
he has	onuñ var	oniñ var.
we have	bizim var	bizim var.
you have	siziñ var	siziñ var.
they have	onlariñ var	onlariñ var.

[81]

Hikâye Birleşik Zamanı

I had, (mine there was.)

benim var idi	benim var idi.
seniñ var idi	seniñ var idi.
onuñ var idi	oniñ var idi.
bizim var idi	bizim var idi.
siziñ var idi	siziñ var idi.
onlariñ var idi	onlariñ var idi.

Gelecek Zaman

I shall have, (mine there will be.)

benim olur	benim olūr.
seniñ olur	seniñ olur.
onuñ olur	oniñ olur.
bizim olur	bizim olur.
siziñ olur	sizin olur.
onlariñ olur	onlariñ olur.

Şartlı

I should have	benim olurdu	benim olurdi.
---------------	--------------	---------------

Emir Kipi

Have thou	seniñ olsun	seniñ olsun.
let him have	onuñ olsun	oniñ olsun.
let us have	bizim olsun	bizim olsun.
have ye	siziñ olsun	siziñ olsun.
let them have	onlarıñ olsun	onlarıñ olsun.

[82]

Bunun gibi, vardır şahıssız fiili diğerk zamanlarda da bulunmaktadır.

Sahiplik Fiilinin Olumsuz Çekimi

Şimdiki Zaman

I have not, (mine there is not.)

benim yokdur	benim yok dir.
seniñ yok	seniñ yok.
onuñ yok	oniñ yok.
bizim yok	bizim yok.
siziñ yok	siziñ yok.
onlarıñ yok	onlarıñ yok.

Hikâye Birleşik Zamanı

I had not	benim yoğidi	benim yoghidi.
we had not	bizim yoğidi	bizim yoghidi.

Şartlı

If I have not	benim yoğise	benim yoghissā.
if we have not	bizim yoğise	bizim yoghissā.

Birleşik Şimdiki Zaman

If I have not had	benim yoğsai	benim yoğsai.
if we have not had	bizim yoğsai	bizim yoğsai.

[83] Düzenli Fiillerin Çekimi

Birinci Fiil Çekimi Sonu -Mek

Mastar

to love	sevmek	sevmek.
---------	--------	---------

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

I love	severim	severim.
thou lovest	seversin	seversin.
he loves	sever	sever.
we love	severiz	severiz.
you love	seversiz	seversiz.
they love	severler	severler.

İkinci Şimdiki Zaman

I am loving,

seviyorum	seviyoruz
seviyorsun	seviyorsunuz
seviyor	seviyorlar

Hikâye Birleşik Zaman

I did love,

seviyordum	seviyordum.
seviyordun	seviyordun.
seviyordu	seviyordu.

seviyoruz
seviyorsunuz
seviyorlar

seviyoruz.
seviyorsunuz.
seviyorlar.

İkinci Hikâye Birleşik Zaman

I was loving seviordım seviordim.

[84]

Geçmiş Zaman

I loved,

sevdim
sevdiñ
sevdi
sevдик
sevdiñiz
sevдилer

sevdim.
sevdiñ.
sevdi.
sevдик.
sevdiñiz.
sevдилer.

Gelecek Zaman

I shall or will love,

seveceğim
seveceksin
sevecekdir
seveceğiz
seveceksiz
seveceklerdi

seve-djeyim.
sevedjeksen.
seve-djekder.
seve-djeyiz.
seve-deksiz.
seve-djeklerdi.

Şartlı

I would or could love.

severidim
severidiñ

severidim.
severidiñ.

severidi
severidik
severidiñiz
severleridi

severidi.
severidik.
severidiñiz.
severleridi.

Birleşik Şimdiki Zaman

I have loved,

sevmişim
sevmişsin
sevmişdir
sevmişiz
sevmişsiz
sevmişler

sevmişim.
sevmişsen.
sevmişdir.
sevmişiz.
sevmişsiz.
sevmişler.

Emir Kipi

Love thou
let him love
Let us love
love ye
let them love

sev
sevsin
sevelim
seveñiz
sevsinler

sev.
sevsin.
sevelim.
seveñiz.
sevsinler.

[85]

İSTEK KİPİ

Şimdiki Zaman

That I may love,

seveyim
sevesin
seve
seveiz
sevesiz
seveler

seveyim.
sevesin.
seveh.
seveiz.
sevesiz.
seveler.

Hikâye Birleşik Zamanı

That I might love

seveidim	seveidim.
seveidiñ	seveidiñ.
seveidi	seveidi.
seveidik	seveidik.
seveidiñiz	seveidiñiz.
seveidiler	seveidiler.

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

If I love,

seversem	seversem.
severseñ	severseñ.
severse	severseh.
seversek	seversek.
severseñiz	severseñiz.
severseler	seversehler.

Hikâye Birleşik Zamanı

If I did love,

sevsem	sevsem.
sevseñ	sevseñ.
sevse	sevseh.
sevsek	sevsek.
sevseñiz	sevseñiz.
sevseler	sevsehler.

Birleşik Şimdiki Zaman

If I have loved,

sevmiş isem	sevmiş isem.
sevmiş iseñ	sevmiş isseñ.
sevmiş ise	sevmiş isseh.
sevmiş isek	sevmiş issek.
sevmiş iseñiz	sevmiş isseñiz.
sevmiş iseler	sevmiş issehler.

[86]

Birleşik Geçmiş Zaman

If I had loved,

sevse idim	sevsehidim.
sevse idiñ	sevsehidiñ.
sevse idi	sevsehidi.
sevse idik	sevsehidik.
sevse idiñiz	sevsehidiñiz.
sevse idiler	sevsehidiler.

Mastar (sev-)

to love	sevmek	sevmek.
to have loved	sevmiş olmak	sevmiş olmac.
before having loved	sevdikden evvel	sevdikden evel.
after having loved	sevdikden soñra	sevdikden soñra.
intending to love	sevecek olmak	sevedjek olmac.

Filimsi

In loving	severken / severiken	severken / severiken.
having loved	sevip	sevip.
in continuing to love	severek	severek.
loving	sevince	sevinjeh.

Çekimsiz Ortaçlar

Loving	sever	sever.
loved	sevmiş	sevmiş.
loving	seven	seven.
loved	sevdik	sevdik.
intending to love	sevecek	sevedjek.
obliged to love	sevmeli	sevmeli.

[87]

İkinci Fiil Çekimi Sonu –Mak

Mastar

To look	bağmak	bācmāc.
---------	--------	---------

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

I look	bağarım	bacarım.
thou lookest	bağarsın	bacarsın.
he looks	bağar	bacar.
we look	bağarız	bacarız.
you look	bağarsız	bacarsız.
they look	bağarlar	bacarlar.

İkinci Şimdiki Zaman

I am looking,

bağayorım	bacaiorım.
bağayorsın	bacaiorsın.
bağayor	bacaior.
bağayorız	bacaiorız.
bağayorsız	bacaiorsız.

bakıyorlar

bacaiorler.

Hikâye Birleşik Zamanı

I did look,

bakardım

bacardim.

bakardıñ

bacardiñ.

bakardı

bacardi.

bakardık

bacardik.

bakardıñız

bacardıñiz.

bakardılar

bacardiler.

İkinci Hikâye Birleşik Zamanı

I was looking

bakayordım

bacaiordim.

[88] Geçmiş Zaman

I looked,

bağdım

bacdim.

bağdıñ

bacdiñ.

bağdı

bacdi.

bağdık

bacdik.

bağdıñız

bacdıñiz.

bağdılar

bacdiler.

Gelecek Zaman

I shall or will look,

bakacağım

bacadjāgim.

bakacaksın

bacadjaksen.

bakacaktır

bacadjakdir.

bakacağız

bacadjakhiz.

bakacaksınız

bacadjaksiz.

bakacaklar

bacadjaklar.

Şart

I would or could look,

bağar idim	bacaridim.
bağar idiñ	bacaridiñ.
bağar idi	bacaridi.
bağar idik	bacaridik.
bağar idiñiz	bacardiñiz.
bağarlar idi	bacarlaridí.

Birleşik Şimdiki Zaman

I have looked,

bağmışım	bacmishim.
bağmışın	bacmishen.
bağmışdır	bacmishdir.
bağmışız	bacmishiz.
bağmışsız	bacmishsiz.
bağmışlar	bacmishler.

Emir Kipi

Look thou	bağ	bac.
let him look	bağsın	bacsin.
Let us look	bağalım	bacalım.
look ye	bağañız	bacañiz.
let them look	bağsınlar	bacsinler.

[89] İstek Kipi

Şimdiki Zaman

That I may look,

bağayım	bacayım.
---------	----------

bakasın	bacasen.
baça	bacā.
baçauz	baçauz.
baçasız	bacasız.
baçalar	baçaler.

Hikâye Birleşik Zamanı

That I might look,

baça idim	baçaidim.
baça idiñ	baçaidiñ.
baça idi	baçaidi.
baça idik	baçaidik.
baça idiñiz	baçaidiñiz.
baça idiler	baçaidiler.

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

If I look,

baçarsam	baçarsām.
baçarsañ	baçarsañ.
baçarsa	baçarsah.
baçarsağ	baçarsac.
baçarsañiz	baçarsañiz.
baçarsalar	baçarsaler.

Hikâye Birleşik Zamanı

If I did look,

bağsam	bacsām
bağsan	bacsañ.
bağsa	bacsah.

bağsağ	bacsac.
bağsağız	bacsagız.
bağsalar	bacsaler.

Birleşik Şimdiki Zaman

If I have looked,

bağmış isem	bacmish issem.
bağmış iseñ	bacmish isseñ.
bağmış ise	bacmish isseh.
bağmış isek	bacmish issek.
bağmış iseñiz	bacmish isseñiz.
bağmış iseler	bacmish issehler.

[90] Birleşik Geçmiş Zaman

If I had looked,

bağsa idim	bacsaidim.
bağsa idiñ	bacsaidiñ.
bağsa idi	bacsaidi.
bağsa idik	bacsaidic.
bağsa idiñiz	bacsaidiñiz.
bağsa idiler	bacsaidiler.

Mastar (bak-)

To look	bağmağ	bacmac.
to have looked	bağmış olmağ	bacmish olmac.
before looking	bağdığdan evvel	bacdikten evel.
after looking	bağdığdan soñra	bacdikden soñra.
intending to look	bağacağ olmağ	bacadjac olmac.

Fiilimsi

In looking	bağarken / bakariken	bacarken / bacariken.
------------	----------------------	-----------------------

having looked	bakıp	bacip.
in looking (constantly)	bakarak	bacarak.
in looking	bakınca	bakindjeh.

Çekimsiz Ortaçlar

Looking	bakar	bacar.
looked	bakmış	bacmış.
Looked	bakan	bacan.
Looked	bakdık	bacdık.
Intending to look	bakacak	bacadjak.
obliged to look	bakmalı	bacmalı.

[91]

Olumsuz Fiillerin Çekimi

Olumsuz fiiller tüm haller ve zamanlarda sonuna –m eklenerek oluşur; çekimsiz ortaçlarda olumlu fiilin sonuna gelen –r yerine, mastar sonundaki –mek veya –mak ekine göre -mez/-maz çekim eki gelir.

ÖRNEK

To speak	söylemek	söylemek.
not to speak	söylememek	söylememek.

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

I do not speak	söylemem	söylemem.
thou doesnt not speak	söylemezsin	söylemezsin.
he does not speak	söylemez	söylemez.
we do not speak	söylemeziz	söylemeziz.
you do not speak	söylemezsiniz	söylemezsiniz.
they do not speak	söylemezler	söylemezler.

İkinci Şimdiki Zaman

I am not speaking,

söylemeyorum	söylemeiorem.
söylemeyorsun	söylemeiorsin.
söylemeyor	söylemeior.
söylemeyoruz	söylemeioriz.
söylemeyorsuz	söylemeiorsiz.
söylemeyorlar	söylemeiorler.

[92] Hikâye Birleşik Zaman

I did not speak,

söylemezdim	söylemezdim.
söylemezdiñ	söylemezdiñ.
söylemezdi	söylemezdi.
söylemezdik	söylemezdik.
söylemezdiñiz	söylemezdiñiz.
söylemezdiler	söylemezdiler.

İkinci Hikâye Birleşik Zaman

I was not speaking	söylemeyordum	söylemeiordim.
--------------------	---------------	----------------

Geçmiş Zaman

I spoke not,

söylemedim	söylemedim.
söylemediñ	söylemediñ.
söylemedi	söylemedi.
söylemedik	söylemedik.
söylemediñiz	söylemediñiz.
söylemediler	söylemediler.

Gelecek Zaman

I will not speak söylemeyeceğim söylemeyeceğim.

Diğer zamanlar da bu şekilde oluşturulur.

Fiilimsi

not speaking söylemez iken söylemez ikin.

Fiilin Soru Halinin Çekimi

Fiil soru halinde kullanıldığı zaman, -mi soru eki hemen köke eklenir.

Mastar (bil-)

To know bilmek bilmek.

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Do I know?	bilür miyim	bilirmi im.
dost thou know?	bilür misiñ	bilirmisēn.
does he know?	bilür mi	bilirmi.
Do we know?	bilür miyiz	bilirmiiz.
do you know?	bilür misiz	bilirmisiz.
do they know?	bilür miler	bilirmiler.

[93] Birleşik Hikâye Zamanı

Did I know?

bilür mi idim	bilirmidim.
bilür mi idiñ	bilirmidin.
bilür mi idi	bilirmidi.
bilür mi idik	bilirimdik.
bilür mi idiñiz	bilirmidiniz.
bilür mi idiler	bilirmidiler.

Geçmiş Zaman

Did I know?

bildim mi	bildim mi.
bildiñ mi	bildiñ mi.
bildi mi	bildi mi.
bildik mi	bildik mi.
bildiñiz mi	bildiniz mi.
bildiler mi	bildiler mi.

Gelecek Zaman

Shall I know?

bilücek miyim	bilidjekmi im.
bilücek misin	bilidjekmi sen.
bilücek mi	bilidjek mi.
bilücek miyiz	bilidjekmi iz.
bilücek misiñiz	bilidjekmi siñiz.
bilücek miler	bilidjek miler.

Şart

Birleşik hikâye zamanı gibi.

Fiil Çekimi

Olumsuz ve Soru Hali

To understand?	añlamak	añlamac.
not to understand	añlamamak	añlamamac.

[94]

Haber Kipi

Şimdiki veya Gelecek Zaman

Do I not understand?	añlamaz mıyım	añlāmāz mi im.
----------------------	---------------	----------------

dost thou not understand?	añlamaz mısın	añlāmāz mi sen.
does he not understand?	añlamaz mı	añlāmāz mi.
Do we not understand?	añlamaz mıyız	añlāmāz mi iz.
do you not understand?	añlamaz mısıñız	añlāmāz mi siniz.
do they not understand?	añlamaz mıdırlar	añlāmāz mi diler.

Birleşik Hikâye Zamanı

Did I not understand?

añlamaz mıdım	añlāmāz mi dim.
añlamaz mıdıñ	añlāmāz mi diñ.
añlamaz mıdı	añlāmāz mi di.
añlamaz mıdıķ	añlāmāz mi dik.
añlamaz mıdıñız	añlāmāz mi diñiz.
añlamaz mıdılar	añlāmāz mi diler.

Geçmiş Zaman

añlamadım mı	añlāmādim mi.
añlamadıñ mı	añlāmādiñ mi.
añlamadı mı	añlāmādi mi.
añlamadıķ mı	añlāmādik mi.
añlamadıñız mı	añlāmādiñiz mi.
añlamadılar mı	añlāmādiler mi.

[95]

Gelecek Zaman

Shall I not understand

añlamıcaķ mıyım	añlamaıadjakmi im.
añlamıcaķ mısın	añlamaıadjakmisen.
añlamıcaķ mı	añlamaıadjakmi.
añlamıcaķ mıyız	añlamaıadjak mi iz.
añlamıcaķ mısıñız	añlamaıadjak mi siñiz.
añlamıcaķ mılar	añlamaıadjak mi ler.

Şart

Birleşik hikâye zamanı gibi.

Zarflar

Türkçede çok sayıda zarf vardır; üstelik çeşitli yollarla zarf niteliğindeki sıfatlar oluşturulur.

1. Sıfat ardından ile ve izreh edatı gelerek. Örneğin; delilik, stupidity; delilik ile, stupidly; düstlük, friendship; düstlük üzere, friendly.
2. Arapça çekim eki –an isme eklenerek. Örneğin; şüret, appearance; şüreten, apparently; ‘ākībet, end; ‘ākībeten, finally.
3. Farsça çekim eki -aneh veya -yāneh isme gelir. Örneğin: düst, friend; düstāne, friendly.

[96-100]

4. İsmе –ceh eki eklenerek. Örneğin; ingliz, English; inglizce, English fashion.

Where?	қаниya/haniya nereye/nerede	canijā/hānija/nereje/nerede.
in which place?	ne maḥalda	ne māhalda.
here	bura/bunda/burada	būra/būnda/būrada.
here, in this place	bu yerde	būjerde.
there	ora / ura	ora/ura.
from thence	şundan	shūndan.
on this side	bu tarafda	bū tarafta.
on that side	o tarafda/ ötede	ottarafta.
here and there	öte berü	öte beri.
every-where	her yerde	her jerde.
nowhere	hiçbir yerde	hish bir yerde.
up above	yuқarı/yuқaru	yocare.
down below	aşığı	ashāghe.
in front	ilerü	ileri.

in rear	gerü	gūeri.
before	öñ	üñ.
behind	ard	ārd.
within	içeri	itcheri.
without	dışarı/tışaru	dichare.
under, beneath	alt	alt.
above, upon	üst/üzere	üst/üzere.
much	çok	tchoc.
little	az	āz.
for a long time	çokdan beru	tchoctanberi.
early	erken	ērķēn.
late	geç	güetch.
far	uzak /ırāk	ūzac/irac.
near	yağın	yakin.
quickly	tiz/çāpuķ	tez/tshapek.
to-day	bu gün	bū gün.
this evening	bu aħşam	bū akhsham.
yesterday	dün	dün.
tomorrow	yarın	yarın.
the next day	irtesi gün	ertessy gün.
towards the morning	şabāhleyin	sabahlayin.
during the day	gündüzün	gündüzün.
during the night	giceleyin	güedjeleyn.
at noon	öylen	oylen.
at midnight	gice yarısı	güedje yarese.
more	artık	ārtek.
too much	ziyāde	ziāde.
together	beraber	beraber.
less	eksik	eksik.
so-so	öyle	öyle.
so, thus	böyle	böyle
here, behold	işte	ichte.
all, every	bütün/cümle/hep	bütün/djümle/hep

other	başka/ ğayrı	bachka/ghāyrē.
always	da'imā	dāyma.
now, at present	şimdi	şimdi.
again, scarcely	henüz	henüz.
immediately	fil hāl	fil-hāl.
afterwards	soñra	soñrā.
very	pek	pek.
how much?	kaç /ne kadar	kāç/nekadar.
very often	şıkça	sektsha.
how?	naşıl/nice/ne şekil/	nassel/nidjeh/ne shekil
almost	hemān	heman.
yes	evet/beli	ēvet.
no, there is not	yok	yok.
no	hayır	khair.
again	dahā	dāhā.
also	dağı	dākhi.
as much	kadar	kādar.
most	eñ	eñ.
certainly	zāhir	zāhir.
it is true	gerçek	güertshek.
it is true	şahih	sahih.
successively	şera ile	sera ēla.
very softly	yavaş yavaş	javach javach.
henceforth	bundan böyle	bündan böyle.
at last	hiç degil ise /bāri	hiç deyil isse/bāri.
opposite	karşu bekarşu	kārche bekarche.
from time to time	vaqt bevaqt/kāh bekāh	vaket bevaket/güiah
above all	huşuşā	begüiah.
at last	soñunda	khūçūssa.
perhaps	belki	soñunda.
afresh, again	yeñiden	belki.
for instance	meselā	jeñiden
to suppose that	tutalım ki/ farz idelim ki	mesela.

take care!	şakın hā	tūtalom ki/farz edelim ki.
you are right	hāqıñız var	sakin ha!
several times	çok kere/çend def`a	hakkeñez vār.
at first, before now	evvela/ibtidā	tchoq kerre/tchend def`ā.
previously	muqaddemā	evvela/iptida.
as, like	gibi/misillü	mūkaddema.
in such a manner that	güyāki	güibi/micillü.
why?	niçun	güiüyaki.
excellent! bravo!	āferin	nitchin.
so, as much	ol kadar	āferin.
by accident	każā ile	olkadar.
by change	itifākā	kaza-ēla. ittifaka.

[100]

Edatlar

Türklerin edatları yoktur, Türk dilinde tüm kelimeler isimden sonra yerleştirilir ve bu nedenle edat denir.

before	evvel	evvel.
after	soñra	soñra.
beyond	öte	öte.
since	berü	beri.
other	ğayrı	ghāyri.
by reason of	mā`adā	ma`ada.
proceeding	nāşı	nāshi.
outside	dışarı	dishare.
inside	içerü	itcheri.
as to	yaña	yaña.
towards	toğrı	doghrü.
as far as, until	kadar/degin /dek	kadar/degün/dek.
near, close	yağın	yakin.

far	uzak/ırak/göre	ūzak/irak/güöre.
with	ile, la	ile,la.
on, after, concerning	üzre	üzre.
for, in order	içün /dā'ir / ıolayı	itchin/dayır/dolay.
beyond	aşırı	āshere.
instead of	yerine	yerine.
near, by	yanına	yānena.
concerning	hākına/ huşūşuna	hakkena/khūçūçūna.

[101]

Bağlaçlar

If	eger/ise	ēyēr/isse.
but, however	amā/lākin/illā	amma/lākin/illa.
then	imdi	imdi.
with, same	bile/hātta	bileh/hātta.
if, but	meger	meyer.
also,	daḥi/da/de	dākhi/dā/de.
because, since that	çūnki (tchūnki)	tchūnki.
because	zirā	zirah.
or, either	yāḥūd/yā	yakhod/ya.
until, until that	tā/tāki	ta/tāki.
and	ve/da/de	veh/dā/de.
provided that, so that	hem	hēm.
provided that, only	tek	tēk.
that is to say	ya'ni	ya'ni.

[102]

Ünlemler

Oh! well!	hāyde	hāyde.
very well, bravo!	āferin	āferin.

capital	māṣāllah	māshalla.
oh! oh! how nice!	ne güzel/oh oh	ne güzel/oh oh.
ah! eh! oh!	hāy hāy	hay hay.
well! let us see	gel bakalım /ey	güel bakalem/ēy.
halloo!	baña baq/baḡsaña/yā	baña bak/bak saña/ya
hush! silence!	hū/yā/ey	hū/ya/ēy.
'tis a pity, what a	sus/ sus ol	sūs/sūs ol.
pity!	yazık/ne yazık/yazıklar	yazek/ne yazek/yazeklar
oh! helas!	olsun	olsün.
oh! ah!	meded/eyvāh	meded/ey vāh.
o God!	oh	oh.
God be praised!	allāh allāh	allah allah.
God be thanked!	sübḥān allāh	sübhan allah.
oh! ah!	bārek allāh	barek allah.
halloo!	vāy	vāy.
oh!	bre	bre.
take care, attention!	be	be.
	şaḡın/gözünü aç	sakin/güözünü âtch.

[103-119]

Pratik İfadeler

Give me	vir baña	vēr bāna.
bring me	getür baña	ghetir bāna.
if you please	eger ister iseñ /kerem it	ēyer istersin/kerem et.
I beg.-Pray	ricā iderim /yalvarırım	ridja ederim/yalvarērēm.
what do you want?	ne istersin	ne istersin.
I want, I wish	isterim	isterim.
is there?	var mı	vārmē.
there is	var/vardır	vār/vārdēr.
there is not	yok/yokdır	jok/joktur.
where is it?	nerede/nerde	nērede/nerdē.
never mind	zarar yok	zarar jok.

do not be angry	gücenme/ıaralma	ghüdjenmē/dharēlmā.
where are you going?	nereye gidiyorsun	nereyeghideyorsun.
I am going home	eve gidiyorum	ēve ghideyorūm.
do you like it?	onı sever misin	onū severmisin.
very much	pek çok/ziyādesiyle	pek tchok/ziyadecilē.
lend me	ödünç ver baña	ödündj ver bana.
do me the favour	bu ‘ināyeti eyle baña	bū ‘ynājeti eyle bana.
do you learn turkish?	Türkçe öğreniyor	türktchē öireniyor mūçün.
take care	musun?	sā ken.
shut the door	şakın	kāpüyü kāpā.
I am tired	kapuyı kapa	yorghünüm.
how so?	yorğunım	naçēl böylē.
give me that	naşıl böyle	chünū bana ver.
open the door	şuñı baña vir	kāpüyü âtch.
ring the bell	kapuyı aç	tchingherāghē tchāl.
do you hear?	çingırağı çal	ichidiyormūçün.
call the servant	işidiyor mısınız?	khezmetcheye tchāgher.
make haste	hıdmetçiyi çağır	tchapūk ol.
I want	çāpūk ol	isterim/bana lazēm.
I do not want	isterim/baña lazım	istemem.
I am ready	istemem	hāzērēm.
are you ready?	hazırım	hāzērmeçen.
yes, Sir	hazır mısınız	ēvet efendim.
no,	evet efendim	khāyer.
come here	hayır	būrāya ghel.
go away	buraya gel	hāyde ghit.
go to bed	hāyde git	yātagha ghit.
listen to me	yatağa git	dinle beni.
he came	diñle beni	ghēldi.
why? what for?	geldi	nitchin/ne-itchin.
I do not know	niçün/ne içün	bilmēm.
come quickly	bilmem	tchapek ghel.
do not be long	çāpūk gel	tchok dhürmā.

I shall wait for you	çok ʔurma	seni bēkleyedjeyim.
I am mistaken	seni bekleyeceğim	yānlechem vār.
I made a mistake	yañlışıım var	yānleck ettim.
you are right	yañlışı itdim	hacken vār/hāckenez vār.
will you do it?	ħaķıñ var/ħaķıñız var	būnū yapārmeçēn.
yes/I will	bunı yapar mısın	beli yaparēm.
I cannot	beli yaparım	yapamām.
it is very nice	yapamam	pek eyi.
it is beautiful	pek eyü	pek a'ala.
I am thirsty	pek a'lā	sūçamēchēm.
are you hungry?	şuşamışım	adjmēcēn/kārenez
sit down	aç mısın/ķarnıñız aç mı	ādjme.
take a seat	oțur/oțuruñ	othūr/othūrūn.
what do they call that?	buyurıñ oțuruñ	büyürūn othūrūn.
the turkish language is	buña ne dırsın	būnā ne dersin.
harmonious	türki lisāmıñ şadāsı	türki liçanē-nen sedaeē
the position of Constantinople	lațıfdir.	lālhiftir.
is magnificent	istanbuluñ mevķi'i	istāmbol-ūn mevkyi'y
what do you want?	ğāyet güzeldir.	gha yet ghuzeldir.
what is your desire?	ne ārzūlarsın	ne ārzūlārsen.
what will you give me?	emriñiz nedir	ēmriniz nedir.
what is that?	baña ne virirsiniz	bāna ne verirsiniz.
is it all right?	bu nedir	bū ne dir.
it is all right	her şey yolunda mı	Her chey yolūdamē.
what kind of money have	yolundadır/ pek eyü	yolūnda-dēr/pek ēgi.
you?	ne cins aķçeñ var	ne djins āktchen vār.
I have english Money	İngiliz pāram var.	inghiliz pāram vār.
what do you call that in	buña Türkçe ne dırsın	buna türktche ne dersin.
Turkish?	bunıñ Türkçe adı nedir	būnūn de türktche adē
what is the name that in	adıñ nedir/ adıñız nedir	nedir.
Turkish?	bunıñ behāsı nedir/	ādēn nedir/ādēnez nedir.
what is your name?	būnun fiyātı kaçdır	būnūn pāhaçē ne-
what is the price of that?		dir/būnūn fiyate kātchtēr.

	altı	guruşdur/bir	älte	ghürüchtür/bir
it is six piastres (one shilling)	şilindir		chilindir.	
it is very dear	pek behäludır		pek pahalē-dēr.	
it is very cheap	pek ucuzdır		pek üdjüzdür.	
I always sell cheap	ben dāi'mā ucuz	ben daima üdjuz satarēm.		
how much will you give?	şatarım.	nekadār verirsin.		
I will only give you six pençe	ne kadar virirsin	yalēnez ütch ghürüch		
	yalñız üç guruş viririm	veririm sana.		
Good day, Sir	saña.	sābahiniz khair ola		
be welcome	şabāhıñız hayrola	efendim.		
how are you?	efendim.	hoch güeldiniz sülthānim.		
are you quite well?	hoş geldiñiz sulṭānım.	mizadji cherifiniz nidje		
very well (God be praised)	mizācı şerifiñiz	dir.		
and you, how are you?	nicedir.	keifiniz eiimi.		
I hope that you are well	keyfiñiz eyü mi.	chükür ia siz nidje siniz.		
	şükr ya siz nicesiñiz.			
Good night		ümîd ederimki mizadjiniz		
are you hungry?	ümîd iderimki	eiidir, eiiciniz incā'allah.		
I am very hungry	mizācıñız	güedjeniz khair ola.		
have you anything ready for	eyüdür, eyüsüñüz	karniniz ātchmi.		
breakfast?	inşallāh.	djü'i müfritha dütchar		
yes, Sir	geceñiz hayr ola.	oldüm.		
what have you for dinner?	ğarnıñız aç mı.	kahve altyie hazir bir		
what do you wish for Sir?	çü' müfritha düçār	chein iok mü.		
can I give you some roast	oldum.	evet sülthanım.		
meat?	ğahvealtya ħāzır bir	iemkde nemiz var.		
what will you take?	şeyiñ yok mı.	ne istersiniz sülthanım.		
will you have a little soup?	evet sulṭānım	bir kebabdan vereim mi.		
bring the fruit	yemekde nemiz var.	ne iemek istersiniz.		
there is beautiful fruit!	ne istersiñiz sulṭānım.	bir az tchorba		
are you thirsty?	bir kebābdan vireyim	istemiciniz.		
I should like to drink a glass	mi.	iemichi güetirin.		
of wine	ne yemek istersiñiz.	ichte pek güzel iemich.		

I am very thirsty	biraz çorba ister	sūçüz mūçünüz.
give me something to drink	misiñiz.	pek eii itcheim bir kadeh
bring the wine	yemişi getirüñ.	charab.
it is excellent	işte pek güzel yemiş.	pek sūçüzüm.
will you take tea or coffee?	şusuz musunuz.	verin bir az itcheim.
give me a cup of coffee	pek eyü içiyim bir	charabi güetir.
	kağeğ şerāb.	pek eii dir.
how do you like the coffee?	pek şusuzum.	kahve mi istersiniz tchai
do you not understand what I	verin biraz içeyim.	mi.
say	şarabı getir.	bana bir fildjan kahve
	pek eyüdir.	veriniz.
	kağve mi istersiñiz	nacil bū kahve.
I understand, but I cannot	mı.	söildiklerimi anla
speak	baña bir fincān kağve	mazmiciniz.
by and by you will find it easy	virinñiz.	
for the purpose of learning	naşıl bu kağve.	ānlarım āndjak
Turkish, one must speak it	söylediklerimi	söiliemem.
continually	añlamaz mısıñız.	
		güide güide kolai
to speak it continually, one	anlarım ancak	öğrenirsiniz. türktche eii
must know something of the	söyleyemem.	söilemek itchin syk syk
language	gide gide kolay	söilemek güerek.
well or ill always, speak	öğrenirsiñiz. Türkçe	syk syk söylemek itchin
	eyü söylemek için şık	bir az bilmek güerek.
	şık söylemek gerek.	eii fena daima söyle.
	şık şık söylemek için	
	biraz bilmek gerek.	
	eyü fenā dāimā söyle.	

[110-136]

2.1. Seyyahlar İçin İngilizce ve Türkçe Pratik Sözlük

İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
Abandon, v.	brakmak	aid	imdad
able	kabil, kadir	aim, v.	nishan
abolish	ibtal etmek	air	hava
abominable	mekruh	alarm	korku
above	jokari	alive	diri
abound	chok olmak	all	hep,jümle
about	atraf	alone	jaliniz
absent	gaib	also	daha
absolutely	mutlak	although	egerchi
absurd	iakeshmaz	always	daima
abundance	kesret	ambassador	iltchi
abundant	bol,chok	ambition	büyük mürad
abuse	fena, ‘adet	ambush	puçu
accept	kabul etmek	among	mabein
acceptable	makbul	ancestors	ejdad
accompany, v.	ile beraber gitmek	ancient	kadim
accomplice	sherik	and	ve
according	göre	angel	melek
account, v.	hisab etmek	anger	ghazeb,darghunlik
account	hisab	angry	darghin
account (news)	khabar	animal	haivan
accuse, v.	shikayet	another	bir bashka
acquit, v.	çuchsuz	answer	jevab
across	arkuru	answer, v.	jevab vermek
action	da’va	ant	karinja
active	chabuk	anxiety	rahatsızlık
admiration	te’ajjub	anxious	rahatsız
admire, v.	te’ajjub etmek	any	hich

adorn	zinetlemek	anybody	kimse
advance, v.	ilerü gelmek	appear	görünmek
advantage	faide	apple	elma
adventure	vakia	appoint, v.	naçb etmek
advice	naçihat	appointment	mançib
affair	maçlahat	approve, v.	razi olmak
afraid, to be	korkmak	arabic	arabche
after, p.	çonra	arm	kol
afternoon	ikindi	arms	silah
again	yine	army	asker
against	karshi	around	chevre
age	jash	arrange, v.	düzeltmek
agent	vekil	arrest	habs
agree, v.	müttefik olmak	arrival	vuçul
agreeable	makbul	arrive, v.	gelmek
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
arrow	ok	beard	çakal
art (science)	çana'at	beat, v.	vurmak
as	gibi	beautiful	güzel
ashamed, to be	utanmak	beauty	güzellik
ashes	kül	because	chünki
ask, v.	çormak	become, v.	olmak
asleep, to be	ujumak	bed	döshek
ass	eshek	bee	ari
assault, s.	baçkin	beer	arpa çuju
assembly	jem'iyet	before	evvel
assist, v.	imdad etmek	beggar	dilenji
assistance	imdad	begin, v.	bashlamak
astonish, v.	hairan etmek	believe (v)	inanmak
astonished	hairan	bell	chan
attempt, s.	tejrübe	belly	karin
attempt, v.	tejrübe etmek	below, pr.	ashaghi
attend, v. (serve)	mülazemet etmek	bend, v.	eimek

attendance	mülazemet	besides	bashka
attentive (to be)	tekaijud etmek	between	ara
authority	kudret	beyond	o bir tarafında
autumn	güz	bind, v.	baghlamak
awake	oinaik	bird	kush
awful	beibetli	birth	doghma
awkward	meharetsiz	bitter	aji
axe	balta	black	kara
Back, s.	arka	blacksmith	demirji
back, adv.	girü	blame	zemm
bad	fena	blind	kiör
badness	fenalık	blood	kan
bag	chuval	blow, s.	vurush
bake, v.	fürunda pishirmek	to blow, v.	esmek
baker	ekmekji	blue	mavi
ball (cannon)	güle	boar	yaban
bandage	çarghi	boat	kayk
banish	sürgün etmek	boatman	kaykji
bank (of a river)	kenar, ark	body	ten
bank (money)	banka	boil, v.	kainamak
banker	sarrafi	bone	kemik
barber	berber	book	kitab
bare	chiplak	borrow, v.	ödünj almak
bark (of a tree)	kabak	both	iki
barley	arpa	bottle	shishe
bath	hammam	bottom	dib
bathe, v.	ijkanmak	box	kutu
battle	jenk	boy	oghlan
be, v.	olmak	brain	beini
bear, to, v.	getürmek	branch	dal
bearer	getüren	brass	pirinj
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
brave	yürekli	carriage	araba

bread	ekmek	to carry	getürmek
break	kirmek	cart	yük arabasi
breakfast	kahvalti	cartridge	fishek
breast	göks	carve, v.	kesmek
breath, s.	çoluk	cat	keci
breathe, v.	çoluk almak	catch, v.	tutmak
to bribe	rishvet vermek	cattle	çyghir
bride	gelin	celebrated	meshhur
bridge	köprü	ceremony	teklif
bridle	bashlik	certain	çahih
bright	berrak	certainly	shübhesiz
bring, v.	getürmek	chain	zinjir
broad	enli	chair	sandalije
broom	süpürge	chamber	oda
brother	kardash	change, v.	deyishilmek
brown	esmer	chalk	tebeshir
bud	filis	cheap	ujuz
brush	fyrcha	cheat, v.	aldamak
bug	takhta biti	cheek	jañak
build, v.	iapmak	cheerful	shen
bull	bugha	cheese	peinir
bullet	kurshun	cherry	kiras
burn, v.	iakmak	chess	shatranj
burst, v.	patlamak	chicken	piliç
bury, v.	gömmek	chief	bash, reis
business	maçlahat	child	chodshuk
busy	meshghul	chin	chaynai
but	amma, lakin	choose, v.	öyüritmek
butcher	kassāb	circle	dai
butter	yagh	city	shehir
buy, v.	satun almak	civil	edebli
by	yakin	civility	edeb
Cabbage	lahana	clean	temiz

cage	kafes	clerk	kiatib
calf	dana	climb, v.	tyrmashmak
camel	deve	cloak	binish
camp	ordu	clock	sā'at
campaign	sefer	cloth	choha
canal	oluk	clothe, v.	geydirmek
candle	mom	cloud	bulut
cannon	top	coat	setteri
caravan	kiarvan	coal	kömür
care, s.	himmet	coarse	kaba
careful	mukaijet	coffee	kahve
careless	ilmalji	cock	horos
carpenter	dülger	cold, ad	souk
carpet	khali	cold, s.	soukluk
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
college	medrese	count, v.	çaymak
colour	renk	cover	örtü
column	direk	county	vilaiet, memleket
comb	tarak	courage	yürek
come, v.	gelmek	court (of justice)	mehkeme
comfort	rahatlyk	courtesy	chelebilik
comfortable	rahat	cow	inek
command	emr	cream	kaimak
to command, v.	emr etmek	creator	yaradeje, khālik
commerce	alish verish	creature	makhlūk
common	bayaghe	crime	çuch, günāh
comparison	teshbih	criminal	çuchlu
compare, v.	benzetmek	crooked	eyri
compel, v.	mejbūr etmek	crow	qarhqa
compensation	ivaz, mükiāfāt	crown	tāj
complaint	shikāyet	cruel	rahmsez
complete	temām etmek	cry, s.	chagherte
compliment	selām	cup	filgan, tas

conceal, v.	gizlemek	cure, s.	shifā
conclusion	netije	curtain	perde
condemn	hükm etmek	cushion	yaçdek
condition	shart, hāl	custom	ādet
conduct, s.	tavr u hareket	cut, v.	kesmek
conduct, v.	tedbir etmek	cypress	serv
confuse, v.	qareshdermak	Dagger	khancher
confusion	qareshkek	daily	her günü
conscious	duymak	damage	ziyān
conspiracy	fitne	damp	nem
consul	konsolos	dance, v.	khora
consult, v.	naçihat istemek	danger	mukhatara
consume, v.	düketmek	dark	qaranlek
content	khoshnudluk	darkness	qarañlek
continue, v.	durmak	date (time)	tarikh
contradict, v.	karshe söylemek	date (fruit)	khurmā
contrary, a.	karshe	daughter	qez, kütz
conversation	söyleshme	dawn of day	gün agharmase
cook, v.	fishirmek	day	gün
cook, s.	ashje	dead	ölü
cool	çouk	deaf	çağher
copper	bakür	dear (beloved)	sevgili
copy, v.	çuret almak	dear (price)	pahāle
corn	boghdai	death	ölüm
corner	köshe	debt	alajak
corpse	jenaze	deceit	hile
correct, v.	düzeltmek	decide	kesmek
cost (expense)	deymek	deed	amel
cotton	pambuk, pembe	deep	derin
counsel (advise)	öğüt	defeat, v.	bozmak
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
defend, v.	hefs etmek	dress, s.	eswab
delay, v.	eylenmek	drink, v.	ichmek

delightful	çafale	drink, s.	ichki
demand	suāl	drop, s.	damla
denial	inkiār	drown, v.	boghmak
depth	derinlik	drum	tabl
descend	enmek	drunk	serkhosh
desert, v	brakmak	dry	kuru
desert (wilderness)	issir yer	dumb	dilsiz
deserter	kachken	durable	dayarakle
despair	umudsuzluk	during	vaktenda
despise	khör görmek	dust	toz
destroy	bozmak	duty	hack
dew	chih	duty (tax)	gümruk
diamond	elmās	dye, s.	boya
dictionary	loghat kitābe	dynast	āl
die, v.	ölmek	Each	her
difference	fark	eagle	kartal
difficult	güch	ear	kulak
difficulty	güchlük	early	chabuk
dig, v.	kazmak	earnest	bejid
dinner	öyle ta'āme	earth	yer, zemin
dirty	murdar	easily	kolay
disease	khastalek	East	gün doghusu
disguise, v.	tebdil etmek	easy	kolay
dishonest	erzsez	eat, v.	yemek
dismiss, v.	kovmak	edge (of a sword)	yalem
disorder	nizamsezlek	edge (side)	etek
dispute	chekish	egg	yumurta
dissolve, v.	erimek	Egypt	miçir
distance	mesafa	either	birisi
distant	irak	elbow	dirsek
distress	bela	elegant	latif
district	nāhiye	elephant	fil
disturb, v.	kareshtermak	eloquent	façih

disturbance (riot)	kareshkek	embrace	kujmak
ditch	khandak	embroidery	nakesh
divide, v.	taksim etmek	Emperor	imperator
do, to, v.	etmek	employment	ish
doctor	hekim	emty	bosh
dog	köpek	encamp	ordu kurmak
door	kapu	end	çoñ, akher
doubt	shübhe	endeavour	jahd
doubtless	shübhesiz	endless	nihayetsiz
down	ashaghe	enemy	düşmen
draw	chekmek	energy	kuvvet
drawers	ish donu	England	ingilterra
dream, s.	düş	English	İngiliz
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
English language	ingilizche	fall, v.	düşmek
enormous	oransez	false	doghru deyil
enough	yetishir	fame	ad, nam
enter, v.	görmek	family	ayal
envy	hased	famine	ketlek
equal	beraber	fan	yelpaze
error	khata	far	uzak
escape, s.	nejāt	farewell	Allaha eçmarladek
escort	kulaghuzlar	fast (abstinence from food)	oruj tutmak
especially	khuçuça	fast (quick)	chabuk
establish	dikmek	fast (firm)	berk
eternal	ebedi	fat	semiz
Eunuch	khādem	fate	takdir
Europe	evropa	father	baba, peder
european	evropale	fatigue	yorghunluk
even (adj.)	düz	fault	kabahat
evening	akhsam	favour	utufet, kerem
event	majarā	fear, s.	korku

ever (alway)	dayma	fear, v.	korkmak
every	her	feast	shenlik
evidence	shihadet	feather	tüy
evident	zahir	feed	beslemek
examine	imtihan	female	avret
examination	imtihan	ferry	gechid
example	örnek	fertile	maçhullu
except	ghayri	festival	shenlik
excessive	ölchüsüz	fever	isitma
exchange, v.	deyishtirmek	few	az
exchange, s.	deyish	fidelity	vefa
excuse	üzür	field	tarla
execution	ijra	fig	injir
expense	maçraf	fight, v.	jenk etmek
experience	tejrübe	fight, s.	döyüş
experiment	imtihan	fill, v.	doldurmak
explain	beyan etmek	filth	murdarlek
extinguish	söyündürmek	final	akhyr
extract	kulaça	fine (delicate)	inje
extraordinary	adetden dashra	fine (penalty)	jerime
extremely	ghayet	finger	parmak
eye	göz	finish	bitirmek
eye (of a needle)	yurdu	fire	atesh
eye-ball	bebek	firm	berk
eye-brow	kash	first	evvel
eye-lash	kirpik	fish	balek
Face, s.	yüz	fisherman	kalekche
faith	itiqad	fist	gumruk
faithful	vefadār	fix, v.	dimek
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
flag	bayrak	frontier	serhadd
flat	düz	fruit	yemish
flesh	et	full	dolu

flint	chakmak tashy	furious	kuduz
float, v.	yüzmek	furnace	furun
flood	çu tashmasy	furniture	ev takimi
floor	dösheme	future	gelejek
flour	un	Gain	kazanj
flow, v.	akmak	gamble	oynamak
flower	chichek	game	oyun
flute	düdük	garden	baghche, bostan
fly, v.	uchmak	gardener	baghchevan
fly, s.	sinek	garland	istifan
foam	köpük	garlic	çarimsak
fodder	otluk	garrison	muhafiz asker
follow, v.	ardyna gitmek	gate	kapu
food	yeyejek, ta'am	gay	shen
fool	ahmak	General	jeneral
foolish	ahmak	generally	ekseri
foot	aiak	generous	jömerd
for	ichün	gentle	yavash
forbid	yaçak	Gentleman	effendi
ford	gechid	gift	ata
forehead	aryn	girl	kiz, bibr
foreign	ejnebi	give, v.	vermek
a foreigner	gharib	glad	shen, shad
forest	ormanlık	glass	jam
forge, v. (iron)	chekijlemek	glory	nam
forget, v.	onutmak	glove	eldiven
forgive, v.	baghyshlamak	glue	tutkal
fort	kal'a	gnat	sivri sinek
fortress	kal'a	go, v.	gitmek
fortunate	bakhtli	goat	kechi
fortune	bakhtli	gold	altun
foundation	temel	good	eiü
fountain	bunjar	goose	kaz

fowl	tavuk	govern	zabt etmek
fox	dilki	Government	devlet
fraud	hile	graceful	latif
free	azad	gradually	dereje ile
freedom	azadlik	grain	bughday
frequently	chok	granary	ambar
fresh	taze	grand-father	dede
friend	dost	grand-mother	nene
friendly	dostlu	grand-daughter	kys torun
frighten, v.	korkutmak	grape	üzüm
frog	kurbagha	grass	ot
front	önn	grateful	eyilik bilen
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
gratis	müft	heel, s.	ökche
grave, s.	mezar, kabr	height	yükseklik
graze	otlamak	heir	varis
great	büyük	Hell	jehennem
green	yeshil	helm	dümen
grief	kaçavat	help	imdad
grind, v.	üyütmek	hemp	kenevir
groom	seyis	hence	bundan
ground	yer; toprak	herd	sürü
grow, v.	bitmek	hire	kira
guess, v.	takhmin etmek	hide, v.	gizlemek
guide, v.	kulaghuzluk etmek	hide, s.	deri
guide, (runner)	kulaghuz	hideous	pek chirkin
guilt	çuch	high	yüksek
guitar	tambura	Highness	hazret
gum	çamk	hill	dagh
gun	gun (cannon)	history	tarikh
gunpowder	barut	hold, v.	tutmak
Habit (custom)	adet	hole	delik
habit (dress)	esvab	hollow	kovuk

hail	tulu	holy	pak
hair	satch	honest	doghru
half	yârim	honey	bal
hall	büyük divankhane	honour	itibar
hammer	chekij	hoof	tirnak
hand	el	hook	chengel
handful	avuj, tutam	hope, s.	umid
handkerchief	makrama	hopeless	umudsuz
handsome	güzel	horn	buynuz
hang (up)	açmak	horse	at
happen	zuhur etmek	horse-shoe	na'l
happy	seadetli, mutlu	horseman	atli
hard	kati	hospitally	konukluk
hare	tavshan	host	muzif
harvest	harman	hot	issijak
hasten, v.	ajele etmek	hotel	meykhane
hastily	ajele ile	hour	sa'at
hat	shapka	house, v.	ev
hate, v.	sevmemek	how	naçyl
hawk	atmaja	how much	ne kadar
he	ol	human	insani
head	bash	humanity	insaniyet
heal	shifa vermek	hunger	ajlik
heap, s.	yighin	hungry	aj
hear	ishitmek	hunt, v.	alamak
heart	gönül	hunter	avji
heaven	gökler	hurt	yaralamak
heavy	aghir	husband	koja
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
Ice	buz	inspector	nazir
idea	teçavvur	instantly	filhal
idle	tembel	instead of	yer-de
if	eger	instinct	tabiat

ignorant	bilmez	instrument	alet
ill (sick)	hasta	insult, v.	sitem etmek
illegal	shar'a	insurrection	zorbalik
image	çuret	intelligent	akelli
imaginition	khayal	intention	mürad
imitate	uymak	interpreter	terjüman
immediately	fil-hal	interrupt, s.	kesmek
immortal	ölmez	interval	mabeyn
impatience	çabersezlik	intrenchment	meteris
impertinence	küstakhlik	intrigue (plot)	girishijilik
important	mühimm	investigate	teftish
impossible	mümkün deyil	invisible	görünmez
imprison	habs etmek	invite, v.	davet etmek
improper	münasib deyil	inundation	tashkynlik
imprudent	akelsiz	iron	demir
in	de, da	irregular	yolsuz
inclination	meyl	island	ada
income	irad	it	o, ol
increase	artmak	itch	uyuz
incurable	shifa olmaz	ivory	fil dishi
indeed	fil-hakika	ivy	çarmashik
India	hindustan	Jail	zindan
Indian	hindustanli	jar	köp
indigo	chivid	jealous	kezkanji
individual	kishi	jealously	kezkanjlik
indolent	kayghesiz	jelly	pukhti
industrious	chalyshkan	jest	latife
industry	hüner	jew	yahudi
inferior	ashaghi	jewel	jevahir
infidel	kiafir	join, v.	yapeshdirmek
infinite	nihayetsiz	joint	müshterek
inform, v.	khavar vermek	journey	yol,sefer
inhabitant	oturan	joy	shenlik

ink	mürekkeb	judge	hakim
inkstand	divid	judical	sheri
inn	loqanta	jugglar	hokkabaz
innocent	günahsız	juice	çu
inquire	teftish etmek	jump, v.	çyrchramak
insane	divane	just	doghru
inscription	yazi	justice	doghruluk
insert	çokmak	Keep	çaklamak
insensible	duymaz	kernel	chekirdek
insolence	yüzsüzlük	kettle	tenjire
insolent	yüzsüz	key	anakhtar
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
kick	tepme	leper	jüdam
kid	oghlak	leprosy	jüdamlik
kill	öldürmek	less	daha az
kind, adj.	eyi	letter (epistle)	mektub
kind, sort.	nevi	letter (alphabet)	harf
king	padishah	level	düzlik
kingdom	memleket	to tell lies	yalan söylemek
kiss, v.	öpmek	to lie down	yatmak
kitchen	mutvak	liberty	azadlik
knave	haramzade	library	kitab-khane
knee	diz	lie, s.	yalan
knife	bychak	life	‘eumr
knot	düyüm	lift	kaldyrmak
know, v.	bilmek	light	aidinlik
Labour	zahmet	lightning	shimshek
lace	kaytan	like, to be	benzemek
ladder	nerdüban	lime	kirej
lady	khanum, kadin	line	chize
lake	göl	lion	arslan
lamb	chyragh	lip	dudakb
lancet	neshter	listen	dinlemek

land	yer, toprak	little	küçük
land, v.	gemiden çekmek	live, v.	yşamak
language	dil, lisan	liver	kara jiyer
lantern	fenel	lizard	keler
large	büyük	load, v.	yüklelemek
lark	chayr	load (a gun)	doldurtmak
last	çon	lock, s.	kilid
late	gech	lock (of hair)	zülf
laugh	gülmek	lock (of a gun)	çekrik
law	shariat	lock, v.	kilitlemek
lawful	halal	locust	çekirge
lazy	tembel	long	uzun
lead (guide)	kulaghuzluk etmek	look	nazar
leaf	yaprak	looking-glass	ayne
lean	aryk	loose, a	gevshek
to lean against	dayanmak	Lord (God)	Allah
learn	öyrenmek	lose	ghayb etmek
leather	meshin	loss	zarar
leave, v.	brakmak	love, s.	muhabbet
leech	sülük	love, v.	sevme
left	çol	low	alchak
leg	bajak, baldir	lucky	bakhtli
legal	sheri	luck	bakht
leisure	vakit	lungs	jan evi
lemon	limun	luxury	israf
lend, v.	ayreti vermek	Machine	alat
length	uzunluk	mad	deli
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
magazine	ambar	milk	süd
magistrate	hakim	mill	deyirmen
magic	scherbazlik	mind	ruh, firaset
magnificent	azametli	mine (metals)	madern
Majesty	shevket	mirror	ayne

make	etmek	mischief	fenalik
male	erkek	miser	tamakiar
malice	kemlik	miserable	zevalli
man	adem	misfortune	bela
manage	idare etmek	mist	duman
mane	yeli	mistake	yañlish
manliness	mürüvvet	mix, v.	kareshdermak
manner	vejh	model	örnek
many	chok	modest	edebli
how many?	kach	moist	nemli
map	kharta	moment	dem
marble	mermer	Money	para
mare	kesrak	month	aee
mark	nishan	moon	aee
market	pazar	moonlight	mahitab
marriage	nikyah	more	dahi
marrow	ilik	morning	sabah
marry, v.	evlenmek	morrow	erte
mast	direk	mortar	havan
master	effendi, agha	mortar (plaster)	khorasan
mat	haçir	mosque	jami
mattress	minder	moth	güve
me	beni	mother	ana, valide
meaning	mana	mother- in- law	kayin ana
means	chare, mal	move, v.	teprenmek
measure	ölchü	mounth, v.	chykmak
measure, v.	ölchmek	mountain	dagh
meat	et	mourn	yas tutmak
medical man	hekim	Mouse	sechan
meet, v.	kavushmak	mouth	aghiz
melon (musk)	kavun	much	chok
melon (water)	karpuz	mud	chamur
melt	erimek	mule	katir

memorandum	kayme	mushroom	mantar
memory	zıkr	murder	katl
mend	meremmet	music	musika
mention, v.	zıkr etmek	musician	chalghiji
merchandise	meta	musk	misk
merchant	tüjjar	musket	tufenk
mercy	merhamet	mustard	khardel
merry	shen	mutiny	zorbalik
method	uçul	mutton	koyun eti
middle	orta	my	benim
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
Nail (finger)	ternak	nut	fendik
nail (iron)	eñser	nut (walunt)	jeviz
naked	cheplak	nutmeg	hindistan jevizi
name	isim	Oar	kürek
narrow	dar	oath	yemin
nation	millet	obedience	ita'at
native place	doghdughum yer	obedient	muti
nature	tabiat	obey, v.	ita'at etmek
nature (disposition)	mizaj	obstinate	inadji
near	yakin	obtain	almak
necessary	gerek	occasionally	furçat ile
neck	boyun	occupation	ish
necklace	gerlanlik	offend, v.	injitmek
needle	iyne	offer, v.	çunmak
neglect	ihmal	Office	mançib
neigh	kishnemek	officer	zabit
neighbour	komshu	often	chok vakit
neither	ne birisi	oil	yagh
nephew	kardash oghlu	old	eski
nest	yuva	old (age)	ikhtiyarlik
net	agh	olive	zeytun

never	hich	once	bir kerre
nevertheless	hele, lakin	one	bir
new	yeñi	onion	çoğhan
news	khabar	only	bir, tek
next	gelen	open, v.	achmak
night	gedje	opinion	keias zan
no	khayr, yok	opium	afiyun
noble	sherif	opportunity	forçat
nobleman	sherif	oppose, v.	karshi durmak
nobody	kimse yok	opposite	karshu
noise	shamata	or	ya
nonsense	bosh	orange	portukal
none	hich yok	order	kanun
		(arrangement)	
north	shimal	order (command)	emr
nose	borun	origin	açil
nostril	burun adiyi	ornament	zinet
not	deyil	other	bashka
nothing	hich bir shey	the other	o bir
notwithstanding	raghm, nisbet	out	dashra
nourish	beslemek	oven	furun
now	shimdi	over	üst
nowhere	hich bir yerde	owe, v.	borjlu olmak
nuisance	zararli shey	owl	baykush
number	raqam	own (possess)	malik olmak
numerous	jerf	ox	öküz
nurse	daye	Page (of a book)	çahife
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
page (in waiting)	ich oghlani	pill	habb
pain	aghri	pillage	yaghma
paint	boya	pillar	direk
pair	chift	pillow	yaçdik
palace	serai	pin	toplu iyne

palanuin	takhti revan	pincers	keçaj
pale	çary	pipe (tube)	lula
palm tree	khurma aghaji	pipe (for water)	künk
pan	tava	pipe (for tabacco)	chibuk
paper	kiaghid	pirate	kurcan
pardon	‘afv	pistol	tabanja
parents	ana baba	pitch	zift
parrot	tutu	pity	merhamet
part	pay, parcha	place	yer
partner	sherik	plain (even)	düz
partridge	keklik	plait, v.	bükmek
pass, v.	gechmek	plane, v. (a tool)	rendelemek
patience	çabr	plant	nebat
patient	çabyrli	play	oyun
pattern	örnek	play (an instrument)	chalmak
pay, v.	ödemek	pleasant	khosh
peace	çulh	plenty	kesret
peacock	tavus	plough	çapan
pear	ermud	plunder	yaghma
pearl	inju	poetry	sha’irlik
pleasant	kyöylü	poet	sha’ir
pen	kalem	point	uj
penknife	kalem- trash	poison	zehir
people	khalk	police	ihtisab
pepper	biber	polish, v.	jila
perfume	güzel koku	polite	chelebi
perhaps	belkih	pomegranate	nar
perish	helak olmak	pond	göl
permission	izin	pony	küçük at
Persia	ajem	poor	fakir
Persian	farisi	poppy	khaskhash
person	zat, kishi	pork	domuz eti

perspiration	terleme, ter	porter (carrier)	hammal
petition	arzu-hal	porter (doorkeeper)	kapuju
pewter	kalay	portmanteau	jamedan
pheasant	süylün	possible	mümkün
philosopher	feylisuf	post (for letters)	posta
pickaxe	külünk	posthouse	menzil-khane
picture	taçvir	pot	chömlek, kab
piece	parcha	potatoe	yer elmasi
pig	domuz	pound, to	ezmek
pigeon	güverjin	poverty	fakirlik
pilgrim	haji	pour, v.	dökmek
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
powder	toz	purposely	kaçden
powder (gunpowder)	barut	pursue	ardynje gitmek
power	kudret	push	itmek
powerful	kudretli	put, v.	komak
practise	istimal	put, on	geymak
praise	medh	Quadruped	dört- ayakli haivan
praise, v.	medh etmek	quail	bildirjyn
prayer	dua, namaz	quantity	mikdar
pray, v.	dua etmek	quarrel	chekish
prefer	terjih etmek	quarter (onefourth)	cheyrek
present (adj.)	hazir	quarter (in battle)	aman
present (gift)	hediyе	quarter (of town)	mahall
pretty	güzel	Quenn	kyralicha
prey	yaghma	question	sual
pride	maghruriyet	quick	chabuk
Priest	papaz	quite	temam
Prince	bey	Radish	turp
Prince (royal)	shah zade	rag	pachavra
Princess	Shah-zade	rain	yaghmur

prison	habs, zindan	rainbow	ileyim çaghma
prisoner	esir	rainy	yaghmurlu
private	khas	raise	kaldirmek
probably	ghaliba	raisins	kuru üzüm
proclamation	nida	rank	rütbe
produce	peyda-etmek	ransom	kurtulma behasi
profession	ish	rapid	pek chabuk
profit	fayda	rare	nadir
promise	va'd, söz	rascal	haramzade
proof	delil	rash	fikirsiz
profer	münasib	rat	game sichani
Prophet	peyghamber	ratify	karar vermek
protect	himayet etmek	raw	pishmemish
proud	maghrur	ray	pertev
prove	isbat etmek	razor	ustura
proverb	masal	read	okumak
province	eyalet	ready	hazir
province (office)	ish	real	hakiki
provision	tedarik	reap	ekin bichmek
prudence	ihtiyat	rear	ard
prudent	hushyar	reason	akil
publish, v.	ayan	receipt	vüçul
pull, v.	chekmek	receive	kabul etmek
pump	tulumba	recently	yeñi
punish	hackindan gelmek	recollect	akla
pupil	shagird	recompense	ejir
pure	temiz	record	defter
purse	kise	recover (ilness)	shifta bulma
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
red	kyrmizi	riot	kavgha
reed	kamish	ripe	yetishmish
reflection	'aks	rise, v.	kalkmak
refresh oneself	tazelenmek	river	nehr

refuse	inkiar	road	yol
regulation	nizam	roast	kebab etmek
rein	dizgin	rob	chalmak
rejoice	pek sevinmek	robber	harami
relation	'alaka	robbery	haramilik
relation (family)	akreba	rock	kaysa
release	khalaç	roof	dam
relieve	imdad vermek	room	yer, oda
religion	din	root	kök
remain	kalmak	rope	ip, urghan
remedy	ilaj	rose	guiul
remember	akla	rot	chürüklük
remind	akla	rotten	chürük
remove	getürmek	rough	taslak
repair	meremmet	round	deyirmi
repeat	tekrar demek	rub	ovmak
report	chav	ruby	le'al
reproach	azar	rude	sert
repulse, v.	def' etmek	ruin	kharab
request	rija	run	eyirtmek
reservoir	havuz	rust	pas
resign	vaz geçmek	Sabre	kilij
resist	karshi durmak	sacred	mukaddes
revolution	niyet	saddle	eyer
respect	hürmet	safe	çagh
rest	rahat	safety	selamet
rest, v.	rahat etmek	sagacity	firaset
result	netije	sailor	gemiji
retreat	girü dönme	salary	hack
return	girü dönmek	sale	çatish
revenge	öj	sale (by auction)	mezad
revenue	irad	salt	tuz
revolt, v.	zorba olmak	saltpetre	güvenchile

reward	ejir	salute	selam
rheumatism	veja'i mefaçil	salvation	selamet
rib	eye gemii	salve	melhem
ribbon	sherid	same	heman, o
rice	pirinj	sample	örnek
rich	zengin	sand	kum
to ride	ata binmek	savage, a	yabani
ridicule	istihza	save	kurtarmak
right (not wrong)	gerçek	say	demek
right (hand)	çagh	scarbbard	kin
ring	yüzük	scale (balance)	terazinin gözü
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
scar	bere	sheath	kin
scarce	nadir	shed, v.	dökmek
scarcely	güch ile	sheep	koyun
scarcity	nadirlik	sheet	charchav
scarlet	iskerlet	shell (bomb)	kumbara
to satter	daghitmak	shepherd	choban
scholar	okur yazar	shield	kalkan
school	mekteb	shine, v.	parlamak
schoolmaster	mektebji	ship	gemi
science	'ilm	shirt	chamashir
scissors	micras	shoe	pabuj
scorpion	'akreb	shoot, v.	atmak
scull	bash changhi	shop	dükkyan
sea	deñiz	shopkeeper	dükkyanji
the Black-sea	kara deñiz	short	kyçça
seal	mühür	shot (small)	çachma
sealing-wax	mum	shot (bullets)	kurshun
search	aramaklik	shoulder	omuz
season	mevsim	show, v.	göstermek
second	ikinci	shut, v.	kapamak
secret	sirr	sick	hasta

sect	mezheb	sickle	orak
see, v.	görmek	sickness	hastalik
seed	tokhum dane	side	yan
seek	aramak	sieve	kalbur
seldom	nadir	sight	görüş
self	kendi	sign	nishan
to sell	çatmak	signal	nishan
send, v.	göndermek	signature	imza
sentence	jümle	silent	sus
sense	hasse	silk	ipek
sentinel	karavul	silk (worm)	ipek böjeyi
separate, v.	ayrilmish	silver	gümüş
seraglio	serayi hümayun	sin	günah
serpent	yilan	since	beri
servant	khizmetkar	sincere	çaf-derun
service	khizmet	sing, v.	türkü chagirmek
settlement	kesilme	sink, v.	batmak
several	bir kach	syrup	shürub
severe	sert	sister	küz-kardash
sew, v.	dikmek	sit, v.	oturmak
shade	gölge	size	büyüklik
shadow	gölge	skilful	ma'rifetli
shake, v.	çarçak	skill	ma'rifet
shame	ar	skin	deri
shape	shekl	sky	geeük
sharpen	bilemek	slander	bühtan
shave, v.	trash etmek	slave	esir
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
sleep, v.	uyumak	spider	örümjek
sleep, s.	uyuku	spin, v.	eyirmek
sleepy	uyushuk	spit, v.	shish
slender	inje	split, v.	yarmak
slice	dilim	spoil, v.	bozmak

sling	çapan	spoon	kashik
slovenly	murdar	spot	leke
slow	aghir	spring (season)	evvel behâr
small	küçük	spring (of steel)	zemberek
smoke	tütün	spring (water)	buñar
to smoke a pipe	tütün ichmek	spinkle, v.	serpmek
smooth	düz	spur	mahmuz
snake	yilan	spy	jasus
sneeze, v.	aksirmek	squadron (cavalry)	bölük
snipe	yelve kushu	square, a.	dört-köshe
snuff	enfiyye	squirrel	teyyun
so	öyle	stable	akhor
so much	o kadar	staircase	nerdüban
soap	çabun	stand, v.	durmak
society	jem'iyet	star	yildiz
soft	yumushak	starch	ak nyshasta
soldier	askeri	start, v.	chykmak
solid	kati	station	menzil
some	bir	station (rank)	mertebe
somebody	bir kimse	steady	paydar
sometimes	bazi vakit	steal, v.	chalmak
somewhere	bir yerde	steel, s.	chelik
son	oghl	steam	bukhar
son-in-law	damad	steep	çarp
song	türkü	step	kademe
sorrow	kasavet	still	rahat
sorry	mükedder	sting, v.	çokmak
sort (kind)	türlü	stirrup	üzengi
soul	djan	stock (capital)	sermaye
sound	çeda	stock (gun)	kudak
soup	chorba	stockings	chorab
sour	ekshi	stone	tash
source	buñar	stop, v.	durmak

south	kybla	storm	furtuna
sow, to	ekin ekmek	story	hykyayet
spare	aralik	straight	doghru
spade	bel	stranger	gharib
spark	kighiljym	straw	çaman
to speak	söylemek	Street	sokak
spear	myzrak	strength	kuvvet
spectacles	gözlük	stretch, v.	germek
spend, v.	çarf etmek	strew	çachmak
spice	bahar	strong	kuvvetly
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
stupid	akylysyz	to tell	demek
success	rast gelme	temper	mizaj
successor	khalif	temperate	itidally
such	böyle	temple	ibadet-gyah
sudden	añsiz	temptation	ighva
suffer, v.	chekmek	tenant	kirajy
sufficient	yetishir	tent	chadyr
sugar	sheker	terrible	korkulu
sugar (candy)	nebat shekeri	thank	shükür
suit (at law)	dava	thankful	teshekhür etmek
summer	iats	then	o vakyt
summit	bash	there	orada
summons	chaghyrma	therefore	onuñ ichün
sun	günes	these	bunlar
sunshine	günes aydinlighi	they	anlar
superfluous	artyklama	thick	koyu
superintendent	nazir	thief	khysyz
supper	akhsham manjasi	thigh	bajak
support, v.	dayatmak	thin	inje
surprise	te'ajjub	thing	shey, nesne
surrender, v.	teslim etmek	think	fikir etmek
surround, v.	cheveye almak	thirsty	çusuz

suspicion	ishkil	thorn	diken
swear	yemin etmek	those	anlar
sweep, v.	süpürmek	thou	sen
sweet	tatli	thought	fikir
sweetmeats	shekerleme	thoughtless	fikirsiz
swell, v.	kabarmak	thread	iplik
swift	chabuk	threaten, v.	korkutmak
swim	yüzmek	throat	boghaz
swing, v.	çallamak	throne	katy
sword	kilidj	throw, v.	atmak
Table	tyrabeze	thumb	bash parmak
tail	kuyruk	thunder	gyök gürlemesi
tailor	terzi	thus	öyle
take, v.	almak	thy	senin
take care	dykkat etmek	to tie	baghlamak
talk, v.	lakyrdi etmek	tiger	kaplan
tall	uzun boylu	tight	dar
tank	havuz	tile	kiremit
taste	dat	till	kadar
to taste	dadmak	time	vakit, vakt
tax	vergi	tin	kalay
tea	chay	tired	yorulmak
teach, v.	öyretmek	title	lakab, paye
tear, v.	yiratmak	to toast	kызartmak
tear	göz yashi	tobacco	tütün
telescope	dürbin	to-day	bu gün
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
together	beraber	to try (endeavour)	chalyshmak
tomb	mezar	to try (investigate)	imtihan etmek
to-morrow	yaryn	tulip	laleh
tongue	dil	tumult	shamata
too	daha	turban	çaryk
tool	alat	tüne	naghme

tooth	dish	the Turk	türk, osmanli, müsliman
top	bash	Turkey	Türkistan
torch	mash'ala	Turkey in Europe	rüm ili
torment	azab	turkish	osmanli, türk
torrent	seyl	turkish language	türkje
tortoise	kaplumbagha	turnip	shalgham
torture	ishkenje	to twist	bükmek
to touch	dokanmak	tyrant	zalim
to tow	yedeye	Ugly	chirkin
towards	doghru	umbrella	shemsiyye
towel	peshkir	unanimous	yekjihet
tower	kulle	uncle (paternal)	amdja
town	shehir	uncle (maternal)	dayy
trade	tijaret	under	alt
traitor	khayn	to understand	anlamak
to translate	terjüme etmek	uneasy	rahatsyz
translation	terjüme	unfortunate	oghursuz
translator	terjüme eden	unjust	adaletsiz
trap	duzak	unless	gelmezse
travelling	yoljuluk	until	kadar
to travel	sefer, yol	up	yokary
tray	çahan	upon	üzre
treachery	khyyanet	upright	doghru
treasury	beylik	uproar	shamata
treaty	'ahd	us (to us)	bizi, bize
tree	aghaj	use, v.	kullanmak
to tremble	titremek	useful	faydaly
trial	imtihan	useless	faydasyz
tribe	kabile	usual	adeta
trick	fenn	Vagabond	khovarda
troop	jema'at	vain	maghrur
to trot	linklemek	valley	dere

trouble	zahmet	valuable	kimetly
trowsers	pantalon	value	kimet
true	gerçek	various	türlü türlü
trumpet	boru	vast	engin
trunk (box)	candyk	veal	dana eti
trunk (tree)	kütük	veil	nikab
trust, v.	itimad etmek	vein	damar
trustee	vekil	velvet	kadife
truth	gerçeklik	venerable	izzetly
İNGİLİZCE	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
vermin	böcekler	weave, v.	dokumak
verse (poetry)	beyt	wedding	düyün
very	pek	week	hafta
to vex	injitmek	to weep	aghlamak
victorious	ghalib	weigh, v.	tartmak
victory	zefer	weight	tarty
vile	alchak	welcome	khosh geldiñ
village	kyöy	well (good)	eyi
vinegar	sirke	a well (water)	koyn
vineyard	bagh	West	gün batysy
violence	zor	wet	yçlak
virgin	bikir	what	ne
virtue	fazilet	wheat	bughday
virtuous	ehli fazilet	Wheel	teker
visible	görünür	when	ne, vakyt
visit	ziyaret	whence	nereden
voice	sess	where	nerede
volley	atma	which	ne, hanghi
volume	jild	while	dem
vulgar	kaba	whip	kamchy
vulture	ak baba	to whisper	fiçildamak
Wager	bahs	white	beyaz
waist-coat	yelek	who (rel)	kih

to wait	beklemek	who (interr.)	kim
to wake	oyanmak	whole	bütün
to walk	yürümeñ	whose	kimiñ
wall	duvar	why	nichün
wander, v.	gezmeñ	wide	inlü
to want	ihtiyajm var	widow	dul kary
war	jenk, sefer	wife	kary, ehl
warm	ysajak	wild	yabani
wash, v.	yykamak	to win	ele getürmeñ
wasp	yaban orysy	wind	ruzgüiar
to waste	kharab etmeñ	window	penjere
watch (time piece)	sa'at	wine	sherab
watch (milit.)	neubet	wing	kanad
watch-horse	bekjy-khanesi	winter	kish
to keep watch	dykkat etmeñ	to wipe	silmeñ
watchman	neubetjy	wire	tel
water	su	wisdom	akillilik
wave	dalgha	wise	akilli
wax	bal mumu	to wish	arzulamak
way (road)	yol	wish, s.	mürad
we	biz	with	ile
weak	za'if	within	ichinde
wealth	mal	without (outside)	dashra
weary	yorghun	without (wanting)	siz
weather	havah	witness	shahid

İNGİLİZCE

TÜRKÇE

wolf	kurd
woman	kari
wonderful	ajib
wood (timber)	odun
wood (forest)	orman
wool	yüñ
woollen	yüñden

word	söz
work	ish
workman	ishjy
world	dünyah
worm	kurd
worth	kimet
to be worth	deymek
wound	yara
wrist	bilek
to write	yazmak
writer	yazyji
wrong	jefa
Yard (court)	avlu
yard (measure)	İngiliz endaze
year	sene, yyl
yearly	her yyl
yellow	çary
yes	evet
yesterday	dün
yet	daha, hele
yoke	boyunduruk
you	siz
young	genj
your	siziñ
youth	genjlik
Zeal	ghayret
zealous	ghayretli
zephyr	badi çaba
zinc	tütiya

[136]

TÜRKİYE'DE KULLANILAN PARALAR

I ALTIN

100 kuruş veya 1 lira = £ 18.2

50 kuruş veya ½ lira = 9.1

25 kuruş veya ¼ lira = 4.6 ½

II GÜMÜŞ

20 kuruş..... £ 3.7 ½

10 kuruş..... 1.9 ¾

5 kuruş..... 11

2 kuruş..... 4

1 kuruş..... 2

III BAKIR

20 para £ 1

10 para ½

5 para ¼

İNGİLİZ PARASI

	kuruş	para
£ 1	109	-
1 şilin	5	10
1 peni	-	18

[137-138]

2.2. Mr. Franz Thimm Tarafından Satılan veya Yayımlanan Türkçe-Arapça-Farsça ve diğer Doğu Gramer, Sözlük ve Diyalog Listesi

Türk Dili

Redhouse's Turkish and English and English and Turkish Dictionary. 1857.

Bianchi et Kiefer, Dictionnaire Turc Français et Français Turc.

Sauerwein, pocket Dictionary of the English and Turkish languages (in English characters).

Abu-Said, Turkish Self Taught, Being a Practical and Easy Method of Learning the Turkish Language. 1877.

Turkish-Russian-French and English, Vocabulary for Travellers in the East.

Arap Dili

Arabic Self Taught, Being a practical and Easy Method of Learning the Arabic Language. (in the press.).

Catafago, Arabic English and English and Arabic Dictionary.

Newman's Handbook of Modern Arabic

Fars Dili

Forbes, Grammar of the Persian Language. 1861.

Palmer, Concise Dictionary of the Persian Language.

Hint Dili

Hindustani Self Taught (in the press.).

Dowson's Hindustani Grammar. 1872.

Forbes, Hindustani and English Dictionary.

Singal-Tamil-Telugu ve Malezya Dili

Sangaraba. A Grammar of the Singalese Language. 1852.

Rhenius, A Grammar of the Tamil Language. 1876.

Arden's Progressive Grammar of the Telugu Language. 1874.
Marsden's Grammar of the Malayan Language. 1812.

Çin Dili

Summer's Rudiments of the Chinese Language. 1864.
Stent, A Chinese and English Pocket Dictionary.
Douglas, the Language and Literature China.

Japon Dili

Ashton, Grammar of the Japanese Spoken Language.
Satow's English and Japanese Dictionary. 1876.

Sanskritçe

Ballantyne, First Lesson in Sanscrit Grammar.
Benfey, Grammar of the Sanscrit Language.
Cowell's Short Introduction to Prakrit.
Schleicher, Comparative Grammar of the Indo European, Sanscrit, Greek and Italian Languages. Part I.

Kıpti Dili

Mc. Donald's Coptic Grammar for self-tution.

Mısır Dili

Brugsch, Grammaire Hieroglyphique. 1872.
Page Renouf, An Elementary Grammar of the Ancient Egyptian Language in the Hieroglyphic Type.

Çivi Yazısı

Oppert, Elements de la Grammaire Assyrienne. 1868.

SONUÇ

Türk dili öğretiminde, Türkçe öğretim kitapları önemli bir yer tutmaktadır. Franz Thimm'in "Classical, European and Oriental Grammars after an Easy and Practical Method" adlı serisinin on ikinci cildi olan ve Ebu Said tarafından hazırlanan "Turkish Self-taught or the Dragoman for Travellers in the East, Being a New Practical and Easy Method of Learning the Turkish Language" adlı eser, 19. yüzyıldaki önemli Türkçe öğretim kitaplarından biridir. Kitap; kelime bilgisi, dil bilgisi, diyaloglar ve sözlük olmak üzere dört açıdan hazırlanmıştır. Kelimeler konuya göre tasnif edilmiştir. Dil bilgisi çeviri yöntemi kullanılarak, dil bilgisi öğretimi sağlanmıştır. Kitaptaki verilerden yola çıkarak birtakım bulgulara varılmıştır:

Eserin I. bölümünde, kelimeler konulara göre tasnif edilerek okuyucuya sunulmuştur. II. bölümünde ise müellif, dil bilgisi başlığı altında isimler, sıfatlar, zamirler, fiiller ve edatlar ele alınmıştır. Bu bölümde, genizcilik n sıkça kullanılmıştır. Dil bilgisi bölümünde, söz dizimi öğretimi sağlanmamıştır. Bu gramer açıklığı, pratik ifadeli diyalogların verilmesi ile kapatılmaya çalışılmıştır; fakat yüzde yüz bir öğrenim sağlanması mümkün değildir. Ana seviyede hazırlandığı düşünülen kitabın, orta ve ileri seviye için zemin hazırlayamadığı, söz diziminin yeterli düzeyde verilmediği düşünülmektedir.

Eserde, Türk kültüründe bulunan, birçok kült ve unsurun kelime bazında kullanıldığı gözlemlenmiştir. Türk kültürünü en iyi yansıtan edebi ürünler olan, deyim ve atasözlerinin eserde verilmediği saptanmıştır.

Eserde, pratik ifadeler sıkça verilmiştir. Ayrıca eserin, sesletim öğretiminin üzerinde durması sebebiyle, konuşma becerisini kazandırma eğiliminde olduğu düşünülmektedir.

Eserin yazarı Ebu Said hakkında hiçbir bilgiye rastlanmamıştır. Fakat eserde kullandığı Türkçenin özelliklerine dayanarak –damak n ve dönüşlülük zamiri kullanımı- Ebu Said'in, Orta Anadolu bölgesinde bulunmuş olabileceği düşünülmektedir.

Dil öğretiminin temel unsurlarından biri olan öğretici kitaplar, dil öğrenenler tarafından ilgi görmeye devam etmektedir. Ebu Said, eserinde yöntem olarak kendi kendine dil öğretimini seçmiştir. Dil bilgisi yapıları, öğretime bağlı kalınmadan, İngilizce açıklamalı yönergeler sayesinde öğretilmeye çalışılmıştır. Ayrıca harflerin sesletimleri, İngilizce, Fransızca veya Almanca dillerindeki harflerle açıklanmaya çalışılmıştır. Ebu Said'in, eserini önceden hazırlanmış Türkçe öğretim kitaplarını da referans alarak hazırladığı düşünülmektedir. Eser, dilin konuşulduğu coğrafyaya ve yaşandığı kültüre paralel olarak hazırlanmıştır. Hedef kültür, olabildiğince yansıtılmaya çalışılmıştır. Seyyahların gitmeyi tercih ettikleri coğrafyalar olan Orta Asya ve Orta Doğu'da, ticari ve politik dil olarak Türkçe ön plandadır. Bu nedenle Ebu Said, Türkçe öğrenimine rağbetin arttığı 19. yüzyılda hazırladığı eserinin hedef kitesini seyyah ve tercümanlar olarak belirlemiştir. Özellikle Avrupalı seyyahların ana dillerine yönelik bir telaffuz öğretimi tercih edilmiştir. Hedef dil ve ana dil arasında, harf ve kelime sesletimi açısından benzerlikler kurularak öğretim yapılmıştır. Böylece eser, özel dil öğretimi ekseninde hazırlanmıştır. Eserin, dil-kültür ilişkisi içerisinde, başarılı bir şekilde hazırlandığı düşünülmektedir.

Çalışma iki bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde eserin, şekil ve muhteva incelemesi verilmiştir. İkinci bölümde ise eserin, transkripsiyon alfabesi ile aktarımı ve çevirisi verilmiştir.

19. yüzyılda hazırlanan Türkçe öğretim kitaplarının incelemesi ile dönemin Türk dili ve kültürünün günümüze yansımalarını görmenin mümkün olacağı kanaatindeyiz. Dilin, kültürel gelişimdeki yerinin öneminin, ortaya konulan eserlerdeki söylemler ve kültürel öğelerle kanıtlandığını düşünmekteyiz.

Dil olgusunun dünya ekonomi ve siyasetine yön vermesi sebebiyle, bu alanda uzman tercümanların yetiştirilmesi gerektiğini görmekteyiz. Türk dili öğretiminin tarihi seyri içinde kazandığı olumlu veya olumsuz tecrübeler ışığında, günümüzde de bu amaca uygun dil öğretim programları ve eserlerinin hazırlanabileceğini düşünmekteyiz.

20. yüzyılda, Türkçenin öğrenilmesi ve öğretilmesi uluslararası alanda Türkiye'ye ekonomi, diplomasi eğitim-öğretim ve siyaset bakımından fayda sağlar. Ebu Said'in 19. yüzyılda eserini, pratik konuşma diyalogları ve telaffuz ipuçlarını vererek belli bir plan çerçevesinde, daha çok tercümanlara yönelik hazırladığını yukarıda belirttik.

Günümüzde de güncel dil öğretim metotlarıyla, dil becerisi kazandırma ve Türk dil bilgisinin inceliklerinin öğretilmesinin Türk dili için büyük kazanımlar yaratacağı aşıkardır. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin varlık mücadelesi verdiği 19. yüzyılda hazırlanan Turkish Self-Taught adlı eserini, 20. yüzyılda özellikle dinamik nüfusu ile muasır medeniyetler seviyesini yakalamaya çalışan Türkiye için Türk dili öğretimi alanında nadir bir örnek olduğunu düşünerek inceledik.

Araştırmamız neticesinde, Türkçe öğretimini daha iyi noktaya taşıyabilme ümidiyle birkaç inceleme konusu önerilebilir:

1. Özel amaçlı dil öğretiminin, güncel Türkçe öğretiminin yanı sıra, Türkçenin tarihi kaynakları içerisinde ne kadar yer tuttuğu incelenebilir.
2. Dil öğretiminin diplomatik ilişkilerdeki rolü, araştırma konusu olarak tercih edilebilir.
3. Çalışmamızda belirttiğimiz üzere, devletlerin hizmetlerindeki tercümanlara verdikleri imtiyazlar veya yardımlar düşünüldüğünde, Türklerin tarih sahnesinde, dil öğretimine ne oranda önem verdiği ve hangi çalışmaların yapıldığı araştırılabilir.
4. 16. ve 17. yüzyıldaki, yabancı devletler tarafından kurulan Türkçe öğretim okullarının (Venedik, Fransa) prensipleri ile günümüzdeki Türkoloji ve Türkçe öğretim merkezlerinin prensipleri ve başarı oranı araştırılabilir.
5. Bazı öğrenenlerin ana dilinde bulunmayan, “ç, ğ, ö, ş, ü” gibi harflerin sesletimlerinin öğretimi için, pratik ses öğretim kılavuzu hazırlanabilir.
6. Birçok dilde öğretim kitabı hazırlatan Franz Thimm'in serisinin bir parçası olan bu eseri inceleyerek, tarih boyunca hazırlanan Türkçe öğretim kitaplarının araştırılmasını diliyoruz.

KAYNAKÇA

- Aarssen, J., & Backus, A. (2007). *Colloquial Turkish : The Complete Course for Beginners Colloquial Series*. Londra: Routledge.
- Akar, A. (2018). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Akarı, S. (2005). *Dil Tarih ve Coğrafya Denkleminde Ege Denizi'nin Adlandırılma Tarihi ve Ege Kelimesinin Anlamı*. İstanbul: Deniz Basımevi.
- Al-Turk, G. (2018). Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lûgati't-Türkiyye Üzerine Bir Dil Değerlendirmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 346-354.
- Argunşah, M., & Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Attaoullah, F. (1942). *Turkish Self-taught by Natural Method with English Phonetic Pronunciation*. Londra: E. Marlborough & Co. Ltd.
- Aydın, B. (2007). Divan-ı Hümayun Tercümanları ve Osmanlı Kültür ve Diplomasisindeki Yerleri. *Osmanlı Araştırmaları*, 41-86.
- Balcı, S. (2006). Osmanlı Devleti'nde Tercümanlık ve Bab-ı Ali Tercüme Odası Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yakın Çağ Tarihi) Anabilim Dalı.
- Bayraktar, N. (2003). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi. *Dil Dergisi*, 62.
- Bianchi, T. X. (1843). *Dictionnaire Français-Turc*. Paris.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan Günümüze Yabancılara Türkçe Öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 107-133.
- Bilim, C. (1990). Tercüme Odası. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 29-43.
- Çağatay, S. (1954). Türkçede ñ ~ ğ Sesine Dair. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 15-30.
- Drüll, D. (1979). *Der Codex Cumanicus: Entstehung und Bedeutung*. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Gemalmaz, E. (1979). Türkçenin Umumi Yazı ve İmla Meseleleri Hakkında. *III. Milletler Arası Türkoloji Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri*. İstanbul.
- Gülsevin, G. (1999). Eski Türkiye Türkçesinde “İstek Kipi” Üzerine. *Osmanlı Türkçesi Öncesi : Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı* (s. 111-148). İstanbul: TDK-Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü.
- Günşen, A. (2006). *İlk Türkçecilerden Kırşehirli Âşık Paşa*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Kültür Hizmetleri.

- Gürkan, E. S. (2017). *Sultanın Casusları 16. Yüzyılda İstihbarat Sabotaj ve Rüşvet Ağları*. İstanbul: Kronik Kitap.
- Hitzel, F. (1995). *Dil Oğlanları ve Tercümanlar*. (M. Sert, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Holdermann, J. B. (1730). *Grammaire Turque*. İstanbul: Dâr-ı Tıbâa-yı Âmire.
- Karaca, F. (2000). İn'am. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 259-260). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Karagöz, M. (1995). Osmanlı Devletinde İslahat Hareketleri ve Batı Medeniyetine Giriş (1700-1839). *OTAM A. Ü. Dergisi*, 173-194.
- Kayıntu, A. (2017). İNGİLİZ EDEBİYATININ TOPLUMSAL MİSYONU VE SÖMÜRGEÇİLİK. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kornfilt, J. (1977). *Turkish*. Londra, New York: Routledge.
- Köprülü, M. F. (1980). Kıpçak-Kuman Lehçesinin En Eski Abidesi Codex Cumanicus. *Türk Edebiyatı Tarihi* (s. 300-301). içinde İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Köprülü, M. F. (1989). *Türk Edebiyatı'nın Ermeni Edebiyatı Üzerindeki Te'sirleri, Edebiyat Araştırmaları I*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Köse, A. (2000). İhtida. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 554-558). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Lewis, B. (2008). *Babil'den Dragomanlara*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Lewis, L. G. (1975). *Turkish Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Mahmud, K. (2013). *Divanü Lûgat-it Türk*. (B. Atalay, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Meninski, F. a. (1680). *Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae Institutiones Seu Grammatica Turcica*. Viennae.
- Meninski, F. à. (1680-1687). *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae: Lexicon Turcico-Arabico-Persicum*. Viennae.
- Muller, M. (1854). *Suggestions for the Assistance of Officers in Learning the Languages of the Seat of War in the East*. Londra: Longman, Brown, Green & Longmans, Paternoster Row.
- Orhonlu, C. (1991). Osmanlı Devletinde Tercümanlık. *Atatürk Konferansları 1971-1972* (s. 13-23). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Pehlivanoglu, I. (2010). Assia Djebar'ın L'amaour, la Fantasia ve la Disparition de la Langue Française Başlıklı Romanlarında Sömürgecilik Ekseninde Dil ve Kimlik. *Yüksek Lisans Tezi*, 40. Ankara.
- Pi-shi, Y. C. (1986). Karluk ve Uygurların Kendi İstekleriyle Tabi Olmaları. *Moğolların Gizli Tarihi* (A. Temir, Çev., s. 159-161). içinde Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Redhouse, J. W. (1855). *The Turkish Campaigner's Vade-mecum of Ottoman Colloquial Language*. Londra: Thomas Harrison.
- Redhouse, J. W. (1884). *A Simplified Grammar of the Ottoman-Turkish Language*. Londra: Trübner & Co.
- Reed, S. (2007). German Printers, Publishers and Booksellers in Nineteenth-century Britain. S. Manz, M. S. Beerbühl, & J. R. Davis içinde, *Migration and Transfer from Germany to Britain, 1660-1914* (s. 107-118). Berlin: de Gruyter.
- Ryan, S. A. (2015). *Sonuncu Dragoman*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Schiltberger, J. (1997). *Türkler ve Tatarlar Arasında (1394-1427)*. (T. Akpınar, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınlar.
- Sertkaya, O. (2001). Eski Türkler Okur Yazar mıydı? . *Göktürk Devleti'nin 1450. Kuruluş Yıldönümü- Sempozyum Bildirileri* (s. 23-37). Ankara: Yeni Avrasya Yayınları.
- Şeref, İ. (2014). Tanzimat Döneminde Bir Aydın Olarak Ahmet Mithat Efendi ve Düşünce. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 279-288.
- Şirin, H. (2020). *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1942). *Ali Şir Nevayi (Ali Şir Nevayi'nin Beşyüzcü Doğum Yıldönümü Konferansı)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Neşriyatı.
- Tekin, T. (1998). *Orhon Yazıtları Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*. İstanbul: Simurg Yayınevi.
- Tekin, T., & Ölmez, M. (1999). *Türk Dilleri Giriş*. İstanbul: Simurg Yayınevi.
- Toparlı, R., Çögenli, M. S., & Yanık, N. H. (1999). *El- Kavāninü'l-Külliyeye Li-Zabti'l Lügati't Türkiyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tuncer, H. (2012). Doğu ile batı arasında bir köprü: James William Redhouse . *Yüksek Lisans Tezi*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Anabilim Dalı / Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı.
- Türkçe Sözlük*. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ubucini, J. H. (1977). *1855'de Türkiye*. İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları.

- Viguiier, P. F. (1790). *Éléments de la Langue Turque, ou Tables Analytiques de la Langue Turque Uselle avec Leur Developpment*. İstanbul.
- Viquer, M. P. (1789). *Éléments De La Langue Turque, Ou Tables Analytiques De La Langue Turque Usuelle, Avec Leurs Développement*. İstanbul: Imprimerie du Palais de France.
- Yaman, E. (2004). Ali Şir Nevayî'de Dil Bilinci. *Ali Şir Nevâyî'nin 560. Doğum, 500. Ölüm Yıl Dönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri (24-25 Eylül 2001)* (s. 153-166). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yazar, S. (2011). Anadolu Sahası Klasik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Yıldırım, İ. (2001). On Dokuzuncu Yüzyıl Osmanlı Ekonomisi Üzerine Bir Değerlendirme (1838-1918) . *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 313-326.
- Yılmazçelik, İ. (2019). *Osmanlı Döneminde Diyarbakır Üzerine Bazı Tespitler ve Diyarbakır Şer'iyye Sicilleri (Katalog ve Fihristleri)*. İstanbul: Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık.